

התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד ליאור דץ ו/או יוסי אור-הכהן

רח' חורב 17 ת.ד. 9921 חיפה

טל': 04-9925057, פקס': 1534-9925057, נייד: 050-7206162 המבקשת

- נגד -

1. הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז ירושלים

2. יועמ"ש הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה במחוז ירושלים

שניהם ע"י פרקליטות המדינה (עו"ד סיגל אבנון ואח')

רח' צלאח א-דין 31 ירושלים 9711054

טל': 02-6466590 פקס': 02-6467011

(המערערים בהליך)

3. מחמד קיימרי

ע"י עו"ד עמאד שוקרי

רח' יפו 97 ירושלים

טל': 02-6230093 פקס': 02-6231860

(המשיב בהליך)

המשיבים

בקשה לצירוף המבקשת כמשיבה בהליך

כבוד בית המשפט מתבקש בזה לצרף את המבקשת כמשיבה בהליך דנן:

ואלו נימוקי הבקשה:

פתח דבר

עוד בפתח הדברים, המבקשת תציין, שכבר נקבעה הלכה מפי כבוד בית משפט זה בבג"ץ 939/05 נעמי ברבי, אדריכלית נ' שר התמ"ת, משרד התמ"ת – מר אהוד אולמרט (פורסם באתר הרשות השופטת, 18.6.07) (להלן: "הלכת ברבי"), הקובעת במפורש שרק אדריכל רשוי מוסמך לעסוק ב'בהכנת תוכניות בניין ערים, כולל תשריטים, כתיבת הוראות תכנון (תקנונים) והכנת נספחי בינוי ועיצוב אדריכלי' (ההדגשה שלנו, ל.ד. ו- י.א.). (סעיף 6 לפסק דינו של השופט ד' חשין, שניתן בהסכמת כב' השופטות (דאז) מ' נאור וע' ארבל).

מכאן שזהו הדין המחייב במשפט המקובל עליו נמנית ישראל.

כך שדי בכך בכדי לבטל את פסיקת בית המשפט המחוזי קמא, אשר ניתנה בניגוד להלכה מפורשת.

בכך למעשה נסתם הגולל בהליך זה עוד בתחילתו, וכל שיאמר על ידי המבקשת בבקשה זו מהווה אך הסבר לתכלית העומדת ביסוד ההלכה המשפטית.

כאן המקום להזכיר את המובן מאליו, כי כבר לפני אלפי שנים גילו כי העולם איננו שטוח ודו-מימדי, אלא עגול ותלת-מימדי, ועל כן, כל קו המופיע בתשריט בתכנית יש לו ביטוי תלת-מימדי המהווה בינוי ועיצוב של המרחב. מכאן שכל תוכנית עוסקת בחלוקת המרחב. לכן, רק אדריכל הוכשר מקצועית לעסוק בארגון המרחב התלת-מימדי והדו-מימדי.

מכאן שרק לאדריכל יש את הידע המקצועי להכין תוכנית.

המשיב שלמד הנדסה אזרחית ותואר שני בתכנון ערים מבקש למעשה לאפשר לו ולכל אדם, שאינם למדו אדריכלות ואינם בעלי רישיון על פי דין לעסוק במקצוע, להכין תוכניות על פי חוק התכנון והבניה, תשכ"ה – 1965 (להלן: "חוק תכנון"), זאת בעוד שקיים חוק ודין האוסר עליהם לעסוק במקצוע, ומנגד לא קיים כל חוק המסמך אותם לעשות זאת ו/או המגדיר את ייחוד המקצוע למי שלמד רק תואר שני בתכנון ערים.

אז מתוקף איזו עילה המשיב מבקש לעסוק במקצוע ??

באם יתאפשר למשיב בשם חוק יסוד חופש העיסוק לתקוף את החוק והדין הברור הקיים, ולאפשר לכל אדם בישראל להכין תוכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון (להלן: "תוכנית") ולקבל את עמדתו כי אין חוק או דין המגביל אותו, הרי שעמדה זו נכונה גם כלפי אחרים, וגם מי שלמד הוראה, טבחות, ואף תלמיד בבית ספר יסודי שחובב אדריכלות, וכל אדם אחר בישראל שמעוניין להכין תוכניות בניין ערים, יוכל לעשות זאת בלא כל הגבלה או קריטריון. מדוע לא??

"תכנון עיר הוא מעצם טיבו נושא מורכב שהשלכותיו רבות ומגוונות, ויש לו משקל מכריע בקביעת איכות החיים של הפרט והציבור. הוא כורך עמו ומשפיע כמעט על כל היבט בחיים אדם – על איכות המגורים, הכלכלה, הבריאות, חינוך ותרבות, איכות הסביבה, טבע ונוף, תיירות, בטיחות ובטחון, ועוד כהנה וכהנה..."

(בג"ץ 5848/99 ח"כ יוסף י' פריצקי נ' הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה ירושלים, פורסם באתר הרשות השופטת, 12.7.00 (פסקה 2 לפסק דינה של כב' השופטת (דאז) א' פרוקצ'ה).

"באופן בסיסי ניתן לומר כי המגבלות המוטלות על תחום התכנון והביצוע נובעות בעיקר משום שהבנייה הינה המוצר הנדרש והמשפיע ביותר על כל תחומי החיים שלנו, ומשכך הוא מהווה את מקור הביטחון והסכנות הגדול ביותר כאחד. בדיוק משום כך מגבלות אלה מעוגנות בהנחיות החוק, תקנות והתקנים" (ההדגשה שלנו – ל.ד. ו- י.א.)

(מתוך מסמך הדרשות לרישוי ולרישוי באתר רשם המהנדסים והאדריכלים: "מרישום לרישוי כלי עזר למתמחה ולמאמן משלב הרישום ועד שלב הרישוי, משרד העבודה הרווחה, מרץ 2015" (להלן: "תנאים לעיסוק") (פרק ב', 4. לתנאים לעיסוק).

בעיון בחוק התכנון ובהסדרים שנקבעו בו מתקבלת מסקנה ברורה כי תכליתו של חוק התכנון נועדה להגשים את המטרות הציבוריות (ראה: ע"א 6291/95 בן גת חברה להנדסה ובניין בע"מ נ' הוועדה המיוחדת לתכנון ולבניה מודיעין, 1997 (להלן: "עניין בן גת"); ש' דנה ושי' זינגר דיני תכנון ובניה (2015) (להלן: "'דנה וזינגר'"), כך כב' א', פרק א').

המסקנה המתבקשת היא כי תכליתו של חוק התכנון נועדה לאפשר לרשויות לפעול במטרה לספק את צורכי הציבור בדרך של הגבלת זכות הקניין ואף על חשבונה. מטרתם של דיני החוק התכנון והבניה נקבעה כבר למן ימיה הראשונים של המדינה, הרבה לפני חקיקתו של חוק התכנון, בבג"ץ 16/50 איגרא רמה בע"מ נ' ועדת בנין עיר תל אביב, פ"ד ו 92 (1951) (להלן: "עניין איגרא רמה"). בפסק דין זה, פותח כב' השופט (דאז) ש' אגרנט בתיאור מטרת פקודת בנין ערים (שקדמה לחוק התכנון), ומציין כי היא נועדה:

"להגשים מטרות מסוימות הנוצעות בטובת הכלל, כגון שיפור בריאות הציבור ושמירה על ניקיון הציבור, פיתוח דרכי התחבורה באזורים ידועים, השבתת תנאי המגורים של התושבים, ייפוי השכונות וכו'. את המגמה הזאת שאף המחוקק לבצע על חשבון הפרט לפתח את אדמתו הוא כפי רצונו היינו, על חשבון הזכויות הנובעות מהבעלות הפרטית בנכסים דלא נייד... השיטה המשתקפת מהן ואשר פירושה: הענקת זכויות מסוימות לציבור מצד אחד, והגבלת זכויות הפרט לפיתוח נכסי דלא נייד שלו - מהצד השני" (בעמ' 98).

את הביסוס התיאורטי לתפיסת (היעדר) קניין זו עיגן בית המשפט במובהקותו וייחודיותו של האינטרס הציבורי בכל הנוגע למקרקעין, בעובדה כי משאבי הקרקע מוגבלים וכמות המקרקעין אינה ניתנת להגדלה. דיני התכנון והבניה הם אחד המכשירים החשובים שדרכם מוגשמת האחריות החברתית בשמירה על משאב הקרקע וזכויות הקניין (ראה: דנה וזינגר כך כב' א', פרק א', עניין איגרא רמה, עניין בן גת, ע"א 3901/96 הוועדה המקומית לתכנון ולבניה, רעננה נ' יהודית

הורוויץ, פ"ד נו(4) 913, 938 (פורסם בנבו, 28.1.02); דנ"א 1333/02 הוועדה המקומית לתכנון ובנייה, רעננה נ' יהודית הורוויץ (פורסם בנבו, 12.5.04), ע"מ 2775/01 שרגא ויטנר נ' הוועדה המקומית לתכנון ובנייה, "שרונים", פ"ד ס(2) 230 (2005); בג"ץ 9402/03 יוסף בוכניק ואח' נ' המועצה הארצית לתכנון ובנייה (פורסם בנבו, 18.3.07) ואחרים.

שיקולים אלה ואחרים מחייבים מתן כוח למדינה לפגוע בקניין הפרטי כדי לקיים את אינטרס הציבור, כוח שהמדינה חייבת להפעילו באחריות רק על ידי גורמים מקצועיים שהוכשרו לכך וקיבלו ממנה רישיון. כל אלה הופכים את הכנת התוכנית המגשימה את האינטרס הציבורי והקנייני לכזו שבה מימד האחריות המקצועית חשוב ביותר לשמירה.

שיקולים אלו היו נר לרגלי המחוקק ומחוקק המשנה, וגם הם היו ערים להשפעה הרבה שיש בעיסוק במקצוע האדריכלות על שלום הציבור ובטיחותו, ולסכנה האורבת מכך שאנשים יעסקו במקצוע ללא הכשרה מספיקה וללא פיקוח מקצועי, ומסיבות אלה חוקקו חוקים ותקנות לייחוד מקצוע האדריכלות בחוק המהנדסים והאדריכלים, תשי"ח – 1958 (להלן: "**חוק העיסוק**"), תקנות המהנדסים והאדריכלים (תנאים לרישוי), תשס"ח – 2007 (להלן: "**תקנות ההכשרה**") ותקנות המהנדסים והאדריכלים (רישוי וייחוד פעולות), תשכ"ז – 1967 (להלן: "**תקנות העיסוק**"), כפי שפעל כך המחוקק גם לגבי מקצועות אחרים כגון רופא, פסיכולוג, רוקח, אח או אחות, שמאי מקרקעין, רואה חשבון, מתווך מקרקעין, וכו'.

בנוסף, בית המשפט העליון נתן תוקף משפטי מחייב לעניין ייחוד פעולות העיסוק במקצוע האדריכלות ביחס לעקרון חופש העיסוק, והיה ער גם כן לתכלית ההגנה על שלום הציבור והאתיקה המקצועית הנדרשת לצורך עיסוק במקצוע האדריכלות, לרבות בתכנון ערים (המהווה חלק מההכשרה של האדריכל כתנאי לעיסוק בתחום), ודחה עתירות של אנשים שביקשו לעסוק באדריכלות, הואיל ולא עברו הכשרה מספיקה בהתאם לדרישות רשם המהנדסים והאדריכלים (להלן: "**הרשם**") (ראה: בג"ץ 2621/04 זולטק נ' שר התעשייה המסחר והתעסוקה (פורסם באתר הרשות השופטת, 30.1.06) (להלן: "**עניין זולטק**"); בג"ץ 7510/05 לוטן נ' שר התעשייה המסחר והתעסוקה (פורסם באתר הרשות השופטת, 23.5.06) (להלן: "**עניין לוטן**"), וכנ"ל לגבי מניעת עיסוק כמהנדסים ממי שלא עבר הכשרה מתאימה: בג"ץ 8751/00 יוסף נ' רשם המהנדסים והאדריכלים (פורסם באתר הרשות השופטת, 14.7.02); בג"ץ 16/77 הורן נ' שר העבודה, פ"ד לא(3) 533 (1977). באשר לעניין זולטק, יצוין כבר כעת, כי הרשם סירב לאפשר לעותרת לעסוק בתחום, בין השאר, הואיל והיא נדרשה להשלים קורסים בתכנון עירוני (פסקה 3 לעניין זולטק).

הואיל ובית המשפט עשה כן גם לגבי מקצועות חופשיים אחרים (כפי שצוין לעיל ויפורט בהמשך), הרי שמדובר בעמדה עקבית של בית המשפט העליון, אשר נותן עדיפות וחשיבות גבוהה לייחוד מקצועי על פני חופש העיסוק.

כל העיסוקים שיוחדו על ידי המחוקק נשענו על אותה תכלית של הגנה על שלום הציבור ובטיחותו ועל הצורך בפיקוח ציבורי לשם שמירה על רמה נאותה ואתיקה מקצועית. ולכן המחוקק מגביל את העיסוק במקצועות אלו וקובע תנאים לקבלת רישיון לעסוק במקצוע, ובכך מונע מכל אדם אחר לעסוק במקצועות אלו בשם חופש העיסוק.

הואיל והמחוקק קבע לגבי מקצוע האדריכלות ייחוד עיסוק, והואיל וחלק מההכשרה שמהווה תנאי לרישום ועיסוק בתחום כוללת הכנת תוכניות על פי פרק ג' לחוק התכנון, הרי שרק לאדריכל רשוי מותר להכין תוכניות כאמור.

מתן אפשרות לאחרים שאינם אדריכלים רשויים להכין תוכניות, תביא גם להפליה פסולה של ציבור האדריכלים הנדרשים לעבור הכשרה ארוכה של 8 שנים כולל בתכנון ערים עד אשר יותר להם לעסוק בתחום, ולהכין ולחתום על תוכניות. אם מותר לכל אחד, מדוע המחוקק דורש רק מהאדריכלים לעבור הכשרה ממושכת בתכנון עיר ולהיבחן על כך כתנאי לקבלת רישיון??

כל מי שלמד ועוסק באדריכלות מכיר את האמרה, שכשרופא ועורך דין טועים הנזק הוא לאדם אחד, לעומת זאת, כשאדריכל טועה הנזק הוא לציבור ולסביבה בכלל. לכן, כמו שלא יעלה על הדעת ליתן לכל אדם לעסוק ברפואה או בעריכת דין, הרי שאין זה מתקבל על הדעת ליתן לכל אדם לעסוק באדריכלות ולהכין תכנית בניין עיר ובכך להוות השלכות על כלל הציבור והסביבה.

תמצית טיעוני המבקשת

1. נקדים ונאמר כבר בראשית הדברים, כי בית המשפט המחוזי קמא טעה **טעות יסודית** בכך שהתייחס בכלל ל"נספח הבינוי", המהווה רק מסמך נלווה לתכנית, אשר איננו רלוונטי כלל לסוגיה המשפטית. השאלה אם מסמך נלווה זה צורף או שלא צורף לתכנית אינה משפיעה על סוגיית הגורם המוסמך להכין ולחתום על תכנית. אלא שלא זו בלבד שבית המשפט קמא התייחס ל"נספח הבינוי", שאינו רלוונטי לסוגיה, הוא הגיע לכדי מסקנה גורפת כי גם כאשר מצורף לתכנית "נספח בינוי", אין בו בכדי לראות את התכנית כ"תכנית ועיצוב ארכיטקטוני". פסק הדין של בית המשפט קמא אפוא התבסס על תשתית משפטית שגויה מן היסוד.

הסוגיה היחידה העומדת לדיון היא השאלה המשפטית מיהו הגורם המורשה על פי חוק חוק העיסוק ותקנות העיסוק להכין תוכנית על פי פרק ג' לחוק התכנון (לעיל ולהלן: "תכנית"), הן תכנית הכוללת נספח בינוי, ואין תכנית שאינה כוללת מסמך נלווה זה.

2. המבקשת הינה הגוף המקצועי היציג של האדריכלים בישראל, ובכלל זה האדריכלים הרשויים.

• העתק דף המידע אודות המבקשת ופעילותה כגוף יציג של האדריכלים בישראל, מצורף ומסומן – **נספח 1**

3. ההליך דנן יש בו בכדי להשפיע ישירות ובאופן ממשי על ייחוד העיסוק של האדריכלים הרשויים, ולכן מתבקש לאפשר לגוף היציג של האדריכלים הרשויים – היא המבקשת – להשמיע את קולם של האדריכלים הרשויים, ובכך ליתן להם את יומם בבית המשפט. המבקשת הינה גם הגוף המקצועי הבקיא ברזי המקצוע ויכול להוות תרומה חשובה לכבוד בית המשפט בקבלת תמונה רחבה וסדורה באשר לשאלה המשפטית העומדת על הכף.

4. כאן המקום לציין, כי המשיב כשל בכך שלא צירף עוד בעתירה שהגיש לבית המשפט המחוזי את מי שעלול להיפגע מקבלת העתירה כנדרש בתקנה 6(א) לתקנות בתי משפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א – 2000. גם בית המשפט המחוזי שגה שלא הורה לצרף את המבקשת כגוף המייצג את האדריכלים הרשויים הנפגעים מההליך, ונתן פסק דין המקבל את עתירת המשיב מבלי שנשמעה עמדת האדריכלים הרשויים בבית המשפט המחוזי. די בכך בכדי לראות בפסק הדין בבית המשפט המחוזי **כפגם יסודי ושורשי המצדיק את ביטולו**.

5. על כל פנים, מאחר וטרם קבוע דיון בהליך דנן, וטרם הוגשו סיכומי הצדדים בהליך, לא ייגרם כל נזק בצירוף המבקשת להליך. להיפך, אי צירוף המבקשת להליך יעמיק אף יותר את הפגם היסודי באי צירוף עמדת האדריכלים הרשויים בהליך בבית המשפט קמא, ולמצב שבו ההליך המשפטי מסתיים בערעור בלא שנשמעה עמדת הנפגעים מההליך – הם האדריכלים הרשויים.

6. המבקשת בהליך זה תבקש לעשות "סדר בבלאגן" בכל הנוגע לייחוד המקצוע של האדריכלים הרשויים, ובכל הקשור לשאלה מי מורשה להכין תוכנית, ולהגדרת "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" בסעיף 3(1) לתוספת הראשונה לתקנות העיסוק (להלן: "**התוספת**").

7. זה המקום לומר כבר כעת, כי "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעותה בתקנות העיסוק היא תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון. לא מדובר ב"נספח בינוי" הנלווה לתכנית שבחוק התכנון, ומכאן בלבול המושגים. **המחוקק ומתקין התקנות התכנון ב"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" לתכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון. לאור השיקולים שצוינו בפתיחה, תכלית חוק העיסוק, והעובדה שרק אדריכל רשוי עבר הכשרה בתכנון ערים המזכה בקבלת רישיון – אין לאפשר כל פרשנות אחרת לכך.**

כוונת המחוקק ומתקין התקנות דלעיל קיבלה תוקף משפטי מחייב עוד בהלכת ברבי מלפני כ- 15 שנים, שבה נקבע כאמור במפורש שרק אדריכל רשוי מוסמך להכין תוכניות בניין ערים כולל תשריטים ותקנונים. **הלכה זו מהווה את הדין המחייב בנושא.**

8. משום מה הקביעה המפורשת של כבוד בית משפט זה בהלכת ברבי נעדרת לחלוטין מפסיקת בית המשפט המחוזי קמא, וגם מהאסמכתאות שעליהן הוא מסתמך. גם בכך יש **פגם יסודי**

ושורשי בפסק הדין של בית המשפט קמא, אשר ניתן בניגוד להלכה מפורשת של בית המשפט העליון.

9. "נספח בינוי" (או בשמו השגור הנוסף "תכנית בינוי") לא קיים בחוק או בתקנות, ולכן הפסיקה התייחסה אליו כאל דבר שמחוץ לרשימת התכניות וכאל מסמך נלווה לתשריט ולתקנון, המהווים מסמכים יסודיים מחייבים על פי חוק התכנון והדין. לעומת זאת, "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" זוכה להתייחסות מפורשת בתקנות העיסוק. הואיל והגדרת "תכנית" בחוק התכנון היא רק תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון, ואין כל תכנית אחרת שקבועה בחוק, הרי ש"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעותה בתקנות העיסוק היא "תכנית" כהגדרתה בסעיף 1 לחוק התכנון, כפי שקבע בית המשפט העליון בהלכת ברבי. אין כל אפשרות אחרת, **שכן ברור שתקנות העיסוק לא מתכוונות לתכנית שאינה מוגדרת בחוק** (כמו "נספח בינוי"). מכיוון שכל תוכנית כוללת הוראות בינוי ברמת פירוט שונה, שמתבטאת בתקנון (או באפשרות גם בנספח בינוי), הרי **שכל תכנית היא תכנית בינוי**. כפי שיורחב בהמשך, כל תוכנית כאמור כוללת גם הוראות עיצוב פני המרחב. מטעמים אלה, רק אדריכל רשוי מורשה להכין את התכנית. לעניין זה, בוודאי שלא אמורה להיות כל מחלוקת לגבי הכנת תכנית מפורטת החייבת לכלול בתוכה הוראות בינוי. תכנית מתאר מקומית יכולה להיחשב גם כן כתכנית מפורטת אם היא כוללת הוראות מפורטות (וסביר שהתכניות שהגיש המשיב הם אכן כאלה, כפי שטוענת גם המערערת).

10. גם בהלכת ברבי, עורך בית המשפט הבחנה בין תוכניות בניין ערים, הכוללות תשריטים ותקנונים, לבין נספחי בינוי. אבחנה זו עולה בבירור מסעיף 13(1) לתוספת, שכן רק תכניות כוללות תשריטים ותקנונים, אשר מהווים מסמכי יסוד על פי חוק התכנון והפסיקה. "נספח בינוי" אינו כולל תשריט ותקנון, והוא אך מסמך נלווה אליהם ואיננו עומד בפני עצמו בלבד. בכל מקרה לא מחייב כי תשריט ותקנון יהיו כלולים בו. על כן, עצם העובדה שבסעיף 13(1) מפורט ברשימת הפעולות הקשורות ל"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" גם הכנת תקנונים ותשריטים לתכניות, הרי שהדבר מהווה אינדיקציה לכך, ש"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעותה בתקנות העיסוק, היא **רק** תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון.

11. הואיל ואין בנמצא כל חוק אחר הקובע מי מורשה להכין תכניות ותשריטים לתכניות, והואיל והכנת תכניות ותשריטים מהווה הכשרה יסודית בענף האדריכלות, שהינה **תנאי לרישום ורישוי בתחום**, מכאן ברור שהמחוקק קבע שהגורם היחיד המורשה להכין תכנית הוא **אדריכל רשוי**. כל פרשנות אחרת תביא למצב אבסורדי, שבו כל אדם מן הישוב כדוגמת מורה, גננת, ילד בן 16.5, הזבנית בסופר מרקט השכונתי (מבלי לפגוע בכבודם של אלה) וכו', יכולים להכין תכנית למוסדות התכנון.

12. תקנות העיסוק מחלקות את ייחוד הפעולות לשני סוגים: 1. פעולות הקשורות לרישוי מבנים (לרבות תכניות בנייה – גרמושקות) לפי פרק ה' לחוק התכנון, הקבועות בסעיף 2 לתוספת בכל הנוגע לפעולות הייחודות למהנדס רשוי, ובסעיף 23(2) לתוספת בכל הנוגע לפעולות הייחודות לאדריכל רשוי. 2. פעולות הקשורות לתכנון אזור (ארצי, מחוזי, מקומי, או מפורט על פי רשימת התכניות שבפרק ג' לחוק התכנון (סעיף 13(1) לתוספת), הייחודות לאדריכל רשוי.

13. שוב ונאמר, כי אם הכוונה בסוג הפעולות השני – תחת ההגדרה "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" בתקנות העיסוק – היא ל"נספחי בינוי", הרי שהמשמעות היא שכל אדם נעדר כל הכשרה ועוסק בתחומים אחרים לגמרי כגון מורה, רו"ח או אפילו מאבטח וטבח (מבלי לפגוע חלילה במקצועות אלה), יכול להכין תוכניות בניין עיר כולל תשריטים ותקנונים. ברור כשמש שלא כך הם פני הדברים, והמחוקק לא התכוון להותיר את התכנון המרחבי בוואקום שבו כל המעוניין אשר נטול כל הכשרה מקצועית בכך, יוכל להכין תוכניות, ובכך לעצב את התכנון בישראל. אם תינתן לכל מי שמעוניין להכין תוכניות בניגוד לתקנות העיסוק, הרי שלא תושג ההגנה לשלום הציבור והסביבה והשמירה על רמה נאותה ואתיקה מקצועית לעוסקים בתחום, שחוק העיסוק ותקנות עיסוק באים להבטיח.

14. חשוב עוד לומר, כי כל תכנית פוגעת בזכות קניין. לא ייתכן שפגיעה בזכות קניין תיעשה על ידי אדם שלא הוכשר ולא מבין את המשמעות לכך, ולא יודע לאזן בין האינטרס הציבורי לבין הפגיעה בזכות על פי חוק התכנון. זכויות הבניה והזכות לבנות הינן משאב ציבורי ולא קניינו הפרטי של האדם, ומכאן שמי שמורשה לעמוד על האינטרס הציבורי והמשמעות הפיסית, חברתית, כלכלית, סביבתית וציבורית לכך, **חייב להיות בעל הסמכה מטעם המדינה לחלק את המשאב הציבורי**. זה חלק מכללי המינהל התקין.

15. בעניין זולטק ועניין לוטן, שעסקו כאמור בייחוד העיסוק באדריכלות, דחה בית המשפט כל טענה לפגיעה בחופש העיסוק, וקבע שאין עילה משפטית המצדיקה התערבות בהחלטת הרשם שמנע מהעותרים לעסוק בתחום (פסקה 7 לעניין זולטק ופסקאות 18 ו-21 לעניין לוטן).

16. גם בהליך שנדון ע"א 4223/12 המרכז למימוש זכויות רפואיות בע"מ נ' לשכת עורכי הדין בישראל (פורסם באתר הרשות השופטת, 25.6.14) (להלן: "עניין לבנת פורן"), נקבע כי כאשר מדובר בהוראת ייחוד מקצוע שתכליתה להגן על הציבור, אין זה מקום לפתוח את השוק לכל מי שמעוניין לעסוק במקצוע, וניתן להגביל את חופש העיסוק כדי למנוע נזק לציבור. באותו עניין דובר על ייחוד המקצוע של עורכי הדין, ועל כך שמתן אפשרות לכל אדם שאינו עורך דין לעסוק במקצוע, עלול לגרום נזק של ייצוג בלתי נאות ובלתי מפקח. בעניין מושא ההליך דן פוטנציאל הנזק לציבור במתן אפשרות למי שלא הוכשר להכין תכניות בניין עיר גדול אף יותר מהנזק של ייצוג עורך דין, ואפילו נזק של רופא בטיפול רפואי לקוי, שכן יש לדבר השפעה רחבה על כמות אנשים רבה, והשלכות ציבוריות רבות ולדורות מבחינת ייעוד שטחים, שמירה על הסביבה, הנוף ומשאבי הקרקע ועוד, הואיל ותכניות נעשות לתקופות של עשרות ומאות שנים, ומשפיעות גם על הדורות הבאים. יתרה מכך, וכפי שצוין עוד קודם, בעוד הקרקע היא קניין פרטי, משאבי הטבע וזכויות הבנייה הם משאב ציבורי, ורק מי שהוכשר לכך יכול להגן עליהם. מיותר לציין, כי בישראל משאב הקרקע הוא משאב במחסור.

די בטעות קטנה בתוכנית בכדי לגרור השלכות ציבוריות קשות ביותר, ולכן מתבקש שמי שהוכשר לכך יעסוק בתחום. לא בכדי בחר המחוקק להתוות דרך הכשרה ארוכה למקצוע האדריכלות, לרבות הכשרה בתכנון ערים, ולהקנות עיסוק במקצוע רק לאדריכל רשוי שהוכשר והתמקצע בתחום, שכן רק אדריכל מבין את המשמעות המרחביות התלת-מימדיות של שרטוט קו על גבי תשריט ומשמעותו התכנונית העתידית, עוד לפני שהתכנית הופכת למציאות בפועל.

17. רק אדריכל רשוי הוכשר בהכנת תוכניות המזכה בקבלת רישיון עיסוק, ולפיכך מורשה לעסוק בנושא. רק אדריכל רשוי יודע לארגן את המרחב הפיסי עוד לפני שהוא יקבע בפועל. רק אדריכל רשוי יכול לבטא במילים (באמצעות תקנון לתכנית) את המרחב הפיסי העתידי הרצוי, ולהכין תשריט לתכנית שישקף את הצרכים וכלל האינטרסים ויצמצם קונפליקטים. רק לאדריכל רשוי יש את הידע המקצועי לתאר מרחב פיסי בעתיד במילים או באילוסטרציה. מדובר בשפה שיש ללמוד אותה, לעבור הכשרה מקצועית ולצבור ניסיון, כמו כל שפה. הרי שברור למשל שמי שלא יודע את השפה ההונגרית, לא יכול לכתוב את החוק ההונגרי, ואפילו לא לתרגמו.

18. הכנת תוכניות לא יכולה להיעשות על ידי כל אדם, וגם לא על ידי אלו שלמדו רק תואר שני בתכנון ערים, ומכנים עצמם "מתכנני ערים", אשר לא עברו הכשרה מספקת בתכנון ערים המזכה ברישיון עיסוק כמו האדריכלים הרשויים (והמבקשת תרחיב על כך בהמשך).

19. הקביעה הגורפת של בית המשפט המחוזי קמא שאין למנוע מכל אדם שאיננו אדריכל רשוי מלהכין תוכניות מתאר מקומיות, טומנת בחובה השלכות רחבות מבחינת פוטנציאל הנזק לציבור, ומנוגדת לחוק, לפסיקה ולשכל הישר.

הטיעונים המשפטיים המפורטים בבסיס בקשה זו

פגיעה ממשית בציבור האדריכלים הרשויים באי צירוף המבקשת כגוף היציג שלהם לשם שמיעת עמדתם

"כלל הוא כי על עותר לצרף כמשיבים בעתירתו את כל הנוגעים בדבר: הרשות שנגד החלטתה או מעשיה מכוונת עתירתו, כל רשות אחרת הנוגעת בדבר וכל צד שלישי שעלול להיפגע מן העתירה... הבסיס לכלל זה כפול: שלא לפגוע בצד שעתיד להיפגע מהחלטה בעתירה בלא שניתנה לו האפשרות להציג את עניינו לפני בית המשפט ופריסת התמונה העובדתית המלאה לפני בית המשפט בידי הגורמים הרלבנטיים נמצאים בידיהם" (ע"מ 6881/07 ברגר נ' המועצה האזורית עמק חפר (פורסם באתר הרשות השופטת, 16.6.10) (להלן: "עניין ברגר") (פסקה 19 והאסמכתאות המוזכרות שם).

(ראה גם: בג"ץ 2329/17 האגודה לזכות הציבור לדעת נ' שר התקשורת (פורסם באתר הרשות השופטת, 7.11.17) (להלן: "עניין זכות הציבור לדעת") (פסקה 6); ע"מ 6573/19 לנצמן נ' משרד החינוך (פורסם באתר הרשות השופטת, פסקה 6); ע"מ 4877/11 זיסמן נ' משרד הפנים מחוז ת"א ועדת ערר מחוזית (פורסם באתר הרשות השופטת, 29.1.13) (פסקה 9)).

20. הימנעות מצירוף משיב הדרוש לדיון בעתירה מהווה טעם לדחיית העתירה על הסף (עניין ברגר, פסקה 20; עניין זכות הציבור לדעת, פסקה 6; בג"ץ 1910/94 לנדאו נ' עיריית ירושלים, פ"ד מח(4) 403 (1994) (להלן: "עניין לנדאו"), בעמ' 415; וכן ראה: ד' ברק-ארז משפט מינהלי דיוני 454 (2017)).

21. גם אם מספר האדריכלים הרשויים בישראל הוא בלתי מבוטל, היה ניתן לאתר בנקל את המבקשת כגוף יציג של האדריכלים, ולכן לא הייתה למשיב כל מניעה לפעול לצרפה כמשיבה בעתירה.

22. לאור זאת, היה מקום עוד בבית המשפט קמא לדחות העתירה על הסף בשל אי צירוף המבקשת כמשיבה לעתירה, בהיותה הגוף המייצג את האדריכלים הרשויים, ובעלת עניין לגיטימי מובהק בסוגיה מושא העתירה המשמיעה את עמדת ציבור האדריכלים הרשויים הנפגעים מהחליף. לכל הפחות היה על בית המשפט קמא להורות למשיב לצרף את המבקשת למשמע קולם של האדריכלים הרשויים לצורך הכרעה בסוגיה.

23. אך לא רק שבית המשפט קמא לא דחה את העתירה על הסף, ואף לא הורה למשיב להגיש עתירה מתוקנת הכוללת את צירוף המבקשת כגוף היציג של האדריכלים הרשויים, אלא הוא נתן פסק דין המקבל את עתירת המשיב מבלי שנשמעה עמדת האדריכלים הרשויים בבית המשפט קמא כצד נפגע מהחליף. בכך נפל פגם יסודי ושורשי בפסק הדין של בית המשפט קמא המצדיק כבר מטעם זה לבטלו.

24. בפסיקה נקבע כי בית המשפט ייעתר לבקשה של צד להצטרף כמשיב לעתירה באם המבקש יראה כי הוא עלול להיות מושפע ממנה באופן ממשי (רע"א 1502/11 חברת חזקיהו בע"מ נ' הרב גרשם הרפנס (פורסם באתר הרשות השופטת, 14.8.11) (להלן: "עניין חזקיהו") (פסקה 9); כן ראה: עניין לנדאו, בעמ' 415).

וכדברי כב' השופט (דאז) א' גרוניס, לאמור:

"לסיכום הדברים, ניתן לתאר את הכלל בדבר צירוף צדדים כמעין 'מקבילית כוחות': ככל שהזיקה של המבקש להצטרף להליך המינהלי הינה חלשה יותר, כך יינתן משקל רב יותר לחשש מפני סירבול הדיון, וככל שהזיקה של המבקש להצטרף הינה ממשית יותר, כך ייחלש כוחה של היעילות." (עניין חזקיהו, פסקה 9).

25. בהמשך לכך הוסיף כב' השופט (דאז) א' גרוניס, לאמור:

"המבקש להצטרף להליך המינהלי צריך להוכיח זיקה ישירה לסוגיה. עליו להוכיח כי קבלת העתירה או דחייתה עלולה לגרום לו לנזק ממשי." (עניין חזקיהו, פסקה 10)

26. המבקשת תטען, כי הואיל והינה הגוף המייצג של האדריכלים הרשויים, וההליך הנדון דן בליבת העיסוק של האדריכלים הרשויים ועל ייחוד העיסוק שלהם, הרי שציבור האדריכלים הרשויים המיוצג על ידי המבקשת עלול להיפגע באופן ממשי מהכרעה בהליך מבלי שנשמעת עמדתו בסוגיה.

27. למבקשת אפוא יש זיקה ברורה ומוחשית להליך, והכרעה בהליך אמורה להשפיע על ציבור האדריכלים הרשויים שאותו היא מייצגת באופן ממשי. כל אלו מחלישים את עוצמת החשש מפני סירבול ההליך בצירוף המבקשת כמשיבה נוספת.

28. המבקשת הינה גם גוף מקצועי העוסק בתחום ספציפית ובעל מומחיות בעניין, שבידו להציג תמונה רחבה של הסוגיה הנדונה בהליך דנן, ולהוות תרומה לדיון. בכך מקיימת היא את דרישות הדין להכירה בה כ"ידיד בית המשפט" (ראה: מ"ח 7929/96 קוזלי נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 529 (1999); בג"ץ 769/02 הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נז(6) 285 (2003)).

29. עיתוי הגשת הבקשה דנן נובע מהסיבות הבאות: המבקשת לא ידעה כלל על ההליך בבית המשפט המחוזי קמא, וההליך דנן נודע למבקשת במקרה רק לאחרונה. בשל עיסוק המבקשת בתקופה האחרונה בבחירות לוועד הארצי וליו"ר ההתאחדות, לא היה ניתן להעלות את נושא ההצטרפות להליך בפני הוועד הארצי של ההתאחדות כל אותה התקופה, ומיד לאחר שהסתיימה תקופת הבחירות והנושא עלה בפני הוועד הארצי, פנתה העמותה לבאי כוחה בהליך זה על מנת שייצגו אותה בבקשת ההצטרפות.

30. בכל מקרה, צירוף המבקשת בהליך דנן לא גורם לסירבול הדיון מאחר וטרם קבוע דיון בהליך דנן, וטרם הוגשו סיכומי הצדדים בהליך, ומשכך גם לא ייגרם כל נזק בצירוף המבקשת להליך עתה. להיפך, אי צירוף המבקשת להליך יעמיק אף יותר את הפגם היסודי באי צירופה כגוף מייצג את ציבור האדריכלים הרשויים בהליך בבית המשפט המחוזי, ויביא למצב שבו ההליך המשפטי מסתיים בערעור בלא שנשמעה עמדת הנפגעים מההליך – הם האדריכלים הרשויים.

הטיעונים לגוף ההליך

פסיקת בית המשפט קמא ניתנה בניגוד להלכה המשפטית שנקבעה בנושא

31. בהתאם להלכה המשפטית עוד מלפני כ- 15 שנים שניתנה בהלכת ברבי, נקבעו במפורש הדברים הבאים (מפי כב' השופט ד' חשין, בהסכמת השופטות (דאז) מ' נאור וע' ארבל):

"סעיף 12 לחוק, שכותרתו 'ייחוד פעולות', מסמך את השר, לאחר התייעצות במועצה, לייחד בתקנות פעולות לאדריכל רשוי. ואכן, השר הפעיל את סמכותו והתקין את תקנות המהנדסים והאדריכלים (רישוי וייחוד פעולות), תשכ"ז-1967 (להלן – תקנות ייחוד הפעולות). בסעיף 3 לתוספת הראשונה לתקנות אלה, נקבעו הפעולות שיוחדו לאדריכל רשוי, הרשום במדור לארכיטקטורה: רק אדריכל רשוי מוסמך לעסוק בתכנון מגורים החורגים ממסגרתו של מבנה המוגדר בתקנות כ'מבנה פשוט', דהיינו תכנון בנייה רוויה, בנייני מגורים בגובה של ארבע קומות ומעלה, ומקבצי בניינים; רק הוא מוסמך לעסוק בתכנון מבני ציבור, בהכנת תוכניות בניין ערים, כולל תשריטים, כתיבת הוראות תכנון (תקנונים) והכנת נספחי בינוי ועיצוב אדריכלי, וכיוצא באלו פעולות שפורטו בתוספת. באחת, הפעולות שביצען יוחד לאדריכל הרשוי רחבות הרבה יותר מאלו שהותרו לאדריכל הרשום, הן בהיקפן והן במורכבותן."

(ההדגשות שלנו – ל.ד. ו-י.א.) (פסקה 6)

32. הינה אפוא נקבע במפורש ובאופן שאינו משתמע לשתי פנים מפי כבוד בית משפט זה בהלכה משפטית, כי הגורם היחידי המוסמך לעסוק בהכנת תוכניות בניין ערים, לרבות תשריטים וכתיבת תקנונים, והכנת נספחי בינוי ועיצוב אדריכלי הוא אדריכל רשוי בלבד.

33. כאן המקום להעיר, כי בהתאם להלכת ברבי, ההסדרים היחידים שהמחוקק ומתקין התקנות בחרו לקבוע מי מורשה להכין תוכניות ולהגיש בקשות להיתרים הם חוק העיסוק ותקנות העיסוק, ולא כל חיקוק אחר. מיותר לציין, כי לא קיימים גם חוק ותקנות אחרים.

34. קביעות בית המשפט בהלכת ברבי לא נאמרו בחלל ריק, כי אם על רקע מטרתו ותכליתו של חוק העיסוק.

35. וכך נקבע בהלכת ברבי:

"תכליתו של חוק המהנדסים והאדריכלים היא 'להסדיר את ההתעסקות במקצועות ההנדסה והאדריכלות, להבטיח שרק בעלי הכשרה מתאימה יוציאו לפועל פעולות הנדסה ואדריכלות ושתישמר רמה נאותה של אתיקה מקצועית ... הסדרת העיסוק בהנדסה ובאדריכלות, ככל הסדרת עיסוק סטטוטורית, נועדה לשמור על רמה מקצועית הולמת של העוסקים בתחומים אלה ויסודה בצורך להגן על שלום הציבור ועל בטיחותו' (בג"ץ 2621/04 זולטק נ' שר התעשייה המסחר והתעסוקה, ניתן ביום 30.1.06, מפי השופטת חיות, פסקה 6 לפסק הדין; וראו גם בג"ץ 7510/05 לוטן נ' שר התעשייה, המסחר והתעסוקה, ניתן ביום 23.5.06, פסקה 18 לפסק הדין)." (ההדגשות שלנו – ל.ד. ו-י.א.) (פסקה 16)

36. המחוקק הראשי ומחוקק המשנה היו אפוא ערים להשפעה הרבה שיש בעיסוק במקצוע האדריכלות על שלום הציבור ובטיחותו ועל הצורך בפיקוח ציבורי לשמירה על אתיקה מקצועית. מסיבות אלה, קבעו את חוק העיסוק, תקנות ההכשרה ותקנות העיסוק לייחוד מקצוע האדריכלות, תוך שנקבע בסעיף 11 לחוק העיסוק, את הצורך ברישיון לאדריכל. ובסעיף 12 לחוק העיסוק נקבע שפעולה שיוחדה בתקנות העיסוק **"לא יבצענה אדם אלא אם**

הוא בעל רשיון לפי סעיף 11. ייחוד עיסוק זה, נקבע על ידי המחוקק בדומה לייחוד עיסוק לגבי מקצועות אחרים כגון רופא (פקודת הרופאים (נוסח חדש), תשל"ז – 1976, סעיף 3), עורך דין (חוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א – 1961, סעיף 20), פסיכולוג (חוק הפסיכולוגים, תשל"ז – 1977, סעיף 9), רוקח (פקודת הרוקחים (נוסח חדש), תשמ"א – 1981, סעיף 2), סיעוד או יילוד (תקנות בריאות העם (עוסקים בסיעוד בבתי חולים), התשמ"ט – 1988, סעיף 3), שמאי מקרקעין (חוק שמאי מקרקעין, תשס"א 2001, סעיף 13), רו"ח (חוק רואה חשבון, תשט"ו – 1955, סעיף 6), מתווך מקרקעין (חוק המתווכים במקרקעין, תשנ"ו – 1996) וכו'.

37. בנוסף, על יסוד התכלית של שלום הציבור והאתיקה המקצועית הנדרשת לצורך עיסוק במקצוע האדריכלות, לרבות בתכנון ערים (המהווה חלק מההכשרה לאדריכל כותנאי לעיסוק בתחום), נתן בית המשפט תוקף מחייב לייחוד המקצוע באדריכלות, ודחה עתירות של אנשים שביקשו לעסוק באדריכלות, הואיל ולא עברו הכשרה מספיקה בהתאם לדרישות הרשם (עניין זולטק ועניין לוטן (המוזכרים גם בהלכת ברבי), וכנ"ל לגבי מניעת עיסוק כמהנדסים ממי שלא עבר הכשרה מתאימה: בג"ץ 8751/00 יוסף נ' רשם המהנדסים והאדריכלים (פורסם באתר הרשות השופטת, 14.7.02); בג"ץ 16/77 הורן נ' שר העבודה, פ"ד לא(3) 533 (1977). באשר לעניין זולטק, יש לציין, כי הרשם סירב לאפשר לעותרת לעסוק בתחום, בין השאר, הואיל והיא נדרשה להשלים קורסים בתכנון עירוני (פסקה 3 לעניין זולטק).

38. **הואיל ובית המשפט עשה כן גם לגבי מקצועות אחרים, הרי שמדובר בעמדה עקבית של בית המשפט העליון, אשר נותן עדיפות וחשיבות גבוהה לייחוד מקצועי על פני חופש העיסוק** (ראה למשל: בג"ץ 7882/18 דולה נ' שר הבריאות (פורסם בנבו, 28.5.19) (לעניין ייחוד המקצוע ל"עיסוק ברפואה"); (בג"ץ 734/80 חכם נ' מנכ"ל משרד הבריאות, לה(4) 690 (1981) (לעניין ייחוד המקצוע לרוקחים) (להלן: "עניין חכם"); ע"א 438/88 ברק נ' ועדת הרישום לפנקס הפסיכולוגים, מד(1) 661 (1990) (לעניין ייחוד המקצוע לפסיכולוגים); עניין לבנת פורן (לעניין ייחוד המקצוע לעורכי דין) ועוד.

39. דברים דומים בדבר תכלית ההגנה על שלום הציבור ובטיחותו ושמירה על אתיקה מקצועית לעיסוק, נקבעו גם בעניין לבנת פורן (סעיפים 38 ו-42 לפסק דינה של כב' השופטת (בדימו') ע' ארבל), ובפסקי דין נוספים שעסקו בייחוד העיסוק לגבי מקצועות אחרים (ראה למשל: עניין חכם, בעמ' 695).

40. מכאן, שעל פי תכלית חוק העיסוק ותקנות העיסוק והלכת ברבי, מקצוע האדריכלות, כולל הכנת תוכניות, **שמו לאדריכל רשוי בלבד.**

הכנת תכנית (=תקנון ותשריט) יוחדו רק לאדריכל רשוי על פי דין

41. על פי סעיף 13(ב) לתוספת נקבע, כי רק אדריכל רשוי מורשה להכין תקנונים ותשריטים לתכניות. לא נמצא בחוק העיסוק, בתקנות העיסוק או בכל חוק ו/או תקנות אחרים הסמכה לכל גורם אחר להכין תקנונים ותשריטים לתכניות. מכאן שרק אדריכל רשוי מורשה להכין תקנונים ותשריטים לתכניות ואין בלתי.

42. סעיף 83 לחוק התכנון קובע כי תכנית חייבת לכלול תשריט, וסעיף 83א לחוק התכנון מאפשר למוסד התכנון לכלול מסמכים נוספים לתכנית על פי שיקול דעתו המקצועי כגון נספח בינוי, נספח תחבורה, נספח חברתי, סביבתי, כלכלי וכו'. כל אחד ממסמכים הללו יכול להכין רק גורם מקצועי בהתאם להכשרתו המקצועית לכך.

43. **מכאן שלא יכולה להיות תכנית ללא תשריט. היות ורק אדריכל מורשה להכין התשריט, הרי שרק אדריכל מורשה להכין תכנית.**

44. מכיוון שתכנית מהווה חיקוק, עולה צורך לכתבה גם במילים, ולכן מתחייב כי לצד כל תשריט יהיה גם תקנון לתכנית. הדברים הללו עולים מתוך פסק הדין בע"א 3213/97 נקר נ' הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה הרצליה, פ"ד נג(4) 625 (להלן: "עניין נקר"), הן על פי דעת הרוב (שנכתבה על ידי כב' השופט (דאז) מ' חשין, והן על פי דעת המיעוט של כב' השופט (דאז) ע' ר' זועבי.

וכדברי דעת הרוב של כב' השופט (דאז) מ' חשין, לאמור:

"שני חלקיה של תכנית מיתאר – החלק המילולי, ה"תקנון", ובצדו התשריט – שני חלקים אלה אמורים להשלים זה-את-זה, ומשעה שבאה תכנית לאוויר העולם, על דרך-הכלל אין לאחד חיים בלא רעהו. החלק המילולי סומך עצמו אל התשריט – שכן בלא תשריט יאבד מערכו, כולו או מקצתו, ואילו התשריט מצדו נסמך אל החלק המילולי – שכן בהיעדר עקרונות והגדרות לצבעים שבתשריט יידמה התשריט לציור צבעוני (או לציור בשחור-לבן) חסר-משמעות. כדי ללמוד אפוא על הסטטוס שתכנית מיתאר מקנה לשטח קרקע זה או אחר בה, שומה עלינו לראות את התכנית כמכלול: לעיין בתקנון המגדיר הגדרות והמתווה עקרונות, ובה-בעת לעיין בתשריט הפורש באורח חזותי את פועלה של התכנית. המושג "תכנית" שתי אונות לו: האונה המילולית ואונת התשריט, ושתי האונות היו כתאומות-סיאם. שלבן לב אחד הוא. ראו עוד ר' אלתרמן "חוק התכנון והבנייה ותכנית המתאר: הנחיות קשיחות או מסגרת גמישה?" [18], בעמ' 216-217. (עמ' 649-650 לעניין נקר).

וכדברי דעת המיעוט של כב' השופט (דאז) ע' ר' זועבי, לאמור:

"כל תורת פרשנות בין במשפט ובין מחוצה לו חייבת להניח נר לרגליה תורת לשון, והבסיס לפרשנות במשפט הוא טקסט, המבוטא בצורות לשוניות (ראה פרופ' א' ברק פרשנות במשפט, כרך א, תורת הפרשנות הכללית [16], בעמ' 225). הלשון נועדה לקיים קומוניקציה בין בני-אדם והטקסט החוקי בא לקבוע נורמה שתהיה נהירה לציבור כדי שיבינה ויציית לה ו/או יפעל לפיה ... בני-אדם אינם מדברים בינם לבין עצמם בתשריטים אלא בלשון. את התכלית בדרך-כלל קל לנבון מתוך טקסט ופחות מתוך תשריט ... התשריט, שהוא חלק בלתי נפרד מהתכנית ויסוד מיסודותיה, הוא כלי ויזואלי אשר בא לשפוך אור על התכנית, ולבאר את מה שנקבע בתקנון; הוא משמש ככלי אילוסטראטיבי לתקנון, שכן התקנון הוא בחלקיו יבש; התשריט משלים אותו ומשתלב לתוכו ויוצר את התמונה בשלמותה..." (עמ' 635 לעניין נקר).

45. מעתה ואילך כאשר נאמר 'תכנית' הכוונה היא לתשריט ותקנון לכל הפחות על פי סעיף 83 לחוק התכנון והדן.

46. לסיכום פרק זה מובא תרשים זרימה המתאר ומסביר מדוע רק אדריכל רשוי מורשה להכין תכנית:

"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעה בתקנות העיסוק היא תוכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון

47. המבקשת תהדוף מראש כל טענה כי סעיף 13(1) לתוספת מתייחס כביכול רק ל"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כנספח בינוי, ותטען, כי "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעותה בתקנות העיסוק היא **תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון**. אין מדובר ב"נספח בינוי" הנלווה לתכנית שבחוק התכנון. גם בית המשפט קמא אינו רואה ב"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כנספח בינוי, והצדדים בעצמם לא העלו טענה כזו. יחד עם זאת, על מנת לעשות סדר ולא לבלבל בין המושגים השונים, תציג המבקשת הסבר המסיר כל ספק בעניין. להלן ההסבר:

48. "נספח בינוי" (או בשמו השגור הנוסף "תכנית בינוי") לא מופיע בחוק או בתקנות, ולכן הפסיקה התייחסה אליו כאל דבר שמחוץ לרשימת התכניות – כסוג של מסמך נלווה לתכניות הסטוטוריות ומשמש באופן מעשי ככלי עזר לבר-חוקי לתכנון (ראה: ע"פ 586/94 מרכז הספורט אזור בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 112, בעמ' 128-130).

49. אולם, התכנית המוזכרת בתקנות העיסוק ומוגדרת כ"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" אינה "נספח בינוי". עצם השימוש בתיבת מילים דומה, אינו הופך את התכנית ל"נספח בינוי", אלא יש להבין את המשמעות וההקשר של המושג בתקנות העיסוק, כשמעל הכל חוסה צילו של חוק העיסוק ותכליתו להבטיח הכשרה מתאימה לעוסקים בתחום לשם הגנה על שלום הציבור ובטיחותו, ושמירה על רמה נאותה של האתיקה המקצועית.

50. גם השופט מ' חשין קבע בבג"ץ 5145/00 הוועדה המקומית לתכנון ובניה חוף השרון נ' שר הפנים, פ"ד נז(2) 179 (2003) (להלן: "עניין חוף השרון"), כי **"לא נמצא לנו אפוא כי ראוי לצמצם את צירוף התיבות 'בינוי או עיצוב אדריכליים' לאותן הוראות שעל-פי הנוהג היו בעבר נושא ל'תכניות בינוי' לבר-החוק ולבר-תכניות התכנון הרשמיות"** (בעמ' 201). ועל רקע זה ביסס פרשנות למילים דומות הקבועות בסעיף 62א(א) לחוק התכנון.

51. לעומת "נספח הבינוי" שלא מוגדר בחוק או בתקנות, המושג "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" זוכה להתייחסות מפורשת בתקנות העיסוק (בסעיף 13(1) לתוספת). הואיל והגדרת "תכנית" בחוק התכנון היא רק תכנית לפי פרק ג' (סעיף 1 לחוק התכנון), ואין כל תכנית תכנונית אחרת שקבועה בחוק אחר, הרי ש"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעותה בתקנות העיסוק יכולה להיות רק תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון. אין כל אפשרות אחרת, שכן ברור שתקנות העיסוק לא מתכוונות לתכנית שאינה מוגדרת בחוק (כמו "נספח בינוי").

52. גם בהלכת ברבי, עומד בית המשפט על ההבחנה בין תוכניות בניין ערים, הכוללות תשריטים ותקנונים, לבין נספחי בינוי (כמתואר בפסקה 6 להלכת ברבי). אבחנה זו עולה בבירור מסעיף 13(1) לתוספת, שכן תכניות לפי פרק ג' לחוק התכנון מחייבות לכלול תשריטים ותקנונים, המהווים מסמכי יסוד לתכנית (על פי סעיף 83 לחוק התכנון וההלכה משפטית- ראה עניין נקר. וכן ראה: דנה וזינגר, בעמ' 460; ד' בנימין הימן "תכניות מיתאר מקומיות: היבטים משפטיים", המכון לחקר מדיניות קרקעית ושימושי קרקע, קק"ל (1999)).

53. "נספח בינוי" אינו כולל תשריט ותקנון, אלא אך נלווה אליהם ואיננו עומד בפני עצמו בלבד. בכל מקרה נספח בינוי לא מחייב כי תשריט ותקנון יהיו כלולים בו. על כן, עצם העובדה שבסעיף 13(1) לתוספת מפורט ברשימת הפעולות הקשורות ל"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" גם הכנת תקנונים ותשריטים לתכניות, הרי שהדבר מהווה אינדיקציה לכך, ש"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעותה בתקנות העיסוק, היא **רק** תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון.

54. אם הכוונה הייתה לייחד את פעולות אדריכל הרשוי בהקשר לסעיף 13(1) לתוספת רק ל"נספחי בינוי", תישאל השאלה – מי הגורם המוסמך להכין תשריט ותקנון לתכניות שלא כוללות "נספחי בינוי" נלווים?? ברור שהמחוקק לא התכוון ליצור וואקום לפיו כל דיחפין יוכל להכין תוכניות הכוללות תקנונים ותשריטים, זאת ובייחוד על רקע התכלית שבחוק העיסוק להבטיח הכשרה מתאימה לשם הגנה על שלום הציבור ובטיחותו ושמירה על רמה נאותה של האתיקה המקצועית. **מכאן שהואיל וסעיף 13(1) לתוספת לא מתייחס ל"נספח בינוי", הרי שסעיף 13(1) לתוספת מדבר רק על תכנית לפי חוק התכנון (שהיא היחידה הכוללת תשריט ותקנון).**

55. ברור לכל הדעות שלכל הפחות לגבי תכנית מפורטת חייבת היא לכלול הוראות בינוי על פי חוק התכנון (ראה: סעיף 145(ז) לחוק התכנון, הקובע שלא יינתן היתר בנייה, אלא אם כן אושרה תכנית (לאחר שנת 1996) הכוללת פירוט של יעודי קרקע, חלוקה למגרשים, או חלקות, קווי בניין, מספר קומות או גובה בניינים ושטחי הבניה המותרים. וכן ראה: ע"א 7654/00 ועדת ערר מחוזית חיפה נ' חברה לבנין הירדן בע"מ, פ"ד נז(2) 895 (2003) (להלן: "הלכת הירדן"), בעמ' 904-906, שהכיל חובה זו אף לתוכניות שאושרו לפני 1996). בהקשר זה, יש להוסיף, שסעיף 145(ז) לחוק התכנון קובע כי כל תכנית שמכוחה ניתן לתת היתר בניה חייבת לכלול הוראות בינוי, "ואינו מסווג אותה לתכנית מפורטת או תכנית מתאר מקומית. זו או האחרת עשויה לענות על הדרישה בשים לב לרמת הפירוט התכנוני הכלולה בה". (הלכת הירדן, בעמ' 906).

56. מכאן שלכל הפחות לגבי תוכנית מפורטת לא הייתה אמורה להיות כל מחלוקת, גם אם היא לא כוללת נספח בינוי, ורק אדריכל רשוי מוסמך להכינה, מכיוון שתוכנית כזו מחייבת הוראות בינוי.

57. אין מחלוקת בפסק הדין של בית המשפט קמא ובין הצדדים להליך דנן, כי תוכניות שמחייבות הוראות בינוי יעשו רק על ידי אדריכל רשוי. הבעיה, ועמה גם המחלוקת בין הצדדים, נובעת מכך שבית המשפט קמא כלל לא התייחס לעובדה שגם תכנית מתאר מקומית יכולה להיחשב תכנית מפורטת המחייבת לכלול הוראות בינוי, וקבע באופן גורף שכל תכנית מתאר מקומית אינה מהווה "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני".

58. בהקשר הספציפי לעניין התוכניות שהגיש המשיב, תוכניות אלה לא מוצגות בידי המבקשת, אך סביר שאין מדובר בתוכניות כוללניות, כי אם בתוכניות נקודתיות בהתייחס לקרקע של מי שביקש מהמשיב להכין תכנית והמהווה "בעל עניין בקרקע", שכן תוכנית כוללנית בכל מקרה חייבת להיעשות על ידי רשות שלטונית, וככזו היא נעשית על פי גורם המקצוע המוסמך לכך והוא אדריכל רשוי. יתרה מכך, הואיל ומבחינה מעשית ככלל כל תכנית שמוגשת על ידי גורם פרטי היא גם תכנית מפורטת, סביר שהתכניות הנקודתיות שהגיש המשיב הן תוכניות מפורטות. גם המערערת טוענת בפרוטוקול בפני בית המשפט קמא שהתכניות שהגיש המשיב כוללות הוראות של תכנית מפורטת.

59. על כן, מכיוון שסביר שהתוכניות שהגיש המשיב הן תוכניות מפורטות, הרי שרק מטעם זה היה על בית המשפט קמא לדחות את עתירת המשיב ולקבוע שרק אדריכל רשוי מוסמך להכין תוכניות מפורטות שמכוחן ניתן להוציא היתרי בניה.

60. אך מעבר לכך, המבקשת טוען, כי בהתאם להלכת ברבי וכל האמור לעיל, רק אדריכל רשוי מוסמך להכין את כל התכניות לפי פרק ג' לחוק התכנון כי כולן עוסקות ב"בינוי" ברמת פירוט כזו או אחרת, כפי שכבר הוכח כי העולם הוא עגול ותלת-מימדי ובעל משמעות מרחבית, וכי הגדרה של "בנין" בחוק התכנון הינה הגדרה רחבה הכוללת את כל המצוי על פני הקרקע. במילים אחרות, המחוקק ביקש לשלול מכל אדם שלא מוגדר בתקנות העיסוק מלהכין כל תוכנית שהיא.

61. כאן המקום לציין, כי עמדת המערערת העורכת אבחנה בין תכניות שונות, ואף בין תוכניות מפורטות שונות, לעניין השאלה באם תכנית תיחשב כ"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" היא עמדה המועלית מסיבות תמוהות המעוררות חשש לשיקולים זרים וניגוד אינטרסים. סעיף 1(3) לתוספת אינו מבחין בין "תוכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" לבין תכנית אחרת, ולא ברור על איזה קריטריון יכולה המערערת לקבוע זאת. העובדה שהמערערת מבקשת מהמשיב "נספח בינוי" ורואה בצירופו כדבר ההופך את התכנית ל"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" מרוקנת מכל תוכן את אבחנתה, שכן כל תכנית מפורטת חייבת לכלול הוראות בינוי (אם בתכנית עצמה ואם באפשרות של "נספח בינוי" נלווה) כאמור לעיל. בנוסף, וכפי שפורט כבר קודם, כל תכנית כוללת הוראות "בינוי" ברמת פירוט שונה, וגם מטעם זה יש לדחות את עמדת המערערת.

62. תקנות העיסוק מחלקות את ייחוד הפעולות לשני סוגים: 1. פעולות הקשורות לרישוי מבנים (לרבות תכניות בנייה – גרמושקות לפי פרק ה' לחוק התכנון) הקבועות בסעיף 2 לתוספת בכל הנוגע לפעולות הייחודות למהנדס רשוי, ובסעיף 3(2) לתוספת בכל הנוגע לפעולות הייחודות

לאדריכל רשוי. 2. פעולות הקשורות לתכנון אזור (ארצי, מחוזי, מקומי, או מפורט על פי רשימת התכניות הקבועות בפרק ג' לחוק התכנון), הייחודות לאדריכל רשוי.

63. ניתן גם לראות שבעוד האדריכל הרשוי מוחרג מהאספקט ההנדסי של המבנה כדוגמת תכנון קונסטרוקציה של מבנה, המהנדס הרשוי (הרשום במדור להנדסת מבנים) מוחרג מכל האספקטים התכנוניים המורכבים כגון תכנון "מבנה פשוט", ויכול להכין ולהגיש תוכניות וחישובים לרשות מוסמכת לגבי "מבנים" (כמפורט בסעיף 2 לתוספת) לפי פרק ה' לחוק התכנון ותו לא. האדריכל הרשוי אף הוא מוסמך להכין ולהגיש תוכניות לרשות מוסמכת לפי פרק ה' לגבי מבנים מסוימים, ובצד זה הוא אמון גם על הנושא של תכנון הבינוי והעיצוב הארכיטקטוני, הבא לידי ביטוי בתכניות לפי פרק ג' לחוק התכנון.

64. במילים אחרות, תקנות העיסוק נועדו לשקף את גורמי המקצוע האמונים על תחום התכנון והבניה המתוארים בחוק בתכנון שהם "אדריכל רשוי" ומהנדס רשוי" (ויורחב על כך בהמשך).

65. אם הכוונה בסוג הפעולות השני בתקנות העיסוק – תחת ההגדרה "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" – היא ל"נספחי בינוי", הרי שהמשמעות היא שכל אדם נעדר כל הכשרה ועוסק בתחומים אחרים לגמרי כגון מורה, רו"ח או אפילו מאבטח וטבח (מבלי לפגוע חלילה במקצועות אלה), יכול להכין תוכניות כולל תשריטים ותקנונים. ברור כשמש שלא כך הם פני הדברים, והמחוקק לא התכוון להותיר את התכנון המרחבי בוואקום שבו כל המעוניין אשר נטול כל הכשרה מקצועית בכך, יוכל להכין תוכניות ובכך לעצב את התכנון בישראל. אם תינתן לכל מי שמעוניין לפעול בניגוד לתקנות העיסוק, הרי שלא תושג ההגנה לציבור שחוק העיסוק ותקנות עיסוק באים להבטיח. וכבר צוין לעיל בהרחבה על התכלית שבחוק העיסוק שנועדה להבטיח שרק מי שהוכשרו וקיבלו רישיון מתאים יעסקו בתכנון ובבניה.

66. בתוך כך, יש לציין, כי תכנית פוגעת בזכות קניין. לא ייתכן שפגיעה בזכות קניין תיעשה על ידי אדם שלא הוכשר ולא מבין את המשמעות של הפגיעה בזכות הקניין, ולא יודע לאזן בין האינטרס הציבורי לבין הפגיעה בזכות.

67. די בקריאה של מסמך ההנחיות לתכנית מתאר מקומית כוללת ("מתווה להכנת תוכנית מתאר כוללת ליישובי") של מינהל התכנון, המהווה מסמך מדיניות אחיד לתוכניות מקומיות כוללתיות, בכדי להיווכח כי רק גורם מקצוע כאדריכל רשוי יכול לערוך מסמך שכזה.

(ראה מראה המקום של המתווה הנ"ל באתר מינהל התכנון :

https://www.gov.il/he/departments/general/preparation_plan

68. לחידוד הדברים באשר למושג בתקנות העיסוק "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני", יש להבין, כי כל תוכנית מתאר עוסקת בחלוקה של המרחב באופן דו-מימדי ותלת-מימדי, ומכאן שכל **תכנית עוסקת בבינוי**. המונח "בנין" בחוק התכנון הוא מושג רחב הכולל גם קרקע (סעיף 1 לחוק התכנון), ומצוי כבר במושג השגור "תכנית בנין עיר" (שתולדו בפקודת בנין ערים). הואיל וקרקע גם מוגדרת "בנין" הרי שהמונח "בנין" ב"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כולל את תכנון כל שטחי הקרקע. גם תוכניות המתאר הארציות עוסקות ב"בינוי". למשל תמ"א 35 קובעת כי צפיפות הבניה תהיה מושפעת מגודל המגרש נטו. מכאן שכדי לקבוע מהי הצפיפות, יש צורך בהבנה של המשמעות המרחבית שלה. גם תכנית מתאר ארצית הקובעת יעודי קרקע ושימושים (על פי סעיף 149) לחוק התכנון, יש בה קביעה של אופי הבנוי האפשרי. אותו הדבר לגבי קביעת הבנוי לנמלים, תחנות כוח, שדות תעופה, ועוד, המוזכרים אף הם ברשימת ההוראות המיועדות לתכנית מתאר ארצית לפי סעיף 49 לחוק התכנון. כנ"ל לגבי שטחים לפיתוח עירוני וכפרי המוזכרים ברשימת ההוראות המיועדות לתכניות מתאר מחוזיות (לפי סעיף 57 לחוק התכנון), או באשר להגדלת שטחים לצרכי ציבור, קביעת קו בניין, קביעת גובהם של בניינים או מספר הקומות בבניין, קביעת גודל שטח מגרש שמותר להקים עליו בניין, הגדלת מספר יחידות דיור, התוויתם של דרכים חדשות או שינוין של דרכים קיימות, צפיפות בניה, מרווחי בניינים, ועוד כהנה וכהנה הוראות הכלולות ברשימת ההוראות שבתכנית מתאר מקומית – כולן עוסקות בבניה ובהוראות בניה, ולכן כל תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון עוסקת בהסדרת הבנוי במרחב (הארצי, המחוזי או המקומי). הרי לא ניתן ליעד קרקע ושימושים באופן שרירותי, לאור הפגיעה בזכות הקניין, אלא על פי שיקולים תכנוניים בלבד.

69. על פי סעיף 63 לחוק התכנון, נקבע מהן מטרות תכנית מתאר מקומית:

- (1) פיקוח על פיתוח הקרקע במרחב התכנון המקומי, תוך שמירה על ייעוד חקלאי של קרקעות המתאימות לכך;
- (2) הבטחת תנאים נאותים מבחינת הבריאות, התברואה, הנקיון, הבטיחות, הבטחון, התחבורה והנוחות ומניעת מפגעים על ידי תכנון הקרקע ושימוש בה, ובכלל זה ייחוד אזורים למגורים, לתעשייה, למסחר ולמבני ציבור לרבות מבני דת; לענין סעיף זה, "מבני דת" - לרבות מקוואות טהרה;
- (3) שמירה על כל בנין ודבר שיש להם חשיבות אדריכלית, היסטורית, ארכיאולוגית, וכיוצא באלה;
- (4) שמירה ופיתוח של מקומות חשובים מבחינת הטבע או היופי תוך הימנעות, ככל האפשר, מפגיעה בצמחיה, בערכי טבע, בנוף ובמורשת;
- (5) ייחוד שטחים ציבוריים פתוחים, לרבות לפארקים, לגנים ולגינות, הנותנים מענה לצורכי האוכלוסיה החזויה במרחב התכנון המקומי באופן הולם.

70. על מנת לתת מענה מקצועי למטרות אלה, הדבר יכול להיעשות רק על ידי איש מקצוע שהוכשר, עבר התמחות מעשית וקיבל רישיון מהמדינה.

71. מכאן שלא יעלה על הדעת, כי המחוקק לא קבע חובת הסמכה להכנת תכנית. על כן, יש לפרש החוק לאור המטרות דלעיל ותכלית החקיקה מתוך נקודת מבט רחבה.

72. כאן המקום לציין את העובדה כי גם תכנית פשוטה לכאורה, אשר רק קובעת חלוקה למגרשים וגודלם, אף היא עוסקת בבינוי ועיצוב עירוני, הרי ברור לכל כי קביעת גודל המגרש קובעת את מה שניתן לבנות עליו, גם אם לא נאמר במפורש (מספר המבנים, היקף זכויות הבניה, תכנית וכו'), שכן מדובר בפועל יוצא של החלטה ותוצאה. לכן, יש להבין את משמעות הבינוי האפשרי עוד לפני שקובעים חלוקה למגרשים ויעודם. על זה נאמר "סוף מעשה במחשבה תחילה", ועל כך נבוא ונאמר, כי לפני מעשה, יש להבין ולדעת את תוצאות המעשה מראש, ובשל כך דרוש ללמוד, לצבור ניסיון במסגרת התמחות, לעבור בחינה ולקבל רישיון.

73. בנוסף לאמור, כל תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון כוללת גם "הוראות עיצוב". ובהיבט הזה מדובר אפוא בפן היצירתי של האדריכל. לצד "הוראות הבינוי" היבשות בתכנית, "הוראות העיצוב" מגבשות את הצד היצירתי של האדריכל על סמך הידע, הכישורים והניסיון שצבר.

74. "היצירותיות היא מרכיב מרכזי בלימודי האדריכלות. התוצאה של מעשה התכנון אמורה להיות שימושית וגם מקורית ובעלת ערך מוסכם...נוסף על ידע ומיומנות, פתרון בעיות תכנון מחייב חשיבה יצירתית, אשר תניב פתרונות יוצאי דופן ובלתי ניתנים לחיזוי מראש". אי קסקין, נ' דוידוביץ ור' מילגרם "חשיבה יצירתית כמנבאת של הסטודנט המיטבי ללימודי ארכיטקטורה" (2020).

75. רק אדריכל יכול לעצב מסגרת של שימושים ותכליות הכוללים שטחים שונים כגון מגורים, תעשייה חקלאות ועוד, לצד שמירה על משאבי הטבע והותרת "ריאות ירוקות" במרחב, הגנה על בעלי החיים, ואיזון בין התכנון לזכויות הקניין וזכויות אחרות של כלל התושבים בחברה. אלה גם אלה כלולים בהיבט "העיצובי" היצירתי של האדריכל, לצד ההיבט "העיצובי" של בניינים ושטחים על פי הלך רוחו והשראתו של האדריכל בהתאם לידע, לכישורים ולניסיון שצבר.

76. לענין זה, יש לציין, שמובנו של המושג "עיצוב" בהקשר של "תכנית בינוי ועיצוב אדריכלי" בתקנות העיסוק, הוא איננו מובן צר המתייחס רק לעיצוב צורת בניינים וחללים, אלא מדובר במובן מהותי של עיצוב פני המרחב. רוצה לומר, "עיצוב" יותר במובן של "תיאור" ולא במובן של "צורה" גרידא. לדבר יש משמעות רבה, הואיל ותוכניות לפי פרק ג' לחוק התכנון הן תוכניות שמתארות ומעצבות את האופן שבו יראה המרחב הציבורי על כל גווניו, הן המרחב הבנוי (מיקומם וצורתם של בניינים, הרחוב, וכו'), הן המרחב התעשייתי, הן המרחב החקלאי, הן המרחב הטבעי הבראשתי (למשל בדרך של השארת "ריאות ירוקות" במרחב, שמורות טבע

וכו'), הן המרחב הטבעי המלאכותי (כגון קביעת פארקים לאומיים ומסלולי טיול וכו'), והכל תוך שמירה על הסביבה ועל משאבי הטבע.

77. ניתן להגדיר את מקצוע האדריכלות בהקשר זה כמקצוע היחיד היודע לקחת חזון, מטרות, יעדים, צרכים ולתת להם ביטוי בעולם המעשי באמצעות מילים, רישומים ושרטוטים ועוד בטרם התממשותם בפועל. רק האדריכל יודע לצפות את פני העתיד במרחב על סמך ההווה ולהגשים חזון, יעדים, צרכים, אינטרסים ולישב קונפליקטים באמצעות תקנונים ותשריטים. רק אדריכל הוכשר לתרגם רעיונות מרחביים פיסיים לשפת מעשה ולכתיבת הוראות חוק שמחייבות אדריכלים, בעלי מקצוע אחרים ואנשי ציבור לפעול על פיהם.

78. לא בכדי עבר המחוקק בהגדרת התוכניות ממושג היסטורי ומנדטורי של "תוכניות בניין ערים" למושג רחב ומופשט של תוכניות "מתאר", המשקף באופן הולם יותר את פני המרחב הציבורי ואת האופן שבו הוא יראה.

79. גם בתקנות התכנון והבניה (סטיה ניכרת מתכנית), תשס"ב – 2002, נחשבת סטיה ניכרת מתכנית אם מדובר ב"שימוש של בניין או בקרקע שיש בו שינוי של השימוש שנקבע בתכנית והוא משנה את אופיה של הסביבה הקרובה" (תקנה 12) לתקנות סטיה ניכרת) או "בניה שלא בהתאם לדרישות בינוי או עיצוב המפורטות בתכנית, שנועדו לקבוע את אופיה של הבניה בתחום התכנית או לשמור על אופי וחזות הסביבה" (תקנה 102) לתקנות סטיה ניכרת). (ההדגשות שלנו – ל.ד. ו- י.א.).

80. מרכז הכובד בסטיה ניכרת מתכנית הוא ב"שינוי של אופיה של הסביבה", וכפי שכבר עולה מהדברים המפורשים, אופיה של הסביבה נקבע על פי "דרישות בינוי ועיצוב המפורטות בתכנית". דהיינו, לא סטיה מתכנית סתם, אלא סטיה "ניכרת" מתכנית, אשר באה לידי ביטוי בשינוי של אופי הסביבה שנקבע על פי דרישות הבינוי והעיצוב שקבע האדריכל בתכנית.

81. על רקע דברים אלה, הגדרת התכנית בתקנות העיסוק כ"תכנית בינוי ועיצוב אדריכלי" נועדה לתאר את התכנית במסגרת עיסוקו של האדריכל כ"בונה" ו"המעצב" של המרחב. ומגבש הוראות "בינוי" ו"עיצוב" לאזור המיועד לתכנית.

82. ברור שהמחוקק על פי תכלית חוק העיסוק, והעובדה שאדריכלים הם היחידים העוברים הכשרה בתכנון ערים המזכה ברישיון, לא התכוון לקבוע הסדר שלילי כי ייחוד העיסוק של האדריכל הרשוי בסעיף 13) לתוספת הוא רק ל"נספחי בינוי" (חסרי המעמד החוקי ומהווים אך כנלווים), באופן שכל המעוניין יוכל להכין תוכניות בעלות השלכות על הציבור והסביבה. הדין המפורט לעיל, ובייחוד הלכת ברבי, קובע שפעולה זו שמורה רק לאדריכל רשוי.

אדריכל הרשוי ומהנדס הרשוי כגורמי המקצוע האמונים על תחום התכנון והבניה בחוק התכנון

83. שני גורמי המקצוע המוזכרים בתקנות העיסוק לא נמצאים שם במקרה. מדובר בשני גורמי המקצוע העוברים הכשרה מתאימה בתקנות ההכשרה, כל אחד בתחומו – המהנדס בהנדסת מבנים והאדריכל בתכנון מרחב ציבורי ובתכנון והקניית צורה וגבולות למבנים וחללים, והכל תוך שמירה והגנה על הציבור ועל בטיחותו. מכאן שכל מי שלא מצוי בחוק העיסוק ובתקנות העיסוק לא מורשה לעסוק במקצועות האמונים על תחום ההנדסה, האדריכלות ותכנון הערים, לרבות אלו שלמדו תואר שני בתכנון ערים ומכנים עצמם "מתכנני ערים".

84. מכאן שגדר המחלוקת מצטמצמת רק לשאלה מי מורשה על פי חוק העיסוק ותקנות העיסוק להכין תכניות – אדריכל או מהנדס? זאת ותו לא.

85. ההכשרה המקצועית של כל אחד בתחומו, המהנדס והאדריכל, מקנים להם את המעמד להם הם זוכים בחוק התכנון, שבו הם אמונים על תחום התכנון והבניה. האדריכל אדון "התכנון" המתארי והתכנון המבני, והמהנדס אדון "הבניה" - הנדסת המבנים וחזוקם. מכאן שרק אדריכל מורשה להכין תכנית בהתאם לסעיף 13) לתוספת.

86. לא בכדי המהנדס והאדריכל הם גורמי המקצוע היחידים המוזכרים בחוק התכנון כגורמים האחראים על מסגרת התכנון והבניה (כל אחד בתחומו). לא מוזכרים כל גורמי מקצוע אחרים כגון מי שמכנים עצמם "מתכנני ערים".
87. כבר למן תחילתו של חוק התכנון מוזכרים גורמי המקצוע: האדריכל הרשוי ומהנדס הרשוי. חוק התכנון מקנה לגורמי מקצוע אלה מעמד רב. למשל בסעיף 107א(2) לחוק התכנון יכול מהנדס רשוי או אדריכל רשוי בעל ניסיון בתחום התכנון והבניה להתמנות ל"חוקר". מהנדס רשוי או אדריכל רשוי הוא הגורם שככלל משמש כמורשה לנגישות מבנים ונותן חוות דעת בנושא (לפי סעיף 158 לחוק התכנון). מהנדס רשוי או אדריכל רשוי הם הגורמים שיכולים להתמנות למנהלי בקרת תכן וביצוע (על פי סעיף 158טו לחוק התכנון).
88. מהנדס הרשוי ואדריכל הרשוי, כגורמים האמונים על התכנון והבניה לפי תחומם, צועדים זה לצד זה בהתאם לתחומם של כל אחד מהם גם בחוק העיסוק המשמש מסגרת לביצוע הכשרת גורמי המקצוע של תחום התכנון והבניה, וממשיכים וצועדים זה לצד זה בהתאם לתחומם בתקנות ההכשרה ובתקנות העיסוק.
89. חוק העיסוק, תקנות ההכשרה ותקנות העיסוק נועדו להבטיח כי רק המומחים בתכנון והבניה יעסקו בנושא לפי תחומם, ולא כל גורמי מקצוע אחרים, וזאת לשם ההגנה על שלום הציבור ועל בטיחותו ועל שמירה על אתיקה מקצועית של העוסקים בתחום.
90. בתקנות העיסוק רשום במפורש מיהם מבין המומחים בעולם התכנון והבניה, מהנדס רשוי ואדריכל רשוי, מורשה לעסוק בנושא ובמה הוא מורשה לעסוק.
91. בסעיף 2 לתקנות העיסוק רשום במפורש במה מורשה לעסוק מהנדס רשוי, וזה כאמור בהנדסת מבנים ובתכנון והגשת תוכניות למבנים לפי פרק ה' לחוק התכנון (למעט לגבי תכנון "מבנה פשוט").
92. **מהנדס רשוי, חרף מעמדו הרם, אינו מורשה לעסוק בהכנת תוכניות בניין עיר.**
93. בסעיף 3 לתקנות העיסוק רשום במפורש במה מורשה לעסוק אדריכל רשוי, וזה כאמור בתכנון המרחב הציבורי המתארי (לפי פרק ג' לחוק התכנון), בתכנון "מבנה פשוט" ובתכנון מבנים מסוימים לרבות בהגשת תוכניות מבנים לגביהם למעט התכנון ההנדסי שלהם (הקונסטרוקטיבי השמור למהנדס הרשוי כאמור).
94. האדריכל הרשוי, חרף מעמדו הרם גם כן, אינו מורשה לעסוק בכל אספקט הנדסי.
95. **כל גורמי המקצוע האחרים או האנשים האחרים אינם מורשים לעסוק במה שיוחד למומחי התכנון והבניה האמורים לעיל וכמפורט בתקנות העיסוק.**
96. בחוקים ובתקנות דלעיל המחוקק ומתקין התקנון, על רקע השמירה וההגנה על הציבור ובטיחותו, ושמירה על רמה נאותה ואתיקה מקצועית של גורמי המקצוע, התוו אפוא מסגרת נוקשה שרק מי שעבר הכשרה מתאימה ומספקת יוכל לעסוק בעולם התכנון והבניה בהתאם לתחום שהוכשר אליו.
97. יש צורך לחוסיף, כי מי שמכונים "מתכנני ערים" לא זכו לכל מעמד בחוק ובתקנות, ונעדרים מחוק התכנון, מחוק העיסוק, תקנות ההכשרה ותקנות העיסוק. ככל וביקשו המחוקק ומתקין התקנות לאפשר גם ל"מתכנני ערים" לעסוק בתחום ולהכין תכניות, הרי שהיו קובעים זאת במפורש. מאחר והדבר לא נעשה אין למכונים "מתכנני הערים" כל אפשרות לעסוק בתחום, שאם יתאפשר, נשוב ונישאל את השאלות לעיל גם ביחס אליהם.
98. לכן, גם אם המשיב הינו מה שמכונה "מתכנן ערים", אין הדבר מקנה לו כל אפשרות חוקית לעקוף את מסגרת ההכשרה והעיסוק, בשם העיקרון של חופש העיסוק, ובכך להפקיר את האינטרס הציבורי בהגנה על שלומם ובטיחותם של הציבור במתן אפשרות ל"מתכננים הערים" לעסוק בתחום מבלי שמתגבשת סביב עיסוקם כללי אתיקה מקצועית, ולהתיר בידיהם את הכלים להשפיע על זכויות יסוד אחרות של תושבים רבים, כדוגמת ההשפעה על זכות הקניין.

סיכום ביניים

99. המבקשת הראתה כי קיימת פסיקה התומכת בעמדתה כי רק אדריכל רשוי מורשה להכין תכנית, וזאת משום המורכבות הכרוכה בהכנת תכנית והשלכותיה, המחייבות שרק אדם אשר קיבל את ההכשרה המתאימה ועמד בתנאים לקבלת רישיון יוכל לעסוק במקצוע, והוא בלבד.

100. למעלה מן הצורך, המבקשת תעמוד על ההכשרה המפרכת שעוברים האדריכלים לרבות בתכנון ערים, אשר מזכה אותם ברישיון עיסוק, ובין היתר גם אל מול ההכשרה המצומצמת של המשיב ובעלי תואר שני בתכנון ערים. ההכשרה המפרכת לאדריכלים מוכיחה אף היא שרק הם מוסמכים להכין תוכניות.

אדריכל רשוי עבר הכשרה לעסוק בהכנה של תוכניות ולא כל אחד

101. כל מי שמעוניין לעסוק באדריכלות נדרש לעבור שני שלבי הכשרה: בשלב הראשון – לאחר לימודי תואר מוכר באדריכלות, הוא מוגדר כ"אדריכל רשום", ובשלב השני – לאחר שעבר הכשרה נוספת וצבר ניסיון במשך תקופה מסוימת, הוא מוגדר כ"אדריכל רשוי" (ראה: סעיף 11 לחוק העיסוק וכן תקנות ההכשרה). רק בעודו כ"אדריכל רשוי" הוא מוסמך לבצע את הפעולות שיוחדו לו בתקנות העיסוק, ולהכין, בין השאר, תוכניות, תשריטים ותקנונים. יודגש, רק אדריכל עובר הכשרה להכין תשריט ותקנון לתכנית ולא אף אחד אחר.

102. בתקנות ההכשרה נקבע כי אדריכל המעוניין להיות מוגדר "אדריכל רשוי", יידרש לעבור התמחות באמצעות מעורבות או טיפול מסייע בפיקוחו ובהדרכתו של אדריכל רשוי אחר, לפי אמות מידה מקצועיות מפורטות שקבעה מועצת ההנדסה והאדריכלות בתקנות ההכשרה (תקנה 2(א)2/ב) לתקנות ההכשרה).

103. במסמך התנאים לעיסוק, המהווה בסיס לרישום ולרישוי אדריכל, צוין כי לאחר שלב האימון של האדריכל הרשום במשך תקופה של 3 שנים, תחת השגחתו ואחריותו של מאמן מורשה בתחומים שונים של התכנון האדריכלי, זכאי האדריכל לגשת לבחינת הרישוי, אשר הצלחה בו מעניקה "הרשאת תכנון בלתי מוגבלת בתחום האדריכלות- מבנים ותוכניות בנין עיר". (מתוך התנאים לעיסוק, פרק המבוא) (ההדגשה במקור).

(ראה מראה המקום של מסמך התנאים לעיסוק באתר משרד העבודה והרווחה:

<https://employment.molsa.gov.il/employment/professionallicensure/engineersandarchitects/documents/architects/fromregistrationtolicensing.pdf>

• העתק המידע בעניין באתר האינטרנט של רשם המהנדסים האדריכלים, והדפים הרלוונטיים ממסמך התנאים לעיסוק, מצורפים ומסומנים – **נספח 2**

104. די מלקרוא את תנאי הסף שנקבעו אך לרישום אדריכל בפנקס המהנדסים והאדריכלים במדור ארכיטקטורה בכדי להבין שהרשם רואה רק באדריכלים כגורם המקצועי היחיד שמוסמך להכין תוכניות, ולכן דרש לימודי תואר למשך תקופה ארוכה של 5 שנים לפחות (בעוד שרוב התארים האחרים בישראל נמשכים על פני 3 שנים, ותקופה של 5 שנים נחשבת לרוב כתקופה המזכה קבלת תואר שני) ובחר לפרט את החובה ללמוד לימודים הקשורים לתכנון ועיצוב עירוני (פרק א', סעיף ד.3. לתנאים לעיסוק) וחובת הכשרה של 100 שעות לפחות של הנחייה בפרויקט הכולל בתכנון ערים (פרק א', סעיף ד.8. לתנאים לעיסוק), וכן תקופת התמחות ארוכה של 3 שנים שרק לאחריה יוכל לעסוק בתחום ולהיקרא "אדריכל רשוי".

3. במסגרת לימודיו השלים המועמד פרויקט גמר או פרויקט סוף שנה ד ברמה גבוהה. הפרויקט יסכם וירכז את הנושאים הבאים:

- א. ניתוח - סביבה, הקשרים עירוניים מקומיים, שימושים והתאמה למרקם עירוני
- ב. עקרונות פרוגרמה מוצעת ומוטמעת בתכנון.
- ג. חלופות תכנון פיסית כלל השלכות חברתיות ותשתיות שנבחנו בתהליך.
- ד. הצגת הפרויקט המוצע בקנה מידה ראוי הכולל תמונות, חתכים, חזיתות, פרטים סטנדרטיים או מיוחדים לפרויקט המוצע, התייחסות למערכות, אקלים, מזג אוויר, חשמל, קונסטרוקציה, נגישות ובטיחות, תחבורה וחניה, התייחסות מרקמית ועירונית ועוד. כולל המחשבות גרפיות תלת ממדיות.

8. מסלול ההכשרה שיוצג יכלול: תכנון ערים, תכנון מבנה מגורים, תכנון מבני ציבור ואו אחר. רק נושא שנחקר במהלכו של סמסטר מלא ובמסגרת של לא פחות מ-100 שעות הנחייה ייחשב כפרויקט. פרויקט מבנה שבמסגרתו לא נערכה חקירה עירונית היט פרויקט מבני ואינו יכול להימדד כפרויקט לתכנון ואו עיצוב עירוני.

(מתוך התנאים לעיסוק, פרק א', סעיף ד'3. לתנאים לעיסוק)

105. לא זו אף זו, נדרש האדריכל לעבור מבחן מעשי במסגרת בחינת הרישוי, שבה יידרש להיבחן בתכנון ועיצוב עירוני (כולל הכנה וניתוח של תשריט ותקנון), ואף אחד אחר לא נדרש להיבחן בנושא זה לצורך קבלת רישיון עיסוק.

חלק מעשי

בחלק זה יימסרו לנבחן מידע ותשריטי רקע לאתר בו הוא יידרש לתכנן באחת ממסגרות התכנון הבאות: תכנון ועיצוב עירוני או תכנון מבנה, תכנון באחד מהתחומים הבאים: מגורים, ציבורי, משולב. מסגרות תכנון אלה מפורטות בסעיף ט' להלן.

(מתוך התנאים לעיסוק, פרק ג', סעיף ח'2. לתנאים לעיסוק)

106. הרשם לא קבע קביעות דומות לגבי מהנדסים או אחרים בחוק העיסוק ותקנות העיסוק, וגם לא נקבעו קביעות כלשהן בקשר לתכנון ערים והכנת תכניות לגבי מי שלמד לימודי תכנון ערים לתואר שני או לכל גורם אחר. בהקשר זה, ראוי לציין, כי לא קיים כל חוק ואו תקנות המגדירים את העיסוק וייחודו של מי שלמד תואר שני בתכנון הערים (המכנים עצמם בעגה העממית: "מתכנני ערים"), כפי שנקבע למשל למקצועות ההנדסה, האדריכלות, עריכת הדין, הרפואה, הפסיכולוגיה, הרוקחות, הסיעוד, תיווך המקרקעין, ראיית חשבון, שמאי המקרקעין וכו'.

107. כאן המקום להעיר, כי גם הרשם ער לעובדה כי האדריכל עומד בראש צוות התכנון ומתחתיו יסייעו צוותי יועצים מומחים כגון מהנדסי בנין, מהנדסי כבישים, וכן גיאוגרפים, פסיכולוגים, כלכלנים, ועורכי דין ואחרים שלמדו תואר שני בתכנון ערים:

גישת התכנון הקיימת היום מציעה את האדריכל כמתכנן מתאם ומנהל התכנון כאשר לעזרתו ימונה צוות יועצים מומחים מתחומים שונים בהתאם לסוג ואופי הפרויקט. מכאן, שלכמות ואיכות הידע של האדריכל במקצועות המעורבים בשלבים השונים של התכנון והביצוע, השפעה מכרעת על איכות התכנון.

(מתוך התנאים לעיסוק, פרק ב', סעיף ד')

108. רק לאחר שלב האימון ומעבר בהצלחה של בחינת הרישוי, יהיה בידי האדריכל "להוכיח לרגולטור יכולת ושליטה מלאה בתחומי האדריכלות, וכן את יכולתו לפעול באופן מקצועי ועפ"י כל כללי האתיקה". לצורך קבלת הרישוי, "המועמד יידרש להציג את הכישורים שיאפשרו לו לעמוד במטלות תכנוניות, ארגוניות וניהוליות, ולהציג את עבודתו בדרך המאפשרת תקשורת מקצועית – גראפית ומילולית כאחת – עם מזמינים, רשויות ויועצים. המועמד יידרש גם להוכיח הבנה בדבר אחריותו המקצועית לחברה, ולאדריכלות בכללותה" (הציטוטים בסעיף זה מתוך התנאים לעיסוק, פרק המבוא).

109. במילים אחרות, המחוקק, מתקין התקנות והרגולטור ביקשו להבטיח בשם ההגנה על שלום הציבור ובטיחותו ושמידה על רמה נאותה של אתיקה מקצועית, כי רק מי שעובר הכשרה מתאימה יוכל לעסוק בתחום העיסוק שיוחזר לאדריכלים, לרבות בהכנת תוכניות, ולא רק זאת, אלא שלא כל אדריכל יוכל לעסוק בכך, אלא רק אדריכל רשוי שצבר הכשרה וניסיון מספקים.

110. משום מה, קביעותיו המפורשות של כבוד בית משפט זה בהלכת ברבי, הנשענות על תכלית חוק העיסוק להבטיח הכשרה מתאימה של העוסקים בהכנת תוכניות, נעדרות כל התייחסות בפסק הדין של בית המשפט קמא, וגם באסמכתאות שעליהן הוא נסמך (עת"מ (חי') 8762-08-09 מ.ע. בדראן מהנדסים בע"מ נ' מועצה מקומית כאבול (פורסם בנבו, 28.12.09); ערר (דרום) 6081/08 אבו ג'אמע נ' הועדה מקומית לתכנון ולבניה, שמעונים ב' (פורסם בנבו, 15.1.09)), וכמו כן, נעדרות כל התייחסות לפסיקות העוסקות בייחוד המקצוע למול הזכות לחופש העיסוק כגון הפסיקות שמפורטות לעיל.

111. אם יש צדק בקביעת בית המשפט המחוזי קמא כי כל מי שיחפוץ בכך יוכל לעסוק בתכנון ועיצוב עירוני ולהכין תוכניות (ואין זה כך כאמור), הרי שמדובר בהפליה פסולה של ציבור האדריכלים הנדרשים לעבור מסכת יסורים (Via Dolorosa) ופגיעה בזכות יסוד שלהם לשוויון. משכך, מדובר בפגם יסודי ושורשי בפסק הדין שניתן בניגוד להלכה משפטית ברורה ומפורשת.

112. מעבר לכך, מתן אפשרות לכל אדם להכין תכנית יש בו בכדי לעקוף את דרישת הרשם לקבלת רישיון לכך, ובכך להתערב בשיקול דעתו המקצועי לאפשר רק למי שקיבלו הכשרה מספקת לקבל רישיון ולעסוק בנושא (השווה: עניין זולטק, פסקאות 7-8; עניין לוטן, פסקה 23).

113. על רקע זה, ראוי לציין את הנחיית הלשכה המשפטית במינהל התכנון מחודש יוני 2019, לוודא עמידה בדרישה לעניין הפעולות שיוחזר לאדריכל רשוי, כקבוע בתקנות (המוזכרת בהחלטת כב' השופט ג' קרא בבקשה לעיכוב ביצוע במסגרת החליף דן מיום 17.3.20 (בסעיף 1 להחלטה)).

האבחנה בין הכשרה באדריכלות לבין לימודי תואר שני בתכנון ערים

114. יש הבדל תהומי בין הכשרה באדריכלות לבין לימודי תואר שני בתכנון ערים. אלו שלומדים תואר שני בתכנון ערים מכנים עצמם "מתכנני ערים", אף שאין להם מעמד חוקי. כינוי זה מטעה ויוצר בלבול בין הכשרה באדריכלות, הכוללת הכשרה בתכנון ערים והמזכה בקבלת רישיון לעסוק בכך ולהכין תוכניות, לבין תואר בהעשרה בתכנון ערים שלא מזכה בכל עיסוק בנושא.

115. הכשרה באדריכלות כוללת לימודים במוסד אקדמי המוכר על ידי הרשם במשך 5 שנים לפחות. לימודים אלו כוללים לימודי תכנון ערים (כמצוין בפרק א', ד.8. לתנאי העיסוק). ההכשרה ממוקדת ומוסדרת בהתאם לפעולות, ובכל בתי הספר קיימת תוכנית אחידה.

116. כאן מקום להעיר, כי במוסדות שונים בעולם, לרבות בטכניון בשנים האחרונות, ניתן ללמוד לתואר ראשון באדריכלות (תואר תלת שנתי), אשר איננו מזכה את הלומדים בו לעסוק במקצוע האדריכלות בארץ ובעולם. רק סטודנט שלמד 5 שנים לפחות (תקופה השקולה לתואר שני) במסלול מיוחד באדריכלות זכאי להשלים את ההכשרה ולעבור התמחות ובחינה המזכה אותו בתואר המקצועי כאדריכל (ואגב, בטכניון ההכשרה מתפרשת על

תקופה של 6 שנים). לדוג' ראש ממשלת ישראל, מר בנימין נתניהו, למד לתואר ראשון לימודי אדריכלות ב- MIT בבוסטון מסצ'וסטס ארה"ב, אך לא נחשב כאדריכל וכמי שמורשה לעסוק במקצוע.

(ראה מראה המקום באתר האינטרנט של הטכניון (לתואר באדריכלות שאינה מזכה בעיסוק במקצוע):

[https://admissions.technion.ac.il/academic-programs/students- \(/experience/architecture](https://admissions.technion.ac.il/academic-programs/students- (/experience/architecture)

117. לאחר סיום הלימודים, זכאי המועמד להגיש בקשה להירשם כאדריכל בפנקס המהנדסים והאדריכלים, ולאחר שבקשתו נבחנת על ידי וועדה מטעם הרשם, וזו מצאה כי הוא ראוי לרישום בפנקס, נרשם האדריכל בפנקס כ"אדריכל רשום". אם הוועדה קבעה שהוא אינו ראוי להירשם בפנקס, על המועמד לבצע את ההשלמה הנדרשת לצורך רישומו (כמצוין בפרק א', ד.10. לתנאי העיסוק). ולמשל בעניין זולטק, כפי שצוין לעיל, אותה עותרת שביקשה להירשם בפנקס, נדרשה להשלים קורסים בתכנון עירוני.

118. כל עוד לא נרשם אדם כ"אדריכל רשום", אסור לו לשאת בתואר זה או בכל תואר דומה עד כדי להטעות (סעיף 2(א) ו-1(ב) לחוק העיסוק, וכן כמצוין בפרק א', ה.2. לתנאי העיסוק).

119. אך גם כאשר נרשם האדריכל כ"אדריכל רשום", זכאי הוא לשאת את התואר ולציין כתואר מקצועי (כמצוין בפרק א', ה.1. לתנאי העיסוק), אך הוא עודנו אינו מורשה לעסוק במקצוע האדריכלות, למעט לגבי תכנון "מבנה פשוט" (כמצוין בסעיף 1 לתוספת) ופעולות לביתנים יבילים (כאמור בסעיף 3(2)(א) לתוספת).

120. לאחר הרישום בפנקס, נדרש האדריכל הרשום לעבור התמחות במשך 3 שנים נוספות (פרק ב', סעיפים א.1. ו-ג.1. לתנאי העיסוק) בהשגחה ופיקוח של מאמן בעל ניסיון **הכולל הכנת תוכניות** (פרק ב', סעיף ז'1).

121. עם סיום תקופת הלימודים וההתמחות הנמשכת על פני 8 שנים לפחות, נדרש האדריכל הרשום לעבור בחינה מעשית + תיאורטית בהתאם לסעיף 4 לתקנות ההכשרה, **הכוללת תכנון ועיצוב עירוני, שבו יידרש האדריכל להפגין ידע ושליטה בניתוח מענה תכנוני למגוון היבטים פיסיים, חברתיים, כלכליים, היסטוריים ועכשוויים הקשורים במתחם אורבני** (כמצוין בפרק ג', סעיף יא. לתנאי העיסוק. וכן ראה: פרק ג', סעיפים ח.2. ו-ט. לתקנות העיסוק).

122. רק לאחר שעבר האדריכל הרשום בהצלחה את בחינת הרישוי, זכאי הוא לקבל רישיון (סעיף 10 לתקנות ההכשרה) ובכך לקבל **"הרשאת תכנון בלתי מוגבלת בתחום האדריכלות- מבנים ותוכניות בנין עיר"** (ההדגשה במקור) (מתוך תנאי העיסוק, פרק המבוא).

123. לעומת ההכשרה במקצוע האדריכלות, לימודי תואר שני בתכנון ערים נלמדים במספר מוסדות לימוד, כאשר תכני ההכשרה משתנים בין מסלולי הלימוד במוסדות השונים, ויכולים להתקבל אליהם בוגרים בתואר ראשון (תלת שנותי), אף כאלה שלא מגיעים מהתחום, אלא מתחומים אחרים כגון ביולוגיה, פסיכולוגיה, מדיניות ציבורית, מדע המדינה, משפטים ועוד.

124. תקופת הלימודים של התואר השני בתכנון ערים קצרה יחסית ונמשכת בדרך כלל שנתיים או 4 סמסטרים בלבד.

125. ראה המידע על הלימודים בתואר שני בתכנון ערים באתר :

<https://www.universities-colleges.org.il>

כן ראה פירוט תכנית הלימודים בטכניון :

וכן באוניברסיטה העברית (שם כוללים הלימודים 23 נקודות זכות בלבד):

<https://info.huji.ac.il/master/Specialization-In-Urban-and-Regional-Planning>

126. לאחר הלימודים, מכנים עצמם הבוגרים "מתכנני ערים" ללא כל פיקוח של רגולטור ומבלי שנדרשו להירשם בפנקס שמיועד לכך ולעבור התמחות ובחינה מטעם המדינה, כמו האדריכלים.

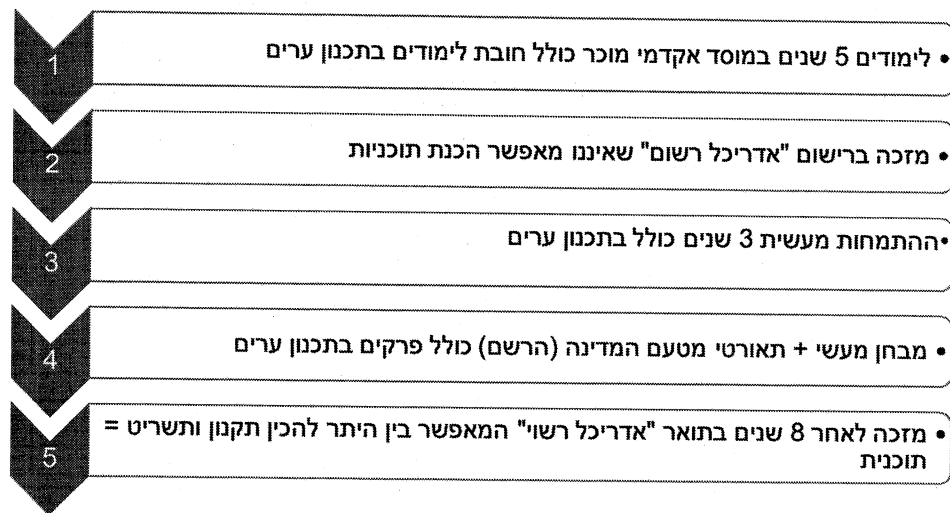
127. מכאן ברור, שמי שלמד תואר שני בתכנון ערים אין לו את ההכשרה העיונית והמעשית בתחום. אין לו כל בחינת הסמכה והוא גם לא למד את מקצוע "התכנון" באופן מעמיק ובמיוחד לא את מקצוע "התכנון והעיצוב העירוני", ולא עבר הכשרה במשך תקופה ארוכה של 8 שנים לפחות. כל שלמד הוא תואר בהעשרה בתכנון ללא כל הכשרה מעשית המהווה תנאי לעיסוק בתחום.

128. למבקשת ידוע כי הגורמים המקצועיים במשרד העבודה והרווחה במועצת התנדסה והאדריכלות, וכן הרשם, ערכו בדיקה לעניין מתן האפשרות ליתן רישוי, בנוסף לאדריכל רשוי, גם למי שלמד תואר שני בתכנון ערים במוסד מוכר בישראל, ונמצא כי הם אינם עומדים בקריטריונים המקצועיים המאפשרים לתת להם רישיון עיסוק מבלי שהדבר יגרום לפגיעה באינטרס הציבורי. החלטה זאת נתמכה, בין השאר, בשל ההכשרה המצומצמת שעוברים הלומדים לתואר שני בתכנון ערים, וההבדלים הדרמטיים בתוכניות הלימוד בין מוסדות הלימוד בישראל.

129. על כך תישאל השאלה: מתוקף מה מבקשים אלו שלמדו תואר שני בתכנון ערים להכין תוכניות? מתוקף חופש העיסוק? עם כל הכבוד, אם תתקבל הטענה שאין חוק שמגביל את העיסוק, הרי מותר לכל אחד לעסוק בתחום ולהכין תוכניות ללא לצורך בכל הכשרה כפי שנדרש האדריכל המבקש לעסוק בתכנון ערים, הכוללת כאמור לימודים והתמחות ממושכים ובחינת הסמכה בעניין. לפיכך, רק אדריכל רשוי הוכשר לעסוק בתכנון ערים ולהכין תוכניות ולא כל גורם אחר.

130. בכדי להכין תוכנית נדרש ידע והתמקצעות ב"תכנון", ולא די ללמוד "על תכנון". דרוש לעבור הכשרה ולהיבחן בבחינה עיונית ומעשית כדי לעסוק במקצוע האדריכלות, בדומה לעובדה כי לא מספיק ללמוד תואר ראשון או תואר שני במשפטים בכדי לקבל רישיון לעסוק במקצוע עריכת הדין. לצורך כך, נדרש בנוסף ללימודים האקדמיים לעבור התמחות מעשית ובחינה לקבלת הרישיון לשם עיסוק במקצוע עריכת הדין. ברור כשמש כמי שלמד תואר במשפטים, לרבות תואר שלישי, גם אם הוא מכנה עצמו "משפטן", הוא אינו יכול לעסוק בעריכת דין. אותו הדבר למי שלמד רק תואר שני בתכנון ערים שכלל כמה מקצועות המסבירים לו מה זאת תוכנית, אינו יכול להיות "מתכנן" ולהכין תוכניות.

לסיכום פרק זה מובא תרשים זרימה המתאר את שלבי ההכשרה של האדריכל, הכוללים הכשרה בתכנון ערים, החל מלימודי התואר, דרך ההתמחות ועד בחינת הרישוי וקבלת הרישיון, הממחיש מדוע רק אדריכל מורשה להכין תוכניות:

פוטנציאל הנזק לציבור בפתיחת השוק לכלל הציבור להכין תוכניות לפי פרק ג' לחוק התכנון

131. הקביעה הגורפת של בית המשפט המחוזי קמא שאין למנוע מהגשת תוכניות מתאר מקומיות באמצעות מי שאינו אדריכל רשום טומנת בחובה השלכות רחבות מבחינת פוטנציאל הנזק לציבור.

132. לתכנית יש השפעה ניכרת על הציבור, הסביבה ובעלי החיים, והשלכות ציבוריות רבות ולדורות מבחינת ייעוד שטחים, שמירה על הסביבה, הנוף ומשאבי הקרקע ועוד, הואיל ותכניות נעשות לתקופות של עשרות ומאות שנים. תוכנית גם עשויה להשפיע על שווי השוק של הקרקע והנכסים שעליה היא חלה, ואף לייצר חוסר ודאות בנוגע לאפשרויות ניצולה של הקרקע עליה היא צפויה לחול. יש בכוחה של התכנית גם לשנות את הרגולציה התכנונית החלה על הקרקע (ראה: דנה וזינגר, בעמ' 411).

133. על רקע דברים אלה, הוצרו צעדיו של הייזום הפרטי ליזום הליכי תכנון, שכן זה פועל אך בקידום רווחתו וענייניו, ולא מוטלת עליו החובה לשקול ולאזן, כנגד הטובה שעשויה לצמוח לו מקידום התכנית שהכין והגיש, את האינטרס הציבורי, ואף את טובתם של בעלי זכויות אחרים. בשל כך, יכול היזם הפרטי לפעול רק "בדרך של ייזום רגולציה תכנונית-שלטונית בכל הנוגע לנכסו שלו, אך אין בה בכדי לאפשר לו לפעול באופן דומה ביחס לקרקע שאין לו זכויות בה." (דנה וזינגר, בעמ' 413).

134. ומדוע נאמרים הדברים הללו? משום שהם ממחישים את האופן שבו מצר המחוקק את צעדיו של כל אדם להשתתף בהליך התכנוני, ונכונים מקל וחומר וביתר שאת לגבי מי שלא רק יוזם תכנית, אלא מכין אותה בעצמו או באמצעות מי שלא הוכשר לכך.

135. התכנית היא חיקוק ומרגע שאושרה, אין ולא ניתן לתקנה, אלא בדרך של מסלול תכנוני נוסף. די אפילו בטעות קטנה בתכנית בכדי להוות נזק ממשי וקשה ביותר. ואין מדובר רק בנזק ציבורי, כי אם בפגיעה בזכות הקניין של תושבים המתגוררים במרחב הטעות. כאמור לעיל, משאב הקרקע הוא משאב מוגבל ויש לתכננו בקפידה ובידי מי שהוכשר והוסמך לכך.

136. לא בכדי ביקשו המחוקק ומתקין התקנות להתוות כללי הכשרה נוקשים שרק מי שעבר הכשרה מתאימה וצבר ידע וניסיון מספקים יעסקו בכך. התכלית של חוק העיסוק, כפי שגם צוין במפורש בהלכת ברבי, היא לדאוג להגנה ולבטיחות הציבור ולשמירה על רמה נאותה ואתיקה מקצועית של העוסקים בתחום.

137. הכיצד נוכל להבטיח את אותה התכלית בחוק העיסוק אם נאפשר לכל דיחפין להכין תוכניות של המרחב הציבורי המתארי???

138. הכיצד נוכל לדאוג לכך שלא תיפגע זכות הקניין של כלל האזרחים אם יוכל כל מי שיחפוץ בכך לתכנן את פני המרחב הציבורי המתאריי?
139. ובכלל, הכיצד מי שאינו מכיר את המטריה ואת השפה התכנונית יוכל להכין מסמכי יסוד כמו תשריט ותקנון לתכנית??
140. כבר צוין עוד קודם, כי די בקריאה של המסמך להנחיות תכנית מתאר מקומית כוללנית ("מתווה להכנת תוכנית מתאר כוללנית ליישוב" של מינהל התכנון), המהווה מסמך מדיניות אחיד לתוכניות מקומיות כוללניות, בכדי להיווכח כי רק גורם מקצועי שעבר הכשרה מתאימה כאדריכל רשוי יכול לערוך מסמך שכזה.
141. רק אדריכל רשוי יודע לארגן את המרחב הפיסי עוד לפני שהוא יקבע בפועל. רק אדריכל רשוי יכול לנסח תקנון ולהכין תשריט שישקף את השטח שבתכנית. רק לאדריכל רשוי יש את הידע המקצועי לתאר מרחב פיסי בעתיד במילים או באילוסטרציה. מדובר בשפה שיש ללמוד אותה, לעבור הכשרה מקצועית ולצבור ניסיון כנדרש בתקנות ההכשרה.
142. תכלית ההגנה על שלום הציבור ובטיחותו ושמירה על רמה נאותה ואתיקה מקצועית של העוסקים בכך אינה מאפשרת לתת יד לכל אדם להכין תוכניות. מתן אפשרות כזו, תביא למצב שבו יכרת הענף שבו הוא יושב. אין מדובר בחיזיון אפוקליפטי. די לראות את האסון שקרה בענף הבניה בתחילת שנות האלפיים (אסון ורסאי) בכדי להיווכח שאסון כזה יכול להתרחש גם בענף התכנון, שבו **פוטנציאל הנזק גדול אף יותר**, שכן הוא מתפרש על שטח גדול יותר ומשפיע על יותר גורמים: אנשים, סביבה, בעלי חיים ועוד.
143. ובכלל, אם יוכל כל אדם להכין תוכניות, תישאל השאלה מדוע נדרשת הכשרה כה ארוכה לגורמי המקצוע העוסקים בכך? מדוע האדריכלים צריכים להשקיע מזמנם וללמוד קורסים במוסד אקדמי הכיצד לתכנן את המרחב, וגם לאחר שסיימו את לימודיהם אין הם יכולים לעסוק בכך, אלא לאחר שעברו הכשרה נוספת וצברו ניסיון ממושך? מדוע?? מדובר כאמור גם בהפליה של האדריכלים הנדרשים לעבור הכשרה ממושכת ומפרכת לעיסוק בנושא.
144. ניתן פשוטו כמשמעו לסגור את כל המוסדות האקדמיים שמלמדים תכנון, לבטל את החוקים והתקנות שמגבילים את העיסוק ולאפשר בשם חופש העיסוק לכל אדם להכין תוכניות.
145. האם לכך נתכוון המחוקק??
146. אכן, המחוקק ומתקין התקנות לא היו יסודיים באופן שבו הם ניסחו את החוקים והתקנות, וכבר נמתחה על כך ביקורת רבה בספרות המקצועית ומיותר להרחיב על כך. אך האם לאור מחל המחוקק ומתקין התקנות באופן הניסוח נאפשר בשם חופש העיסוק לכל מי שמעוניין להכין תוכניות, ובכך "נעניש" את הציבור והסביבה? הכיצד הדברים מתיישבים עם האינטרס הציבורי? הכיצד הדברים מתיישבים עם הפגיעה בזכויות אחרות של כלל התושבים כגון הזכות לקניין? הכיצד הדברים מתיישבים עם הפגיעה בזכות לשוויון של האדריכלים הנאלצים לעבור הכשרה ממושכת בתכנון ערים עד אשר יקבלו רישיון ויורשו לעסוק בתחום?
147. בהליך שנדון בעניין זולטק ובעניין לוטן, וגם בעניינים שנגעו לבעלי מקצוע אחרים (כדוגמת עניין חכם ועניין לבנת פורן), נקבע כי כאשר מדובר בהוראת ייחוד מקצוע שתכליתה להגן על הציבור ולשמור על פיקוח ואתיקה מקצועית, אין זה מקום לפתוח את השוק לכל מי שמעוניין לעסוק במקצוע, וניתן להגביל את חופש העיסוק כדי למנוע נזק לציבור.
148. בהליך דנן טמון פוטנציאל נזק אף גדול יותר לעומת הנזק לציבור בפתיחת השוק של ייחוד מקצוע של עריכת הדין או אף בפתיחת העיסוק ברפואה, שכן לא מדובר אך בנזק של ייצוג בלתי נאות ובלתי מפקח כדוגמת הנזק בפתיחת השוק של מקצוע עריכת הדין או בנזק לגוף של האדם שקיבל טיפל רפואי לקוי. כאן מדובר בהשפעה רחבה על כמות אנשים רבה, והשלכות ציבוריות רבות ולדורות מבחינת ייעוד שטחים, שמירה על הסביבה, הנוף ומשאבי הקרקע ועוד, הואיל ותכניות כאמור נעשות לתקופות של עשרות ומאות שנים. יתרה מכך, וכפי שכבר צוין לעיל, בעוד הקרקע היא קניין פרטי, משאבי הטבע וזכויות הבנייה הם משאב ציבורי, ורק מי שהוכשר לכך יכול להגן עליהם. כבר צוין עוד קודם, כי טעות קטנה

בהכנת תוכנית יכולה לגרור השלכות ציבוריות קשות ביותר, ולכן מתבקש שמי שהוכשר לכך יעסוק בתחום. לא בכדי בחר המחוקק להתוות דרך הכשרה ארוכה למקצוע האדריכלות, ולהקנות עיסוק במקצוע רק לאדריכל רשוי שהוכשר והתמקצע בתחום.

149. יש להוסיף, כי גם אם תוכנית עוברת שלבי בקרה של מוסדות התכנון לאחר שמוגשת, עדיין טמון נזק גדול בכך שמי שהכין התכנית והגיש אותה יהיה מי שלא עוסק ולא מבין את השפה התכנונית, שכן מעבר לבזבוז הזמן התכנוני שיכול להיגרם באם תוכנית תוכן ותוגש ויתבקשו תיקונים ושינויים בתכנית חדשות לבקרים, מי שלא בקיא ברזי השפה התכנונית לא יוכל מראש להיכנס לטרקלין התכנון ולהבין את עולם התכנון ואת האופן שבו מדברים ומנהלים שיח תכנוני, שלא לומר שאינו יכול להבין את ההשפעות המרחביות ואת האופן שבו יש לארגן ולעצב את המרחב התכנוני. **רק אדריכל שלמד את התחום יכול לעשות זאת, ולא כל אדריכל, אלא רק אדריכל רשוי, אשר עבר הכשרה מספקת וצבר ניסיון ממושך.**

ייחוד העיסוק לאדריכל רשוי אינו פוגע מעבר לדרוש בחופש העיסוק

150. בעניין זולטק ובעניין לוטן, שעסקו כאמור ספציפית בייחוד העיסוק לאדריכל רשוי, דחה בית המשפט את הטענות לפגיעה בחופש העיסוק.

וכך צוין מפי כב' השופט (דאז) ס' גובראן בעניין לוטן, לאמור:

"אין חולק, כי לעותרת, כל אדם אחר, קיימת הזכות לחופש העיסוק. יחד עם זאת, אין זה משתמע, כי בשל חופש העיסוק, רשאית העותרת לעסוק בכל מקצוע שנראה לה מבלי לעמוד בתנאי סף הכניסה למקצוע, וברי, אפוא, כי התניית רישומה במדור לאדריכלות בהשלמת השכלתה הינה הגבלה שנועדה לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש. נראה לי, כי כנגד הזכות העקרונית של העותרת לעסוק במקצוע מסוים, ניצבת זכות הציבור, שאיש לא יורשה לממש את זכותו העקרונית באופן הפוגע בערכים ובאינטרסים אחרים של הציבור." (ההדגשה שלנו – ל.ד. ו- י.א.). (פסקה 21).

(ראה גם: פסקה 18 לעניין לוטן, וכן פסקאות 7-8 לעניין זולטק)

151. באשר לעניין זולטק, יש מקום להזכיר שוב, כי הרשם סירב לאפשר לעותרת לעסוק בתחום, בין השאר, הואיל והיא נדרשה להשלים קורסים בתכנון עירוני (פסקה 3 לעניין זולטק).

152. כידוע היטב שהזכות לחופש העיסוק, ככל זכות יסוד אחרת, היא אינה זכות מוחלטת, אלא זכות יחסית שיש לאזנה למול האינטרס הציבורי וזכויות היסוד האחרות, ואין צורך להרחיב בנושא, משל הדברים ברורים וידועים.

153. כל הסדר הפוגע בזכות יסוד נבחן על פי פסקה ההגבלה החוקתית (לגבי חוק יסוד חופש העיסוק, קבועה פסקת ההגבלה בסעיף 4 לחוק היסוד): האם ההסדר נעשה מכוח חוק? האם ההסדר הולם את ערכי המדינה? האם ההסדר נועד לתכלית ראויה? והאם ההסדר פוגע בזכות באופן מידתי?

154. תקנות העיסוק הותקנו מכוח חוק העיסוק, והם הולמים את ערכי המדינה ונועדו לתכלית ראויה של הגנה על שלום הציבור ועל בטיחותו ולצורך שמירה על רמה נאותה ואתיקה מקצועית של העוסקים במקצוע.

155. ההסדר המגביל בתקנות העיסוק גם עובר את משוכת המידתיות על פי שלוש המבחנים שנקבעו בפסיקה: קשר רציונלי, מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה, ומבחן מידת התועלת ביחס לנזק הפוטנציאלי.

156. הקשר הרציונלי, בין תכלית ההסדר שבתקנות העיסוק לבין האמצעי שנבחר לשם כך, הוא בכך שהגבלת העוסקים בתחום נועדה לשם הגנה על שלום הציבור ועל בטיחותו ובכדי ליצור מנגנון של פיקוח באמצעות האתיקה המקצועית לעוסקים בנושא.

157. באשר למבחן האמצעי שפגיעתו פחותה- הואיל ומתחייב העוסק בתחום לעבור הכשרה מתאימה, לצבור ידע וניסיון בהתמחות מעשית, לעבור בחינה ולקבל רישיון, הרי שאין כל אמצעי אחר שיהיה בידו בכדי לפגוע פחות במי שמבקשים לעסוק בכך, שכן כל מתן אפשרות כזו עשויה לפגוע בתכלית שחוק העיסוק ביקש להגשים.

158. בניגוד למשל בעניין לבנת פורן, לא יכול מי שלא הוכשר למלא טפסים טכנים ולהגישם לרשות המוסמכת. תכנית היא אינה עניין טכני, אלא בעלת משמעות מרחיקת לכת, והיא גם דורשת ידע וניסיון והבנת השפה התכנונית. לא כל אדם יודע להכין תשריט ותקנון המהווים כאמור מסמכי יסוד לתכנית, ולהבין את השפעות התכנית והשלכותיה.

159. באשר למבחן השלישי – תועלת מול נזק (הנקרא לעיתים: "מידתיות במובן הצר"), ברור שמתן אפשרות לכל אדם להכין תכנית מהווה פוטנציאל נזק משמעותי אשר עולה על התועלת במתן חופש עיסוק לכלל הציבור לעסוק בתחום. והדברים עולים בהרחבה לעיל. ובעניין זה, יש להזכיר, כי מתן אפשרות כזו, מהווה פוטנציאל לפגיעה בזכויות יסוד אחרות ובראשן זכות הקניין של מי שתחול לגביו אותה תכנית שהכין האדם חסר ההכשרה והניסיון, וכאמור אפשרות זו גם פוגעת בזכות לשוויון של האדריכלים הנאלצים לעבור הכשרה בנושא תכנון עיר והכנת תוכניות כתנאי לקבלת רישיון עיסוק. בכך נאלץ לשוב ולעבור את משוכת פסקת ההגבלה גם לגבי הפגיעה בזכויות האחרות, כך שבוודאי יש להימנע מכך.

160. כידוע, יש לבחון הוראות יסוד מתוך נקודת מבט רחבה. יחד עם זאת, נקודת מבט רחבה אין משמעה בהכרח פרשנות מרחיבה. יש שנקודת המבט הרחבה תוביל דווקא לפרשנות מצמצמת (השווה: בג"ץ 7510/19 ע"ד יוסי אור-הכהן נ' ראש הממשלה, (פורסם באתר הרשות השופטת, 9.1.20 (פסקה 11); (א' ברק, פרשנות במשפט – פרשנות חוקתית 83 (1994), בעמ' 86), הכל בהתאם לנסיבות העניין.

161. על אותו המשקל יש לראות את הזכות לחופש עיסוק בהקשר הנוכחי באופן שבו ראה אותה המחוקק, מתקין התקנות והרשם ואיזן את הזכות למול הצורך לעמוד על המשמר להגנת הציבור והסביבה, ולפיקוח ציבורי על העוסקים בתחום, לרבות בהכנת תוכניות.

162. הזכות לחופש עיסוק יפה היא והמבקשת אינה מזלזלת בה בשום פנים ואופן, אלא מבקשת להזכיר את השמירה על האינטרס הציבורי בייחוד המקצוע ופוטנציאל הפגיעה בזכויות האחרות. החלופה בפתירת השוק לתחרות גורפת שבה כל אדם יוכל להכין תוכניות היא חלופה גרועה הרבה יותר מהפגיעה בזכות לחופש העיסוק לגבי אלה המבקשים לעסוק בתחום ולא עברו הכשרה מתאימה לכך.

לחילופין בלבד – למוסד התכנון יש עצמאות לדרוש מכל מי שמכין ומגיש תכנית לצורך מסמכים

163. כבר צוין עוד קודם, כי "תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" כמשמעה בתקנות העיסוק, היא אינה "נספח בינוי", אלא תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון.

164. יחד עם זאת, ומבלי לפגוע באמור לעיל, ורק אם יקבע על ידי כבוד בית משפט ש"תכנית בינוי ועיצוב ארכיטקטוני" בתקנות העיסוק לא מהווה תכנית לפי פרק ג' לחוק התכנון, אלא רק "נספח בינוי" ו/או יקבע שהכנתה אינה שמורה רק לעיסוק האדריכל הרשוי, תטען המבקשת, כי למוסד התכנון יש סמכות מכוח סעיף 83א לחוק התכנון לחייב את מגיש התכנית להגיש למוסד התכנון יחד עם התכנית מסמכי לוואי וכל מידע אחר שיידרוש יו"ר מוסד התכנון.

165. לאור האמור, הואיל ותקנון בתכנית, מצריך הוראות בינוי, לא סביר שלא יצורף לו נספח בינוי (כפי שקבע כב' השופט (דאז) מ' חשין בעניין נקר לעניין תשריט ותקנון, כמצוין לעיל),

זאת ובמיוחד אם התוכנית הרלוונטית כוללת הוראות של תכנית מפורטת, וכאמור סביר שהמשיב הגיש תוכנית מתאר מקומית הכוללת הוראות של תכנית מפורטת.

166. מדובר בשיקול מקצועי פרופר, וכידוע לרשות מינהלית יש סמכות לקבוע לעצמה הנחיות עצמיות לדרך פעולתה הכוללים מדיניות, קריטריונים ותבחינים לביצוע (עע"מ 9187/07 לוזון נ' משרד הפנים (פורסם באתר הרשות השופטת, 24.7.08) (פסקה 37)).

167. לכן, גם אם החליט מוסד התכנון שיש צורך בהגשת תכנית בינוי/נספח בינוי כחלק מאותן תוכניות שמוגשות במסגרת שיקול דעתו המקצועי, הרי שהגורם שמוסמך להכין ולחתום על מסמכים כאלה הוא רק אדריכל רשוי. בכל מקרה, רק אדריכל רשוי מוסמך להכין תוכנית הכוללת הוראות בינוי, ועל כך כאמור לא אמורה להיות כל מחלוקת.

168. בפסיקה נקבע כי מוסד התכנון הרלוונטי הוא אשר קרוב ליישוב, לאופיו ולצרכיו (וכדברי כב' השופטת (דאז) ד' דורנר בע"א 2902/97 אהים עופר הנדסה ופיתוח בע"מ נ' גליקמן, פ"ד נג(1) 369, בעמ' 381: מוסד התכנון הרלוונטי הוא בעל "ההיכרות הטובה ביותר עם השטח נושא התכנית ועם הגורמים השונים המעורבים בה" (ראה גם: עניין חוף השרון, בעמ' 204).

סוף דבר

169. רק אדריכל רשוי מורשה להכין תוכניות, ולכן המשיב, שאינו אדריכל רשוי, אינו מוסמך להכין ולחתום על תוכניות למערכת או לכל מוסד תכנון אחר.

170. ההגנה על שלום הציבור והפיקוח הציבורי על העוסקים בענף האדריכלות, מחייבים שרק אלו שהוסמכו להכין תוכניות וקיבלו רישיון לכך מהרשם, יהיו מורשים להכין תוכניות ולחתום עליהן.

171. לסיום, מאחר שהגורם המוסמך להביע עמדה בנושא, כגוף האמון על הרישוי והפיקוח בענף האדריכלות ותכנון הערים הוא רשם המהנדסים והאדריכלים, המבקשת תבקש מכבוד בית המשפט להורות לרשם להביע עמדה בהליך דנן, אשר חיונית לצורך קבלת הכרעה בנושא.

172. עמדת הצדדים הנוספים לבקשה דנן:

המערכת:

המערכת מסרה כי בנתיים לא התקבלו כל העמדות מכל הגורמים, וככל שמוגשת הבקשה בטרם קבלת עמדתה, היא ביקשה לציין שהיא מבקשת להגיב בנפרד.

לאור תשובה זו של המערכת, תציין המבקשת, כי איננה מבינה מדוע יש לפנות לשלל גורמים בבקשה שעניינה צירוף המבקשת להליך לשמיעת עמדת האדריכלים הרשויים המושפעים מההליך, והדבר מעלה תהיות בנושא. מוטב היה שהמערכת כבר כעת לא הייתה מתנגדת לעצם בקשת הצירוף ומוסרת עמדתה לגוף הטענות בבקשה זו בהמשך.

המשיב:

המשיב הודיע שהוא מתנגד לבקשה.

יצוין, כי התנגדותו של המשיב מראה על חוסר תום לב, במובן שאי צירוף האדריכלים הרשויים כנפגעים מההליך (באמצעות צירוף המבקשת כגוף היציג שלהם) לא נבע מטעות תמימה, אלא מתוך כוונה שלא לצרף. די בכך כדי להוות הצדקה לצירוף המבקשת להליך, זאת ומעבר להצדקה בצירוף המפורטת לעיל.

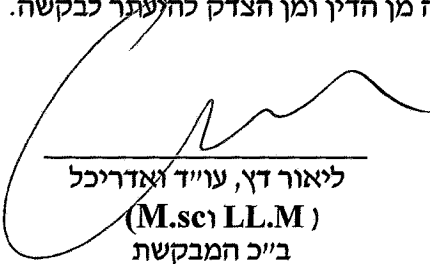
173. מצ"ב תצהיר נציג המבקשת, אדר' רם יהודה מרש, לתמיכה באמור בבקשה זו.

174. אשר על כן, מבוקש מכבוד בית המשפט, ליתן למבקשת להצטרף להליך כמשיבת.

175. יהיה זה מן הדין ומן הצדק להעתיק לבקשה.

יוסי אור-הכהן, עו"ד
(LL.M)
ב"כ המבקשת

ליאור דץ, עו"ד ואדריכל
(M.sc ו LL.M)
ב"כ המבקשת

תצהיר

אני הח"מ, רם יהודה מרש, ת.ז. 056376833, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר אמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזאת בכתב כדלקמן:

1. הנני משמש בתפקיד מ"מ יו"ר התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל, ע.ר. 580290096 (להלן: "התאחדות האדריכלים").
2. הנני בעל תואר מוסמך באדריכלות (B.Arch), ובעל רישיון לעסוק באדריכלות מרשם המהנדסים והאדריכלים, משרד העבודה (אדריכל רשום).
3. הנני עושה תצהירי זה לתמיכה בבקשה לצירוף התאחדות האדריכלים כמשיבה בהליך ע"מ 1645/20 ולאימות האמור בה.
4. העובדות והטיעונים (הלא משפטים) המפורטים בבקשה הנ"ל ידועים מתוקף תפקידי המקצועי כמומחה בתחום ומידיעה אישית.
5. זהו שמי ולהלן חתימתי ותוכן תצהירי זה אמת.

חתימת המצהיר

אישור

הנני מאשר בזה כי ביום 4.2.21 הופיע בפני יוסי אור-הכהן, עו"ד, מר רם יהודה מרש, בעל תעודת זהות מס' 056376833, ולאחר שהוזהר כי עליו להצהיר את האמת בלבד וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו הנ"ל וחתם עליה בפני.

עו"ד

נספח 1

התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל

התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל היא הגוף המקצועי היציג של אדריכלי ישראל. ההתאחדות מספקת שירותים מקצועיים לכלל האדריכלים הפעילים בישראל, כ-6,000 במספר. ההתאחדות הינה חברה בלשכת המהנדסים והאדריכלים בישראל ומייצגת במסגרת הלשכה את מקצוע האדריכלות. לשכת המהנדסים והאדריכלים היא הגוף שבאופן פורמאלי מוכר ע"י המחוקק כמייצג האדריכלים, אנונו כחברים בלשכה מהווים הגוף היציג הרישמי מטעמה.

מטרות התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל

מטרתה העיקרית של ההתאחדות כגורם מקצועי והגוף היציג של האדריכלים בישראל, היא לקדם את המקצוע ואת העוסקים בו. יעדי ההתאחדות הם – קביעת עמדות בתחומי האדריכלות והתכנון המרחבי להעלאת הרמה המקצועית של האדריכלות בישראל, שינויים בחקיקה ותקינה וקידום התכנון הלאומי. ההתאחדות משתפת פעולה עם מוסדות וגופים מקצועיים בענף התכנון הבנייה, בתי-ספר לאדריכלות ובני-ערים, ועם אגודות מקצועיות בינלאומיות. ההתאחדות היא עמותה רשומה ומלכ"ר. וכל הפעילויות מתבצעות על-ידי חברי ההתאחדות בהתנדבות, בסיוע של מטה אדמניסטרטיבי.

חלק מפעילות ההתאחדות:

- **ייצוג** - להתאחדות, כגוף המייצג את האדריכלות בישראל, יש ייצוג בכל המוסדות העוסקים בתכנון ובנייה. ככזו היא מנהלת קשר רציף עם כל הארגונים והגורמים בסביבתה- אקדמיה, גורמי ממשל, ארגונים עמיתים ועוד.
- **קידום איכות תכנונית בישראל** - יוזמות ומקדמת חקיקה בכנסת ובועדות בנושא חוק ותקנות התכנון והבנייה, בטיחות ומילוט, נגישות, קוד הבניה ועוד. פועלת בתחום רישום ורישוי האדריכלים, וייחוד פעולות לאדריכלים לשם קביעת אמות-מידה לרישום ולרישוי אדריכלים, וכן מקדמת יוזמות איכות תכנונית לתכנון בניין עיר.
- **הבית המקצועי של האדריכלים בישראל** - קיום דיונים מקצועיים, פרסום עמדות מקצועיות ארגון סיורים מקצועיים, ארגון ימי עיון, השתלמויות וקורסים מקצועיים, לרבות בתכנון ערים.
- **פעילות בין-לאומית** - ההתאחדות חברה בארגון האדריכלים העולם UIA ולוקחת חלק בפעילות קבוצות העבודה של הארגון. בנוסף, משתתפת בכנסים ותערוכות בינלאומיים בחו"ל.

התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל

התאחדות
האדריכלים
ובוני ערים
בישראל

- **ייזום וניהול תחרויות תכנון** - כחלק מהניסיון לשפר את איכות התכנון בישראל, ההתאחדות יוזמת ומנהלת יחד עם רשויות שונות תחרויות אדריכליות פומביות.
- **קידום האדריכלות כתרבות** - הענקת פרסים מקצועיים וארגון כנסים ואירועים ובראשם הפסטיבל השנתי לאדריכלות ישראלית – FIA. בבית האדריכל, משכנה של ההתאחדות ישנה גלריה ייחודית המוקדשת לאדריכלות. הגלריה נותנת במה לתערוכות ביקורתיות, לתחרויות, תערוכות יחיד, לאדרי צעירים וסטודנטים, וכן מפיקה ספרים וקטלוגים.

התאחדות האדריכלים ובוני הערים בישראל

טל. 03-5188234 פקס. 03-5188235 דוא"ל. office@isra-arch.org.il המגדלור 15, יפו ת.ד. 8201 יפו מיקוד 61082

נספח 2

חפש

משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים **Ministry of Labor, Social Affairs and Social Services**

תעסוקה

אודות

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים תעסוקה אסדרת עיסוקים רישום ורישוי מהנדסים ואדריכלים רישום מהנדסים ואדריכלים דרישות לרישום

דרישות לרישום מהנדסים ואדריכלים

רישום מהנדסים ואדריכלים

קריטריונים כלליים לרישום

סעיף 9 לחוק המהנדסים והאדריכלים, התשי"ח-1958, קובע מי זכאי להירשם בפנקס המהנדסים והאדריכלים. הנחיה זו מסבירה באיזה ענף ובאיזה מדור יירשם מי שעונה על התנאים המנויים בחוק. ככלל, הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים בענפי ההנדסה, נעשה על בסיס תואר ראשון מאת מוסד להשכלה גבוהה באחד מענפי ההנדסה, כאשר התעודה והמוסד הוכרו על ידי הרשם. הרישום במדורים נעשה לאור ההתמחות הרלוונטית אותה למד המבקש. רישום בענף אדריכלות, מדור אדריכלות, נעשה על בסיס תואר ראשון באחד מענפי האדריכלות או אדריכלות הנוף, שהוא תואר מוכר מאת מוסד מוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה. בכל מקרה של ספק, התעודה של המבקש להירשם בפנקס ומוסד הלימודים שהוציא את התעודה נבחנים על ידי הרשם פרטנית, בסיוע ועדה מייעצת מטעם מועצת ההנדסה והאדריכלות.

קריטריונים מיוחדים

בפנקס המהנדסים והאדריכלים קבועים מספר מדורים שהלימודים בהם אינם נלמדים באופן מלא במסגרת המוסדות האקדמיים בארץ, והקריטריונים לרישום בהם גובשו לאורך השנים על בסיס של תוכניות לימודים ממוסדות שונים בארץ ובחו"ל. לגבי חלק ממדורים אלה התנאים לרישום מפורטים כאן. לגבי היתר מדובר בתכניות הלימודים שהוכרו והן ספציפיות ביותר, שנלמדות במוסדות בחו"ל; מקורם בהכרה בתכניות לימודים ספציפיות מאד, שהוצגו מעת לעת לפני שנים על ידי מי שביקשו להירשם והרשם הכיר בהן בהתייעצות עם הועדה המייעצת מטעם מועצת ההנדסה והאדריכלות. משרד הרשם עורך מעת לעת רשימה בפנקס המהנדסים והאדריכלים, עקב שינויים שחלים במסלולי לימוד בארץ ובחו"ל והדבר מביא לעיתים לשינויים בשמות מדורים, לביטולם או למיזוגם. הודעות על כך מפורסמות לציבור.

להלן רשימת הקריטריונים המשלימים שגובשו על ידי הרשם בהתייעצות עם ועדות מקצועיות מטעם מועצת ההנדסה והאדריכלות:

ענף אדריכלות
מדור הנדסה אזרחית - מבנים
מדור הנדסת ניהול הבניה
מדור הנדסת תחבורה/תעבורה
מדור קרקע וביסוס
ענף הנדסה אזרחית (דרישות כלליות)
מדור בטיחות
מדור חשמל - מערכות הספק
מדור הנדסת תעשייה וניהול

הכרה בלימודים קודמים

רשם המהנדסים והאדריכלים רשאי להכיר עד 40 נקודות פטור על סמך לימודים קודמים, מתוכם 10 נקודות פטור על לימודים כלליים. סטודנט יוכל לקבל פטור בתנאי שקיבל ציון של 80 לפחות באותו המקצוע. קורסים שהם לימודי בסיס או לימודי ליבה או מבואות שהם בתכנית האקדמית לא יוכרו כפטורים. על הפטור להינתן כמקצוע מול מקצוע.

למידע נוסף בנושא רישום מהנדסים ואדריכלים

רישום מהנדסים ואדריכלים

תהליך הרישום
מוסדות לימוד מוכרים
דרישות לרישום
ענף אדריכלות
ענף הנדסה אזרחית (דרישות כלליות)
מדור הנדסה אזרחית - מבנים
מדור הנדסת ניהול הבניה
מדור הנדסת תחבורה/תעבורה
מדור קרקע וביסוס
מדור בטיחות
מדור חשמל - מערכות הספק
מדור הנדסת תעשייה וניהול

רשימת ענפים ומדורי רישום

תהליך הרישוי

התמחות וניסיון מקצועי

בחינת הרישוי

רישום מאמנים

אגרות

עולים חדשים ותושבים חוזרים

Engineers and architects registration

ועדת אתיקה - מהנדסים ואדריכלים

נהלים

גרסת הדפסה

חפש

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים **Ministry of Labor, Social Affairs and Social Services**

תעסוקה

אודות

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים תעסוקה אסדרת עיסוקים רישום ורישוי מהנדסים ואדריכלים רישום מהנדסים ואדריכלים דרישות לרישום ענף אדריכלות

דרישות לרישום - ענף אדריכלות

רישום מהנדסים ואדריכלים

תנאי סף לבדיקות זכאות לרישום

תנאי הסף לבדיקת זכאות לרישום בענף אדריכלות מפורטים בפרק א' בחוברת ההנחיות "מרישום לרישוי" (סעיף ד).

להורדת החוברת

השלמת לימודי אדריכלות בחו"ל

רשם המהנדסים והאדריכלים פירסם בתאריך 25.6.2000 קריטריונים מעודכנים למעוניינים להשלים לימודיהם באדריכלות בחו"ל. הקריטריונים הנ"ל יחליפו את הקריטריונים שפורסמו בתאריך 17.2.97. הקריטריונים החדשים יכנסו לתוקף החל מתאריך 1.9.2000 לגבי תלמידים שיתחילו את לימודיהם בחו"ל אחרי מועד זה. תלמידים שהחלו את לימודיהם בחו"ל לפני פרסום הקריטריונים המעודכנים ילמדו לפי הקריטריונים מתאריך 17.2.97.

הודעת הרשם מתאריך 25.6.2000 - הנחיות משלימות לקריטריונים הכלליים לרישום לפי מדורים

רישום מהנדסים

ואדריכלים

תהליך הרישום

מוסדות לימוד מוכרים

דרישות לרישום

ענף אדריכלות

ענף הנדסה אזרחית

(דרישות כלליות)

מדור הנדסה אזרחית

- מבנים

מדור הנדסת ניהול

הבניה

מדור הנדסת

תחבורה/תעבורה

מדור קרקע וביסוס

מדור בטיחות

מדור חשמל - מערכות

הספק

מדור הנדסת תעשייה

וניהול

רשימת ענפים ומדורי

רישום

תהליך הרישוי

התמחות וניסיון

מקצועי

בחינת הרישוי

רישום מאמנים

אגרות

עולים חדשים ותושבים

חוזרים

Engineers and
architects registration

ועדת אתיקה -

מהנדסים ואדריכלים

נהלים

כלים ומאגרי מידע

צור קשר

פרסומים

מידע מקצועי

בצע באתר

גרסת הדפסה

מרישום לרישוי

כלי עזר למתמחה ולמאמן משלב הרישום ועד שלב הרישוי

אדר תשע"ה מרץ 2015

אין בהצגת חומרים אלה כדי לצמצם מלוא הידע הנדרש לתכנון ראוי
ומלא ו/או להחליף הנראה חקוקה.

מסמך זה כתוב בלשון זכר אולם כל המופיע בו תקף לשני המינים

סדר הנושאים

..... מבוא
4 ...

..... פרק א' – רישום
5

- א. התנאים והתהליך לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים
- ב. הועדה המייעצת
- ג. המלצת הועדה המייעצת
- ד. תנאי סף לבדיקת זכאות לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים
- ה. ייחוד התואר "אדריכל רשום"
- ו. ייחוד פעולותיו של אדריכל רשום

..... פרק ב' – התמחות
10 ...

- א. מבוא
- ב. בקשה להתמחות
- ג. תקופת ההתמחות
- ד. כלי עזר למתמחה
- ה. רמות ידע נדרשות
- ו. הדיווח במהלך תקופת ההתמחות.
- ז. חובת המאמן.
- ח. אחריות המתמחה
- ט. בתום תקופת ההתמחות

..... פרק ג' – בחינה
18 ...

- א. חובת העמידה בבחינה
- ב. מטרת בחינת הרישוי
- ג. זכאות להיבחן
- ד. השתתפות בחלק אחד של הבחינה
- ה. מועד קיום הבחינה ופרסומו
- ו. אגרת הבחינה
- ז. הנושאים בבחינה
- ח. מתכונת הבחינה
- ט. מסגרות התכנון
- י. תחומי ההתייחסות של התכנון המוצע.
- יא. רוחב היריעה של הפתרון התכנוני.
- יב. הנושאים הנבדקים בבחינה המעשית.
- יג. רמת השליטה הנדרשת בנושאים השונים.
- יד. הנחיות כלליות
- טו. נוהל משמעת בעת קיום הבחינה
- טז. הקלות לבעלי זכאות להתאמות למידה
- יז. בדיקת הבחינה

יח. פרסום תוצאות הבחינה
יט. השגות על תוצאות הבחינה
כ. כישלון בבחינה ובחינה חוזרת

נספחים

30	נספח 1 – רישום, אימון ורישוי – אסופת מסמכים.
43	נספח 2 – חוק ותקנות מהנדסים ואדריכלים – חלוקה לרמות ידע.
44	נספח 3 – חוק התכנון והבניה – חלוקה לרמות ידע.
53	נספח 4 – תקנות התכנון והבניה – חלוקה לרמות ידע.
75	נספח 5 – תקנות נוספות – חלוקה לרמות ידע.
86	נספח 6 – תקנות התגוננות אזרחית – חלוקה לרמות ידע.
100	נספח 7 – הוראות למתקני תברואה – חלוקה לרמות ידע.
103	נספח 8 – תקנים – חלוקה לרמות ידע.
113	נספח 9 – תכניות מתאר ארציות – חלוקה לרמות ידע.

מבוא

מסמך זה נועד לשמש ככלי עזר למבקשים להירשם ו/או לקבל רישיון כאדריכלים.

רישום - רישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים מזכה בהרשאת תכנון הראשונה ל"מבנה פשוט". טווח התכנון בהרשאה זו מוגדר בתקנות המהנדסים והאדריכלים (רישוי וייחוד פעולות), התשכ"ז – 1967 (להלן תקנות רישוי וייחוד פעולות) - בתוספת הראשונה.

רישוי - רישיון תכנון בלתי מוגבל. המועמד לרישוי, יידרש לבצע התמחות מוסדרת (להלן: "שלב האימון") שבסופה תערך בחינת רישוי, על מנת להוכיח לרגולטור יכולת ושליטה מלאה בתחומי האדריכלות, וכן את יכולתו לפעול באופן מקצועי ועפ"י כל כללי האתיקה. המועמד יידרש להציג את הכישורים שיאפשרו לו לעמוד במטלות תכנוניות, ארגוניות וניהוליות, ולהציג את עבודתו בדרך המאפשרת תקשורת מקצועית – גראפית ומילולית כאחת – עם מזמינים, רשויות ויועצים. המועמד יידרש גם להוכיח הבנה בדבר אחריותו המקצועית לחברה, ולאדריכלות בכללותה.

שלב האימון יימשך 3 שנים בישראל, באשר לאדריכל שהתנסה בחו"ל, רשאי הרשם להכיר בשנתיים ניסיון שנצבר בחו"ל (תוך הוכחת הניסיון) ובלבד שתבוצע שנת התמחות בארץ בהתאם לאמות המידה שקבעה מועצת ההנדסה והאדריכלות. ההתמחות תבוצע תחת השגחתו ואחריותו של מאמן מורשה בתחומים שונים של התכנון האדריכלי. עם קבלת אישור על סיומה של תקופה זו זכאי האדריכל הצעיר לגשת לבחינת רישוי אשר הצלחה בו מעניקה, כאמור, הרשאת תכנון בלתי מוגבלת בתחום האדריכלות- מבנים ותוכניות בנין עיר.

מסמך זה ישמש כלי עזר לבוגר מסלול לימודי אדריכלות מסיום ההכשרה האקדמית ועד לשלב קבלת הרישיון באמצעות תיאור המסלול, על שלביו השונים, תיאור תמציתי של הנדרש בכל שלב וכן תנאי המעבר וההתקדמות בסולם השלבים. כמו כן, ישמש מסמך זה ככלי עזר למאמן המתמחה להשגת המטרה והתמחות טובה ומועילה למתמחה.

למסמך שלושה חלקים המופיעים בשלושה פרקים כדלהלן:

פרק א – רישום – עוסק בכל הקשור לשלב הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
פרק ב – התמחות – עוסק בכל הקשור לשלב ההתמחות ומתייחס הן לנהלים והן לתכנים והדרך המומלצת ללמידתם.

פרק ג – בחינה – עוסק בכל הקשור לבחינות הרישוי בתום שלוש שנות ההתמחות.

פרק א- רישום

א. תהליך ותנאי הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים

סעיף 9(א) לחוק המהנדסים והאדריכלים, התשי"ח – 1958 (להלן – "החוק"), קובע את התנאים לזכאות לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים. עמידה באחד מהתנאים הנ"ל מזכה ברישום בפנקס. התנאי הראשון מקנה רישום אוטומטי למי שהוא בעל תעודת מוסמך למדעי ההנדסה או מדעי הארכיטקטורה מאת הטכניון. תנאי (2) מקנה זכאות למי שהוא בעל תעודה ממוסד להשכלה גבוהה באחד מענפי ההנדסה או האדריכלות והרשם, לאחר התייעצות במועצה (או בוועדה מקצועית מייעצת שהיא מינתה לכך לפי סעיף 6 לחוק, כמפורט להלן בסעיף 7 לפרק זה) הכיר הן בתעודה של מבקש הרישום והן במוסד להשכלה גבוהה שנתן את התעודה. בהתאם לפסיקה בית המשפט העליון יש לרשם שיקול דעת רחב בבדיקת השאלה האם התעודה משקפת רמת הכשרה מתאימה לצורך רישום בפנקס.

לצורך עמידה בתנאי זה - עם סיום ההכשרה האקדמית, ובהתאם להחלטות הרשם ומועצת ההנדסה, נדרשים בוגרי מוסדות להכשרת אדריכלים להציג בפני הרשם תעודות המעידות על המוסד ועל תכני ההכשרה. תהליך זה מחייב המציאות, מאחר והסדרת נושאי הרישום/רשוי שונות בהתאם למדינת ההכשרה. הרשאות התכנון באדריכלות כמו גם תכני הכשרה, תהליכי תכנון, הירארכיה מוסדית, תהליכי אישור שונים, הדגשים מקומיים וכיו"ב קובעים בכל מדינה את התהליך ובעיקר בהתאמה לנורמות ולתרבות המקומיים. חברי הוועדה המייעצת לרשם בודקים את ההכשרה של מבקש הרישום בהשוואה לתכני ההכשרה הנדרשת בישראל ובהתאם לצרכים ולדרישות המקומיות. מועצת ההנדסה והאדריכלות והרשם רשאים להנחות את הוועדה המייעצת שלא לערוך בדיקות למוסדות הכשרה שונים לתקופת זמן כפי שייקבע.

באתר הרשם מפורסמת רשימת המוסדות והמסלולים אשר הוכרו ע"י רשם המהנדסים והאדריכלים, בוגר מוסד ומסלול מוכר ירשם נכון להיום בהליך מקוצר ללא הופעה בפני וועדה, עם זאת, רשאי הרשם בכל שלב לבצע בדיקות מדגמיות לתעודה ולמוסד.

ב. הוועדה המייעצת

כאמור לעיל, לשם רישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים, על הרשם להכיר בתעודה ובמוסד שבו למד מבקש הרישום או לבחון את התקיימותם של יתר התנאים שבסעיף 9 לחוק, רק לאחר התייעצות במועצת ההנדסה והאדריכלות. המועצה מינתה, בהתאם לסמכותה לפי סעיף 6 לחוק, ועדה מקצועית מייעצת (להלן "ועדה מייעצת") שתפקידה לייעץ לרשם לגבי נושאים שונים ובהם זכאות לרישום ורישוי.

בעיקרון, חברי הוועדה המייעצת פועלים בהתאם להנחיות הרשם והמועצה, ואולם מתוך המגע עם הנושאים והמלצותיהם יידרשו חברי הוועדה המייעצת להציג בפני הרשם והמועצה סוגיות שונות להן נדרשת התייחסות או בדיקה או בצוע של תהליך כחלק מהכלים הנדרשים לקבלת החלטה.

בין היתר נבדקו והוצעו לאשור הרשם והמועצה כללים וקריטריונים לנושאי תכן ונוהל שונים

ובניהם נושאי הבחינה, רשום, רישוי, השוואה לנעשה בחו"ל, בדיקת תכניות הכשרה, השתתפות בדיוני המל"ג, הצעה לקריטריונים, ייחוד פעולות ועוד.

הוועדה המייעצת פועלת במספר תחומים ולעיתים קרובות מסתייעת במומחים חיצוניים, מומחים ובעלי ניסיון בנושאים שונים.

ג. תחום המלצות הוועדה המייעצת

1. ייעוץ לרשם באשר למוסד שבו למד מבקש הרישום ולתעודה שבידיו - הוועדה המייעצת בודקת את המוסד שבו למד מבקש הרישום וכן את תכני ההכשרה ובהתאם לכך מייעצת לרשם האם להכיר בתעודה או במוסד. אם המוסד והתעודה הוכרו על ידי הוועדה המייעצת היא תמליץ לרשם לרשום את מבקש הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים במדור המתאים.

2. חברי הוועדה המייעצת רשאים לזמן את מבקש הרישום לריאיון או להצגת תכני ההכשרה המלאים או לבחינת הכשרתו וכן לדון עם המוסד בו נערכו הלימודים ו/או עם בוגרים אחרים מאותו מוסד. לאחר הבדיקות האמורות רשאים חברי הוועדה המייעצת להמליץ בפני הרשם, את אחת מההמלצות הבאות:

א. לרשום את מבקש הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.

ב. לחייב את מבקש הרישום בהשלמת פרויקט או יותר במסגרת עבודה במשרד אדריכלים שיוצג בפני הוועדה המייעצת או בהתאם להחלטתה.

- ג. לחייב את מבקש הרישום בהשלמת פרויקט או קורסים שונים באקדמיה-
תוך ציון החסרים.
- ד. לדחות את הבקשה לרישום.

ד. תנאי סף לבדיקת זכאות לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים

1. בוגר תואר ראשון באדריכלות (5 שנים) במוסד אקדמי שהתעודה והמוסד הוכרו על-ידי השר ו/או רשם המהנדסים והאדריכלים, B.ARCH
2. תכנית לימודי המועמד כללה לימודי ליבה ומסה מספקת של נושאים תואמים למדור הרישום הרלוונטי. קורסים שנלמדו במהלך לימודים לתואר שני או לימודי השלמה אקדמיים מוכרים יכולים להיחשב לעניין זה לאחר בדיקת והשוואת תכנים ובאישור הוועדה המייעצת. פרוט והגדרות לימודי ליבה ניתן למצוא באתר הרשם.
3. במסגרת לימודיו השלים המועמד פרויקט גמר או פרויקט סוף שנה ד ברמה גבוהה. הפרויקט יסכם וירכז את הנושאים הבאים:
 - א. ניתוח - סביבה, הקשרים עירוניים מקומיים, שימושים והתאמה למרקם עירוני
 - ב. עקרונות פרוגרמה מוצעת ומוטמעת בתכנון.
 - ג. חלופות תכנון פיסי כולל השלכות חברתיות ותשתיות שנבחנו בתהליך.
 - ד. הצגת הפרויקט המוצע בקנה מידה ראוי הכולל תנחות, חתכים, חזיתות, פרטים סטנדרטיים או מיוחדים לפרויקט המוצג, התייחסות למערכות, אקלים, מזג אוויר, חשמל, קונסטרוקציה, נגישות ובטיחות, תחבורה וחניה, התייחסות מרקמית ועירונית ועוד. כולל המחשות גרפיות תלת ממדיות.
4. מועמד שזומן לראיון בפני הוועדה יציג פרויקטים משנים ב', ג', ד'. במקרים מיוחדים בהם המועמד הינו עולה חדש, סיים את לימודיו שנים קודם לעלייתו ארצה או שנבצר ממנו להציג את הפרויקט מסיבות שיפורטו על-ידו, הוועדה המייעצת תבחן את סך ההכשרה והכלים המצויים בידי המועמד. בכל מקרה, חובה על המועמד להציג תעודת הכשרה אקדמית כמצוין בסעיף ד-1 ו ד-2. **יציג פרויקטים המצויים ב'דו במסגרת עבודתו או סקיצות).**

5. במקרים בהם המועמד אינו ממלא אחד או יותר מתנאי הסף או שקיימת אי בהירות במהות תכנית ההכשרה האקדמית יוזמן המועמד להופיע בפני הועדה המייעצת לרשם המהנדסים במדור לארכיטקטורה לצורך מתן מענה לסוגיות שיועלו.
6. על המועמד/ת להיות מוכן לדיון בוועדה ולרענן את זכרונו לגבי פרויקט הגמר שערך כולל פרטיו. המועמד יציג בפני הוועדה את פרויקט וככל שיידרש פרויקטים נוספים. המועמד יישאל לגבי נושאי הלימודים באמצעות פרויקטים נוספים.
7. הריאיון והדיון על תכני ההכשרה והפרויקט יכללו את הנושאים הבאים:
- א. תכן בסיס ומחקר מוקדם: אנליזה של המקום והמבנה, השימושים והסביבה, התאמת המבנה למרקם קיים, יכולת השוואת חלופות.
- ב. תכן מפורט: הצגת תנוחות, חתכים וחזיתות בקנה מידה מלא, השוואת התכנון המוצע לפרוגרמה ולניתוח המוקדם. התייחסות בסיסית ופתרונות לנושאי תכן מקיפים כגון נגישות, בטיחות, פרטי בצוע, חניה, פתוח סביבתי, תקנות ותקנים ברמה המשקפת מודעות והיכרות, ובאופן שלא יביא לכך שיידרש שינוי הפרויקט באופן מהותי.
8. מסלול ההכשרה שיוצג יכלול: תכנון ערים, תכנון מבנה מגורים, תכנון מבני ציבור ו/או אחר. רק נושא שנחקר במהלכו של סמסטר מלא ובמסגרת של לא פחות מ-100 שעות הנחייה ייחשב כפרויקט. פרויקט מבנה שבמסגרתו לא נערכה חקירה עירונית הינו פרויקט מבני ואינו יכול להימדד כפרויקט לתכנון ו/או עיצוב עירוני.
9. הדרישות להצגת החומר הן כדלקמן:
- א. הפרויקט יוצג במלואו, כפי שהוגש במסגרת בית הספר ו/או בקנה מידה המאפשר קריאת החומר והבנתו, על גבי גיליונות מודפסים שלא יהיו קטנים מ-A3.
- ב. ניתן להציג מודלים ו/או מצגת על-גבי מחשב נייד, שיובא על-ידי המועמד/ת אך ורק כחומר נלווה, ולא במקום גיליונות מודפסים.
10. מצאה הועדה המייעצת כי המועמד לרישום אכן ראוי להיות רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים, תקבע כך בהמלצתה. המלצת הועדה תועבר למשרדי רשם המהנדסים והאדריכלים והמועמד יקבל הודעה על רישומו וכן ספח לתשלום האגרה הנדרשת בעת הרישום.

מצאה הוועדה המייעצת כי המועמד לרישום אינו ראוי לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים, יקבל הודעה מנומקת על כך שתכלול גם פירוט מלא - ככל שניתן - של ההשלמה הנדרשת לצורך רישומו.

ה. ייחוד התואר "אדריכל רשום"

1. מי שרשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים כאדריכל רשום רשאי לשאת תואר זה ורשאי לציין כתוארו המקצועי.
2. ייחוד התואר מוגדר כך בחוק המהנדסים והאדריכלים:

(א) לא יישא אדם את התואר "מהנדס רשום" או "אדריכל רשום" או כל תואר דומה לאלה עד כדי להטעות, ולא יתחזה אדם כמהנדס רשום או כאדריכל רשום, אלא אם הוא רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.

ו. ייחוד פעולותיו של אדריכל רשום

1. הרשאת תכנון לאדריכל רשום כוללת את המוגדר "מבנה פשוט" כמופיע בתקנות רישוי וייחוד פעולות כדלקמן:

"מבנה פשוט" - אחד מאלה:

- (1) מבנה בעל שלד לא טרומי המורכב מקירות, או מקירות ועמודים, ומתקרות שטוחות עם קורות או בלעדיהן, כאשר המרחק בין העמודים או בין הקורות, וכשאין עמודים או קורות - בין הקירות, אינו עולה על ששה מטר, ואשר גובה המפלס של רצפת קומתו העליונה מעל המפלס העליון של הרצפה שעל פני הקרקע אינו עולה על אחד-עשר וחצי מטר, לרבות מקלט מבנה כאמור, בהתאם לתקנות ההתגוננות האזרחית (מפרטים לבניית מקלטים), תשל"א-1971, ולמעט מבנה מבטון דרוך, ומבנה מרחבי מכל סוג שהוא;
- (2) מבנה מקורה בעל קומה אחת, שגובהו עד חמישה מטר מעל פני הקרקע ומפתחו אינו עולה על שנים-עשר מטר, להוציא מבנה שפועלים עליו כוחות דינמיים, ולמעט מבנה מבטון דרוך, מבנה בעל שלד מבטון טרום ומבנה מרחבי מכל סוג;
- (3) קיר תומך בגובה עד שני מטר מעל המפלס הנמוך של פני הקרקע, הדרוש להקמת מבנה כאמור בפיסקאות (1) או (2) בתחום המגרש שבו מוקם המבנה;
- (4) מעבר מים ומעבר להולכי-רגל הקשורים למבנה כאמור בפיסקאות (1) או (2).

פרק ב – התמחות

א. מבוא

1. בהתאם לסעיפים 11(א)-ו(ג) לחוק ולתקנות המהנדסים והאדריכלים (תנאים לרישוי) תשס"ח-2007 (להלן – תקנות ההתמחות) זכאי לקבל רישיון אדריכל, מי שמתקיימים לגביו כל התנאים שלהלן:
 1. הוא היה רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים במשך 3 שנים ו/או שנה אחת במקרה של ניסיון שנצבר בחו"ל
 2. הוא צבר ניסיון מקצועי מתאים לביצוע פעולות של אדריכל רשוי;
 3. הניסיון כאמור כלל מעורבות או טיפול מסייע, בפיקוחו ובהדרכתו של אדריכל רשוי, בפעולות שיהיה מורשה לעשותם בעצמו רק לאחר קבלת הרשיון, הכל לפי אמות המידה שקבעה לעניין זה מועצת ההנדסה והאדריכלות.
2. ההתמחות נדרשת כדי להשלים את ההכשרה האקדמאית/טכנולוגית בכך שתעבה, תנחה ותאמן את המתמחה בתרגום הכלים שרכש באקדמיה לשפה המעשית, וכן

בהקניית יכולת לתכנון במגבלות הנתונים, פיתוח שלבי החשיבה והניתוח, עידוד היצירתיות המחשבתית והעיצובית, פיתוח היכולת לדיאלוג מקצועי עם היועצים השונים, תרגול האינטגרציה של כלל המערכות והשיקולים כבסיס לקבלת החלטות תכנוניות.

3. ההתמחות כוללת מספר רב של נושאים להם אמור להיות בסיס ידע ויכולת להרחיבו בהתאם לתנאים שונים בכל פרויקט כגון: ניתוח זכויות, ניתוח כלכלי בסיסי, ניתוח מגבלות, יצירת חלופות, הצגת הפרויקט, פתוח חלופה לתכנון מוקדם, תכנון סופי, תאום וניהול יועצים, ניהול משרד, כתיבי כמויות, עריכת אומדנים, פתוח פרטים, תכנוניות עבודה, הכרת חומרים, פקוח עליון ועוד.

4. באופן בסיסי ניתן לומר כי המגבלות המוטלות על תחום התכנון והביצוע נובעות בעיקר משום שהבנייה הינה המוצר הנדרש והמשפיע ביותר על כל תחומי החיים שלנו, ומשכך הוא מהווה את מקור הביטחון והסכנות הגדול ביותר כאחד. בדיוק משום כך מגבלות אלה מעוגנות בהנחיות החוק, תקנות והתקנים.

ב. בקשה להתמחות

תקופת ההתמחות תחל ממועד הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים, יש להגיש את דוחות ההתמחות באתר הרשם: הגשת בקשה להתמחות ולמלא את הפרמטרים הרלוונטיים (כמפורט בנספח ד') ולוודא כי האדריכל שהוא עובד תחתיו רשום כאדריכל מאמן. אם לא, על מעסיקו למלא טופס בקשה להצטרפות לרשימת המאמנים (נספח ב') זאת במידה ועומד בקריטריונים לאימון.

ג. תקופת ההתמחות

1. כאמור לעיל, תקופת ההתמחות היא בת 3 שנים, והיא תיערך אצל מאמן/ת בישראל.
2. בוצע חלק מתקופת ההתמחות בחו"ל, ניתן יהיה להחשיב תקופה זו במניין 3 השנים ובלבד ששנה אחת של התמחות תיערך בישראל. אם חלק מההתמחות נערכה בחו"ל על המתמחה להמציא לרשם יומן עבודה מוסדר מאת מעסיקו בחו"ל בהתאם לדרישות בישראל.
3. בוצעה ההתמחות במשרה שאינה מלאה, תיחשב במניין תקופת ההתמחות העסקה רצופה ומלאה של לפחות 30 שעות שבועיות. היו הפסקות בתקופת ההתמחות, חייב המאמן לפרטן בדו"ח האימון והן לא תיכללנה במניין תקופת האימון. בוצע האימון ביותר ממקום אחד, תיחשב במניין תקופת האימון העסקה בת שבעה חודשים לפחות אצל

אותו/ה מאמן/ת. יכול האימון להתבצע במקום קבוע או בכל מקום שבו נעשית עבודת המאמן/ת כרגיל.

4. מתמחה אשר נאלץ להיעדר ממקום אימונו לפרק זמן של עד ארבע חודשי היעדרות מטעמים של חופשת לידה, שמירת היריון, שירות מילואים מחלה ממושכת או מטעמים מיוחדים נוספים על פי שיקול דעת הרשם – יראו אותו כמי שעמד בתקופת האימון הדרושה לצורך זכאות לגשת לבחינות הרישוי, זאת במידה וצבר בתקופת התמחותו את הניסיון המקצועי הנדרש ואת כל תקופת האימון הנדרשת בהתאם לקבוע באמות המידה. במקרה בו נאלץ מתמחה לעזוב את עבודתו מהטעמים המוזכרים לעיל עוד בטרם השלים תקופת האימון בת 7 חודשים תחת אותו מאמן ולאחר מכן שב להתאמן אצל מאמן חדש, ישלים המתמחה תקופת אימון נוספת בת 7 חודשים לשם עמידה בתנאי הזכאות לגשת לבחינת הרישוי.

5. ביקש/ה מתמחה לבצע התמחות, הוא/היא יהיה/תהיה חייב/ת לפני האימון אצל מאמן/ת, להמציא ולקבל את אישור הרשם לתצהיר בקשה להתמחות בנוסח הקבוע באמות מידה אלו. כמו-כן עליו/ה לצרף כתב-התחייבות מאת המאמן/ת בנוסח הקבוע באמות מידה אלו.

6. **עולה חדש** – אושרה זכאותו של עולה חדש לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים על סמך תעודת סיום לימודיו ותוכנה, ושלעניין הרשיון בארץ הכשרתו האקדמית נידרש המועמד למספר שנות התמחות ובחינה, תפעל הועדה המייעצת באופן הבא:

א. נסיון עבודה מוכח של יותר משנתיים שנערך בחו"ל, יוכר כחלק מתנאי הזכאות לבחינת רישוי בישראל ובהתאם יחוייב בשנת התמחות אחת בלבד בישראל.

ב. לעולה חדש אשר אינו נידרש לנסיון בארץ הכשרתו, והוא נושא ברשיון עבודה ו/או נושא ברשיון לאחר תקופת התמחות בארץ המוצא ו/או צבר בארצו נסיון

מוכח בהתאם לקריטריונים לבחינת הרישוי, ישלים שנת התמחות אחת בישראל ובלבד שסך נסיונו בחו"ל ושנת ההתמחות בישראל יסתכמו ב- 3 שנים לפחות.

ג. במיקרים אלו (סעיפים א., ב.), ולעניין **עולה חדש בלבד**, הזכאות לבחינת הרישוי תהיה על בסיס 2 מתוך 3 התחומים הקבועים בקריטריונים ובלבד שהיקף העבודה שהוצג בתחומים הללו מזכה את המועמד לבחינה. הבחינה תהיה מלאה ותכלול את כל שלושת הנושאים. באחריות המועמד, העולה החדש, להשלימם עד למועד הבחינה.

ד. כלי עזר למתמחה

כוונת סעיף זה לתמצת ולמקד את נושאי התכן הנדרשים לתכנון אדריכלי תוך חלוקת נושאי ההתמחות לרמות ידע שונות להם נדרש המתכנן בתהליך התכנון והביצוע.

בסעיף יוצג מכלול הידע הבסיסי הנדרש לתכנון, ובהתאם לגישה זו מצוינים הנושאים ותת-הנושאים העיקריים הנדרשים כידיע, וכהיכרות בסיסית לכל מתכנן והנדרשים, כפועל יוצא מכך, לבחינת הרישוי. אין בהצגת חומרים אלה כדי לצמצם מלוא הידע הנדרש לתכנון ראוי ומלא.

ההגדרה המסורתית, על-פיה, האדריכל שולט, מכיר ואחראי על כל המבנה, נישחקה ו/או שונתה באופנים שונים והפכה ללא רלוונטית לאור התרחבות היקף ההכשרה ותכניה מחד גיסא והירידה ברמת ההכשרה מאידך גיסא.

גישת התכנון הקיימת היום מציעה את האדריכל כמתכנן מתאם ומנהל התכנון כאשר לעזרתו ימונה צוות יועצים מומחים מתחומים שונים בהתאם לסוג ואופי הפרוייקט. מכאן, שלכמות ואיכות הידע של האדריכל במקצועות המעורבים בשלבים השונים של התכנון והביצוע, השפעה מכרעת על איכות התכנון.

כפי שצוין בסעיפים קודמים, מטרת ההתמחות היא להכין את המתמחה להכרת סביבת העבודה האדריכלית והכוללת גם את תרגולם ועיבויים של מכלול הכלים בתחום התכנון תוך הפעלתם במשולב כמו הצגת חלק או כל הנושאים הבאים במבחן הרישוי:

1. הכרת תהליכי תכנון ורגולציה.
2. הכרה של מערכות ומוסדות התכנון.
3. יכולת והבנה בקריאת וניתוח זכויות בניה והבנתן.
4. עריכת אנליזה מלאה של המרקם – הקיים והמוצע – והמקום.
5. יכולת ליצר חלופות תכנון בהתאם לאנליזות.
6. בדיקות היתכנות- תכנונית וכלכלית בסיסית.
7. ידע מלא בתקנות, תקנים וחוקים להם השפעה ישירה על שלב התכנון.
8. הכרת תקנות, תקנים וחוקים להם היכולת להבטיח דו שיח מקצועי עם יועצי התכנית.
9. הכרת מערכות המבנה ודרישות הבסיס להם השפעה על ההחלטה התכנונית.
10. הכרת מערכות חומרים והתאמתן לתכנון ולמגבלותיו.
11. יכולת ניהול צוות יועצים בתכנון.
12. יכולת הצגת הפרוייקט.
13. הכרה וביצוע של תהליך הטיפול מול רשויות ומוסדות תכנון.
14. הכרת שיטות ביצוע שונות.

15. עריכת תכנון סופי ותכניות עבודה כולל פרטי בצוע וההסבר לנחיצותם והתאמתם לפרויקט המוצע.
16. הכרת שלבי עריכת מכרז ושלבי בצוע המבנה.
17. הבנה, ידע, יכולת ואתיקה לעריכת פקוח עליון.

ה. רמות ידע נדרשות

1. מכלול הנושאים שאותם נדרש האדריכל לדעת בבואו לבצע את עבודתו תחת האחריות הציבורית המוטלת עליו הם רבים ומגוונים. מטרת החקיקה והתקינה היא שמירה על בטיחות הציבור והרמה המקצועית. מכאן ששליטה מתאימה בנושאים השונים שאותם חייב האדריכל לדעת מהווה תנאי לרישיון כאדריכל, וזוהי מטרת ההתמחות.
2. את רמת הידע הנדרשת ניתן להגדיר ולאפיין בהתאמה לתהליך התכנון במערכת לדרגות שונות:
 - א. ידע בחומר- ידע הנדרש לתכנון בכל שלב.
 - ב. הכרה של תקנות, תקנים, תהליכים ותחומי התמחותם של היועצים השונים המאפשרת דו שיח מקצועי וענייני עמם.
 - ג. הכרה של מערכות הבנייה, יכולת המאפשרת ניתוח הנתונים וקבלת החלטה.
 - ד. כלים אקדמיים אותם נדרש המתמחה לתרגל ובהם הוא נדרש להעמיק.
3. כהגדרה כוללת ניתן לאבחן את רמות הידע בעומק ובתדירות השימוש בהן על-פי שתי קטגוריות ראשיות:

א. ידע מלא:

כל חומר המהווה בסיס נדרש לתכנון בשלבי התכנון והביצוע השונים כמו גם יכולת המתכנן להשתמש בכלי התכנון ולפתחם. רמה זו כוללת כל חומר לו השפעה ישירה על התכנון והכוללים: ניתוח המקום והתאמת הדרישות, בדיקת היתכנות כלכלית ותכנונית, הצגת חסמים, הבנה עקרונית של שלד הבניין ושיטות ביצוע, יכולת ניתוח מרקם, ידע בחומרי בניה, תהליכי תכנון, תהליך עבודה, הגדרת פרוגרמה, מערכות המבנה, ידע בניית ובהבנת הוראות תכנית, ידע והכרה של תקנים ותקנות להם זיקה ישירה לתכנון, תאום התכנון, ניהול צוות היועצים ועוד.

ב. הכרה ומודעות:

היכרות עם כל חומר ומודעות מספקת שתאפשר לאדריכל להכין חלופות תכנון נכונות בכלל ההיבטים כמו גם יכולת לקיים דו שיח מקצועי ומלא עם היועץ בשלב פתוח החלופה הנבחרת על מנת לשמר את איכות התכנון.

4. החלוקה לעיל תאפשר למתמחה ולמאמן להפיק תועלת מרבית בשלב ההתמחות תוך התמקדות בחומרים הנדרשים, והעמקה רבה יותר, על-מנת להגיע לרמת ידע גבוהה ולמקורות מידע נוספים – ברמת היכרות כללית בלבד. להלן מספר דוגמאות אקראיות, להמחשה בלבד:

- א. חברי הוועדה ואופי נציגותם במוסדות התכנון.
לסעיפים תחת הכותרת הנ"ל אין כל תרומה לתהליך התכנון, ועל כן ואינם בעלי השפעה על תוצאותיו, ומשום כך אינה נדרשת ברמת ידע מלא. הכרת הנושא חשובה לשם מתן שירות מקצועי נאות.
 - ב. סעיף 62 א (א) לחוק התכנון והבניה ו/או ידע בתקנות סטייה ניכרת.
אלה חיוניים לשלב בדיקת ההיתכנות כמו גם שלב הייעוץ והתכנון הראשוניים ולהם השפעה ישירה על תוצאות התכנון.
 - ג. ידע בהוראות הל"ת הנוגע למיקום כלים, הצבתם ומרחקים- נושא חשוב מאד לתכנון הפיזי בשלב הראשון וגם בשלבים המתקדמים יותר.
ואולם – כדוגמה - את הקשר בין שיפוע הצינור לקוטרו יידרש האדריכל לדעת ברמת הכרה כבר בשלב הראשון של תכנית בניין/בינוי/בנין עיר לצורך פתוח החלופות הטובות ביותר עם היועץ הרלוונטי. כשם שתידרש יכולתו להתייחס אליו בשלב הביצוע.
 - ד. שאלות בתחומי ידע ו/או בתחומי היכרות יהיו שאלות שונות מהותית. לדוגמה: מהו המרחק המינימלי של ציר האסלה מקיר? התשובה היא מספר מוחלט (40 ס"מ לצורך העניין) זו שאלת ידע אשר משפיעה על התכנון בשלב הבקשה להיתר ובשלב הכנת תכניות לביצוע.
- לעומת זאת, שאלת שיפוע הצינור היא שאלת הכרת הנושא באופן כללי. האם יש קשר בין שיפוע צינור ניקוז/ביוב לקוטרו? התשובה היא כן ואין צורך ממשי להכיר את השיפועים ו/או את הקטרים המתאימים.

ו. הדיווח במהלך תקופת ההתמחות

1. המתמחה ימלא נתונים במחברת אימון - יומן עבודה חודשי, בו מצוינים נושאי ההתמחות השונים ומשכי הזמן בהם עבד על כל אחד מהפרויקטים במשרד המאמן. (נספח ה).

2. המתמחה ירשום את תחומי העיסוק בכל פרויקט ותחום עיסוקו כולל ציון שלב בו הפרויקט מצוי, בטופס "יומן עבודה חודשי למתמחה". (נספח ה')
3. אישור המאמן על היקף וסוג העבודה יופיעו ביומן האימון החודשי של המתמחה.

הדיווח הראשון יהיה בתום 6 חודשי התמחות.

הדיווח השני יהיה בתום 24 חודשי התמחות.

הדיווח השלישי יהיה בתום 36 חודשי ההתמחות.

4. מטרת הדיווח התקופתי הראשון היא לוודא כי המתמחה אכן עוסק בתחומי התכנון הנדרשים להתמחות. חברי הועדה המייעצת הבודקים את הדיווחים יכולים לאשרם כפי שהם או להמליץ בפני המתמחה המלצות להמשך תקופות ההתמחות תוך שימת דגש על תחומים בהם חסרה לו התנסות.

5. חוברת דו"חות האימון שתישלח אל הרגולטור בכול אחד משלבי הדיווח תכלול את כל האמור וכן את מסמכי ניתוח ועקרונות התכנון, תשריט בשחור-לבן בקנה מידה קריא בגודל גיליון של A3 או כפול ממנו של מסמכים מייצגים מהפרויקטים בהם עסק המתמחה. כמו כן יכללו בה חוות דעת המאמן ותיאור מידת מעורבותו של המתאמן בכל אחד מן השלבים, וזאת בטופס "דין וחשבון תקופתי על התמחות". (נספח ג')

6. דרך ארגון החומר בחוברת הדיווח מופיעה בנספח ו'.

7. המתמחה יהיה חייב להשלים את היקף החומר המצוין במסמך זה גם אם לא עסק בו במלואו באופן ישיר בתהליך ההתמחות ועל המאמן לוודא זאת.

ז. חובת המאמן

ז.1 **רשימת מאמנים** - כמאמן/ת ייחשב/תיחשב אדריכל/ית שעסק/ה בעבודה אדריכלית באופן רצוף בתקופה של 5 שנים לפחות ברציפות מיום קבלת הרישיון, שבמהלכן ביצע:

✦ תכנון, קבלת היתר וטופס 4 למבנה מגורים שאינו פשוט

בשטח כולל של לפחות 750 מ"ר

✦ תכנון, קבלת היתר וטופס 4 לבניין ציבור, משרדים או מסחר,

בשטח כנ"ל

✦ תכנון תכנית מפורטת בסמכות הועדה המחוזית הכוללת

נספח בינוי עם שטח בנייה כולל של לפחות 3,000 מ"ר, עד

לקבלת אישור הועדה המחוזית להפקדת התכנית (עם או בלי

תנאים)

ולחילופין - אדריכל/ית שעסק/ה בעבודה אדריכלית באופן רצוף

בתקופה של 8 שנים לפחות מיום קבלת הרישיון.

בשתי החלופות, תנאי הוא שהמאמן/ת עמד/ה בדרישות שפורטו

בבקשת הצטרפות לרשימת המאמנים בנוסח הקבוע באמות

מידה אלו, והבקשה אושרה על-ידי הרשם והמאמן/ת נרשם/ה

ברשימה בענפים ובמדורים המתאימים להכשרתו/ה כמאמן/ת.

הרשם רשאי לדרוש ממועמד/ת לאמן לחתום על תצהיר ולצרף

פרטים ומסמכים נוספים הדרושים לדעתו לאישור הבקשה.

2.ז תחילת אימון - המאמן/ת יכול/ה לאמן ממועד כניסתו לרשימה, אך רשאי הרשם

לרשום מאמן/ת ברשימה במועד מוקדם מיום הגשת הבקשה, אם שוכנע שבאותו מועד

עמד/ה המאמן/ת בכל הדרישות. כמו-כן רשאי הרשם לאשר תחילת אימון של מתמחה

באורח רטרואקטיבי, אם שוכנע שתקופת האימון הקודמת עמדה בכל דרישות ההתמחות

כפי שנקבע בסדרי ההתמחות ובאמות-המידה לרישוי.

תקנה 3 לתקנות התמחות קובעת כך:

3. מהנדס או אדריכל רשוי, המשמש מאמן של מבקש הרישיון במהלך תקופת הרישום, יעשה כל שניתן כדי להבטיח את העסקתו של מבקש הרישיון בעבודה מקצועית ואת מניעת העסקתו בתחומים שאינם נדרשים לשם קבלת הרישיון.

1. קבלת מתמחה למשרד מחייבת את האדריכל המאמן להקדיש תשומת לב ממוקדת

לצרכי המתמחה, בהתאם לקריטריונים להכשרה. באחריות המאמן לקבוע את

תכנית ההכשרה כך שתכסה את כלל הנושאים הנדרשים.

מובהר למאמן ולמתמחה כי ייתכן שבשילוב שבין צרכי המשרד לאימון לא ניתן יהיה

להקיף את מלוא החומרים הנדרשים לתהליך ההתמחות בכול סוגי התכנים או סוגי

המבנים הנדרשים במקצוע ובהתאם, באחריות המאמן להשלים ולכוון את

המתמחה למילוי כלל התכנים.

2. על המאמן להכין תכנית התמחות הכוללת התייחסות לכול הנושאים המוגדרים

בסעיף ד. כלי עזר למתמחה. האימון יתבצע תוך שיתוף פעיל של המתמחה

בישיבות ובביצוע המטלות שנושאהן מוגדרים בסעיף ה' כנ"ל.

3. חוברת ההתמחות שיגיש המתמחה בחתימת המאמן תדייק בתיאור העבודה בכל שלב של התהליך.

4. המאמן ידרש להציג ולהצהיר כי המתאמן במשרדו כשיר ומוכן להיות אדריכל רשוי על כל המשתמע מכך.

ה. אחריות המתמחה

"אין הביטחון למד, ואין הקפדן מלמד" (מסכת אבות ג)

1. תקנות ההתמחות, קובעות את הגדרותיה של ההתמחות ואת כל הקשור להיקפה והתנאים לקיומה אך אין בהן משום תחליף לאחריותו האישית של המתמחה לשפר עצמו ולהתמקצע במהלך תקופת ההתמחות.

2. אחריות אישית זו צריכה לבוא לידי ביטוי בכך שהמתמחה ייקח על עצמו את כל המוגדר בדרישות לתקופת ההתמחות ויראה בכך נדבך חשוב בהמשך קידומו המקצועי, נדבך המהווה לא רק תנאי טכני המוטל עליו אלא שלב המביא אותו קרוב יותר אל מטרתו – היכולת לפעול כאדריכל מקצועי ואחראי המשרת את החברה בה הוא פועל ולשאת באחריות על פעולותיו אלה.

ט. בתום תקופת ההתמחות

בתום תקופת ההתמחות בתקנות, ולאחר שהגיש את הדו"חות התקופתיים על היקפי התמחותו ותכניה כמפורט בסעיפים ה' – ז' לעיל וקיבל אישור הרשם על תקופתם והתאמתם לדרישות שבתקנות לעניין, וכן אישור זכאות לגשת לבחינה יכול הוא לפנות לשלב הבא כמפורט להלן:

1. מתמחה המבקש להבחן, יגיש בקשה לרישוי באתר הרשם ויצרף את אישור הזכאות לבחינה.

2. מתמחה רשאי להגיש בקשה להיבחן לפני תום תקופת ההתמחות ובלבד שבמועד הבחינה ימלאו 3 שנים לתקופת ההתמחות וכן שמועד הגשת בקשתו הכוללת את מסמכי הדווח לשלב השלישי יתקבלו במשרדי הרשם לא יאוחר מ-30 יום מהמועד המיועד לקיום בחינת הרישוי.

פרק ג' - הבחינה

א. חובת העמידה בבחינה

כדי להירשם כאדריכל רשוי בפנקס המהנדסים והאדריכלים, חייב המבקש – מי שסיים את תקופת ההתמחות כפי שנקבעה בתקנות ודו"חותיו אושרו לעניין משך זמן ההתמחות ותחומי ההתמחות – לעבור בהצלחה בחינת רישוי כקבוע בתקנה 4 לתקנות ההתמחות.

ב. מטרת בחינת הרישוי

מטרת הבחינה היא להעריך את יכולותיו של הנבחן לעמוד בדרישות המקצועיות הנובעות מזכות הפעולה הניתנת לו כאדריכל רשוי (תקנות רישוי וייחוד פעולות) ואת מידת יכולתו לפעול באופן מקצועי כאדריכל עצמאי מבלי לסכן את בטיחות הציבור, בריאותו ורווחתו מתוך מחויבות לשולחיו ולציבור כולו.

ג. זכאות להיבחן

1. הזכאות לבחינה נבדקת לאורך כל השנה. מי שמתקיימים לגביו כל התנאים שלהלן, יהיה זכאי להיבחן:

א. המתמחה סיים את תקופת ההתמחות כנדרש – 36 חודשים – לא יאחר מ-30 יום טרם מועד הבחינה.

ב. מסמכי הדיווח על תקופת האימון האחרונה של המתמחה הגיעו למשרדי הרשם לא יאחר מ-30 יום טרם מועד הבחינה. מתמחה שמועד סיום תקופת התמחותו יחול סמוך למועד הבחינה, יוכל לשלוח מסמכי האימון בצירוף התחייבות מאמנו להמשיך ולאמנו עד תום תקופת האימון

ג. המתמחה קיבל הודעת זכאות להיבחן.

ד. המתמחה הגיש בקשה לגשת לבחינה, דרך אתר הרשם, לא יאחר משבועיים טרם מועד הבחינה.

ה. המתמחה שילם את אגרת הבחינה ושלח את הקבלה למשרדי הרשם – בפקס או בדוא"ל – לא יאחר משבוע טרם מועד הבחינה.

3. כ-60 יום לפני מועד הבחינה תפורסם הודעה בעיתונות ובאתר הרשם לעניין מועד קיום הבחינה ומקום קיומה ותינתן אפשרות למאחרים להגיש את דו"חות

ההתמחות האחרונים לשם בדיקת זכאותם לבחינה עד לתאריך שייקבע ויפורסם בהודעה ובכול מקרה, מועד הגעתם למשרדי רשם המהנדסים והאדריכלים לא יהיה מאוחר מ-30 יום קודם לתאריך הבחינה. רשימת הזכאים להיבחן תורכב מאלה שקיבלו אישור זכאות להיבחן ומאלה שנכשלו במועד קודם ושלחו הודעה כי ברצונם להיבחן בשנית. רשימה זו תהיה בידי הבוחנים והיא הקובעת.

ד. השתתפות בחלק אחד של הבחינה

בהתאם להחלטת מועצת ההנדסה והאדריכלות, יתאפשר פיצול הבחינה לשני מועדים שונים למי שמעוניין בכך, היינו, ביצוע חלק אחד של הבחינה במועד אחד וביצוע חלק שני של הבחינה במועד אחר. לשם פיצול הבחינה, על הנבחן להודיע מראש למשרד רשם על רצונו להגיע לחלק אחד בלבד של הבחינה עד לתאריך שייקבע ויפורסם בהודעה על קיום הבחינה.

פיצול הבחינה לשני מועדים אינו כרוך בתשלום נוסף מעבר לתשלום אגרת הבחינה בתנאי שחלקה השני של הבחינה יבוצע במועד העוקב שבו תתקיים בחינת רישוי.

ה. מועד קיום הבחינה ופרסומו

על פי החלטת משרד הכלכלה, הבחינות ייערכו 3 פעמים בשנתיים, משמע: אחת לשמונה חודשים לערך. על מועד מדויק של קיום הבחינה תפורסם הודעה בעיתונות ובאתר הרשם.

ו. אגרת הבחינה

אגרת הבחינה תפורסם בהודעה בעיתונות ובאתר הרשם. סכום זה מתעדכן לפי שיעור עליית מדד המחירים לצרכן שפרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בהתאם להוראות תקנה 5(ד) לתקנות ההתמחות.

ז. הנושאים בבחינה

תקנה 6 לתקנות ההתמחות קובעת כי השאלות יתבססו על החוקים, התקנות והתקנים שבתוקף במועד עריכת הבחינה.

ח. מתכונת הבחינה

לבחינה שני חלקים נפרדים ובלתי תלויים זה בזה.

1. **חלק עיוני**

בחלק זה תופענה שאלות בשלוש המתכונות הבאות:

1. 30 שאלות סגורות שיש להשיב על 25 מתוכן **בלבד**. תיבדקנה 25 השאלות הראשונות עליהן ניתנה תשובה בלבד. חלק זה יהווה 40% מציון הבחינה.

2. 2 שאלות סגורות בנושאי תהליכי תכנון וייעוץ למזמין העבודה שהן שאלות חובה. חלק זה יהווה 50% מציון הבחינה.

3. שאלה אחת פתוחה – בחירה מתוך 2. חלק זה יהווה 10% מציון הבחינה.

הזמן המוקצה לחלק זה הינו 3:30 שעות.

מעט לעת יתכן שינוי במבנה הבחינה ו/או במשקלם היחסי של חלקיה ועל כן תפורסם הודעה נפרדת.

2.

חלק מעשי

בחלק זה יימסרו לנבחן מידע ותשריטי רקע לאתר בו הוא יידרש לתכנן באחת ממסגרות התכנון הבאות: תכנון ועיצוב עירוני או תכנון מבנה, תכנון באחד מהתחומים הבאים: מגורים, ציבורי, משולב. מסגרות תכנון אלה מפורטות בסעיף ט' להלן.

חלק זה מורכב משלוש שאלות: שתי שאלות בנושאי ניתוח נתוני האתר ודרישות התכנון ופיתוח עקרונות התכנון ושאלה השלישית בה יתבקש הנבחן להציג תכנון, בשרטוט ידני, שיכלול את כל הנדרש להצגת תחום התכנון ומסגרת התכנון המופיעים בבחינה, בהלימה לתשובותיו בשאלות הניתוח ועקרונות התכנון.

הזמן המוקצה לחלק זה הינו 5 שעות.

מעט לעת יתכן שינוי במבנה הבחינה ו/או במשקלם היחסי של חלקיה ועל כן תפורסם הודעה נפרדת.

בין שני חלקי הבחינה תהיה הפסקה בת שעה אחת להתרעננות.

ציון עובר בבחינה הינו ציון 70 ומעלה. הציון יינתן לכל בחינה בנפרד. זכאות להגשת בקשה לרישוי מותנית בקבלת ציון עובר בכל אחת מבחינות.

ט. מסגרות התכנון

1. תכנון ועיצוב עירוני

א. בינוי ותכנון ב-ק.מ.: 1:250, 1:500, 1:1,250 – למרקם עירוני ו/או מבנה ו/או מקבץ מבנים ו/או בכל ק.מ. אחר שיוחלט כמפורט להלן:

בינוי ותכנון בקנה מידה 1:1250 יציג את יחסי המסות למרחב הציבורי ומיקומם במרחב. התייחסות עקרונית לסביבה הקרובה והרחוקה, קביעת כיווני חשיבה והצגת עקרונות הניתוח עירוני בהתאם להוראות ת.ב.ע. וניתוח מפורט שייערך על-ידי הניבחן.

בינוי ותכנון בקנה מידה 1:500 רמת הפרטים המוצגים מאפשרת את בחינת היחס בין מבנה למרחב ציבורי ובין מבנה למבנה סמוך כמו גם הגדרת היחס בין המרחב הציבורי למרחב הפרטי ו/או הסמי ציבורי, ביטוי והגדרת האחריות הציבורית.

בינוי ותכנון בקנה מידה 1:250 מציג פרוט מלא של המבנה והיחסים השונים, וכולל גם את עקרונות עיצוב המבנה והאפשרות לתכנון קומת הקרקע ו/או כל קומה אחרת שתיתבקש, ברמת פירוט עקרונית ובסיסית. תידרש הצגה של שפה אדריכלית ושל התייחסות עירונית מלאה לסביבה ולמגרשים השכנים, חתך ו/או חזית כולל פרוט חומרים.

ב. בכל קנה מידה תידרש התייחסות בסיסית לנושאי תכנון שונים כגון:

1. הגדרת שפה אדריכלית מקומית או סביבתית מבנית ו/או עירונית.

2. בחינת הקשר בין הבנין (בניינים או מקבצים) לסביבתו (או לסביבתם) הקשר בין הפרויקט לעיר או לסביבה אחרת וכן בחינת הזיקה בין מבנה או אזור מתוכנן לחללי ציבור.

3. ניתוח פונקציונלי ויישומו בהקשר החללים הפנימיים והפונקציות במבנה המתוכנן ובהקשר הרחב יותר, עירוני ומיתחמי.

4. בחינת הקשרים חברתיים, גיאוגרפיים, כלכליים ותרבותיים וניתוחם.

5. מענה כמותי עיקרי לנושאי התכנון השונים כגון: מספר המבנים וגובהם, מסות המבנה בהתאמה לזכויות הבניה, שטחי בניה ועוצמות שימושים, שימושים ושילוב שימושים.

2. תכנון מבנה

תכנון שיכיל אחד או יותר מהנושאים הבאים:

- א. תכנון ראשוני, מלא או חלקי (לא פחות מקומת הקרקע) של מבנה על-פי פרוגרמה נתונה.
התכנון יכלול את החלוקה הפנימית בהתאם לפרוגרמה של קומה או יותר ויכלול גם את מאפייני הבטיחות ו/או הנגישות הבסיסיים הנדרשים לשלב הייעוץ ו/או התכנון הראשוני ובהתאם לשימוש המוצע וכן התייחסות למרחב הציבורי (בקומת קרקע ו/או בקומה טיפוסית ו/או בכל קומה אחרת שתידרש).
- ב. תכנון ראשוני חלקי או מלא של מבנה ציבורי/משולב/מגורים/מסחר/תעשייה על-פי הוראות תכנית תקפה שתוצג כחלק מחומר הבחינה.
תידרש קריאה והבנת הנחיות תכנית בנין עיר תקפה ותכנון סכמה ברורה המיישמת הנחיות אלה ואת עקרונות התכנון בהתאם לתפיסת הנבחן.
שטח המבנה ומורכבותו יתאימו להצגת סכימה עפ"י הדרישות לעיל במסגרת הזמן הנתון.

י. תחומי ההתייחסות של התכנון המוצע

1. העבודה תידרש להתייחס ותיבדק ביחס לכל ו/או חלק מהנושאים הבאים:
 - א. העבודה תציג שפה אדריכלית קוהרנטית.
 - ב. ניתוח ההנחיות הנתונות לתכנית בנין עיר בהתייחס לאתר הנתון.
 - ג. אחידות והנמקה לשפה הניבחרת תוך ציון מגבלות המרקם הקיים ומאפייניו. גישת התכנון יכולה להציג כל תפישה ו/או התייחסות – ובלבד שנומקה והוסברה.
 - ד. ניתוח נסיבות תרבותיות, היסטוריות, חברתיות, טכנולוגיות קונטקסטואליות, אופנתיות, כלכליות, אישיות וכיו"ב הנוגעות לאתר הנתון. ניתוח התכנון מעבר לניתוח הוראות התכנית התקפה יכלול גם את הייחוד המקומי בהיבטים שונים, כפי שיצויין.

ה. התייחסות לשלד הבניין וכן פיתוח ופרוט עקרוני של מאפיין קונסטרוקטיבי אחד. שלד הבניין מהווה את השלד הרעיוני קונסטרוקטיבי של תכנית

האדריכל. ייבדק המימשק שבין האדריכל למהנדס ולהיתכנות ההנדסית: אדריכל אינו צריך להיות בעל יכולות הנדסיות מלאות ואולם עליו להיות בעל תובנות שתאפשרנה השגת התוצאה האדריכלית הרצויה מתוך דו-שיח מקצועי עם המהנדס בנושאים קונסטרוקטיביים וכלכליים גם יחד, מבלי לפגוע באיכות התכנון.

ו. התייחסות למערכות הבניין ותיאומן ברמה הנדרשת לתכנון הפרויקט תוך הצעת תכנון אדריכלי מפורטת לנושא אחד (תאורה, אינסטלציה, מיזוג אוויר, בטיחות אש, נגישות וכיו"ב).

ז. הבנה והכרה של סוגי מערכות ונפחים לצורך דיון עם כל אחד מן היועצים.

ח. מודעות בסיסית ואמות מידה מקורבות מספקות בשלב זה. תכנון פרטים עקרוניים להם השפעה על בטיחות, הוראות חוק ומגבלות תכנוניות אחרות וכן פרט המיוחד לתכנון המוצע ושהינו חיוני לפרויקט הנדון. שליטה בנושאי הבטיחות העיקריים (מרחקי מילוט, דרכי מילוט, גבהי מעקות ומדרגות וכד').

י"א. רוחב היריעה של הפתרון התכנוני

בתשובות לשאלה העוסקת בתכנון עירוני או לשאלה העוסקת בתכנון מבנה תידרש הוכחה לידע ושליטה בנושאים כדלהלן:

1. תיאוריה – תרבות – היסטוריה
בקיאות בתיאוריות ובהיסטוריה של הארכיטקטורה. רמת הידע תבטא יכולת ניתוח והשוואה של גישות תכנוניות (מבנים ואורבני) שונות. תיבדק יכולת הניתוח והתאמת המבנה למרקם קיים תוך הצגת הנימוקים והעקרונות.

2. תכנון עירוני
יכולת ניתוח ומענה תכנוני למגוון היבטים-פיסיים, חברתיים, כלכליים, היסטוריים ועכשוויים הקשורים במתחם אורבני- תכנון ועיצוב עירוני.

3. עיצוב פנים
הכרה והבנה בחללי פנים ומורכבתם.

4. אדריכלות נוף
הכרה והבנה במרכיבי נוף וסביבה.

5. חומרים
א. הרכב ותכונות חומרים עיקריים- בטון, פלדה, טיח, טיט, זכוכית, אבן, עץ, פח ואלומיניום.
ב. אופני יישום.
ג. טקסטורת החומר.
ד. השפעות עיצוביות סביבתיות וכלכליות.
ה. הסעת/מעבר חום ואור.

6. יציבות המבנה ותורת הבניה
א. פתרון עקרוני קונסטרוקטיבי לתכנון קיים ו/או מוצע.
ב. הבחנה והסבר לסוגים שונים של תקרות, יסודות, עמודים ופירטי הבצוע שלהם.
ג. נימוקים לבחירת החלופה מהשיקול ההנדסי, הכלכלי והעיצובי.
ד. נימוקים לבחירת שיטת בניה נבחרת.
ה. הכרה עקרונית של הרכב הכוחות הפועלים והשפעתם על התכנון המיוחד והמאפיין את הפרויקט המוצג.

7. בקרת הסובב
הכרת מערכות המבנה לתאום מערכות ו/או לדיון עם היועץ הרלוונטי- יוצגו תכניות שונות הכוללת מספר החלטות של יועץ. הניבחן יידרש להחלטה ונימוק מתוך סך המיגבלות. וכן ידע מספק לצורך תכנון מבנה בהתאם לתהליך המלא.

א. הכרת והבנת אקלים ומיזוג אויר. (פאסיבי ואקטיבי).
ב. הכרת מערכות חשמל ומעלית.
ג. הכרת מערכות ביוב ואינסטלציה.
ד. הכרת מערכות תנועה וחניה.
ה. אור יום, תאורה ועיצוב תאורה- הכרת מערכות כללית.
ו. הכרת מערכות תקשורת.
ז. הכרת מערכות אקוסטיקה וחומרי אקוסטיקה.
ח. ידע בפירטי-איטום ובידוד והכרת תכונות חומרים.

י"ב. הנושאים הנבדקים בבחינה המעשית

כל תפישה תכנונית שתוצג ותובהר מתוך מערכת שיקולים מובנית מסל הכלים הקיימים ו/או כלים חדשים ומוסברים תשמש כבסיס להערכת התוצאה המוצגת בפני הבודק

ויישומותה. בודק הבחינה יבדוק בהתאם לדרישות השאלה הכוללת את כל המרכיבים להלן, או חלקם, בהתאם לשאלון:

1. תאימות הפרוגרמה הרעיונית למוצג בתוכנית.
2. קשרי פונקציות בהתאמה לעקרונות התכנון.
3. הצגת תכניות, חזיתות וחתכים המבהירים את המוצע בפרויקט.
4. פרטים עקרוניים.
5. היתכנות הנדסית, לרבות קונסטרוקציה, מערכות, אוורור ותאורה, אקלים ותנאי סביבה.
6. קונטקסט עירוני.
7. שימוש בחומרים וטכנולוגיות בנייה.
8. תהליכי תכנון.
9. הבטים חוקיים.

י"ג. רמת השליטה הנדרשת בנושאים השונים

1. הקשר שבין הקונספט הרעיוני לפרויקט - ברמה גבוהה.
2. התיחסות עירונית - ברמה גבוהה.
3. תהליכי תכנון - ברמה גבוהה.
4. התיחסות לתקנות וחוקים - ברמת טובה המייצגת את השימוש המושכל בהם.
5. התיחסות לחומר בכל הקשר - ברמה טובה.
6. הכרת מערכות המבנה - ברמה סבירה המאפשרת הצגת עקרונות בהתאם לתכנון לפני הצעות היועץ.
7. התיחסות לנגישות - ברמה סבירה המאפשרת גיבוש עקרונות תכנון וחלופות לפני קיומו של יועץ בטיחות- ברמה טובה
8. הבנה בסיסית של הקונסטרוקציה הנדרשת. ברמה שתאפשר את הקמת המבנה.

י"ד. הנחיות כלליות

ביום הבחינה על הנבחן להביא עמו כלי כתיבה/רישום, כלי שרטוט בסיסיים, עפרונות או עטי לבד צבעוניים, גליון דופלקס בגודל A2 ולפחות 6 גיליונות שרטוט בגודל A2. (גיליונות סקיצה) לא יורשה שימוש באמצעים אלקטרוניים כגון מחשבים לסוגיהם פרט למחשבונים ללא יכולת שידור/קליטה.

הנבחן יוכל להביא ולהשתמש במהלך הבחינה העיונית או המעשית בכול חומר מודפס ע"י הוצאת ספרים מוכרת או בתדפיסי חוק, תקנות ותקנים כפי שיפורסמו בהודעת "מיקוד" 60 יום טרם מועד הבחינה.

ביום הבחינה על הנבחן להביא עמו את תעודת הזהות שלו וכן את מכתב אישור זכאותו להבחן ואת שובר תשלום שמי הבחינה לאחר ששולם.

ט"ו. נוהל משמעת בעת קיים הבחינה

הבחינה הינה בחינה אישית ועל הנבחנים חלים כללי האתיקה הנהוגים במוסדות האקדמיים לעניין זה.

1. התנהגות בבחינה

- א. לצורך זיהוי, יש להצטייד בתעודת זהות.
- ב. יש להישמע להוראות המשגיחים.
- ג. תיקים אישיים כולל טלפונים ניידים יונחו ליד המשגיחים בקדמת חדר הבחינה.
- ד. יש לשמור על טוהר הבחינה:
 1. פתרון הבחינה יעשה באופן עצמאי.
 2. אין לדבר עם נבחנים אחרים ואין לעזור בפתרון הבחינה.
 3. חומרי העזר היחידים המותרים לשימוש הם אלה שפורטו במסמך המיקוד.
 4. חומרי העזר וכלי הכתיבה למיניהם הינם אישיים ולא ניתן להעבירם לנבחן אחר.

2. יציאה מחדר הבחינה

- א. לא תותר יציאה מחדר הבחינה למעט יציאה לשירותים בליווי משגיח.
- ב. היציאה לשירותים תתאפשר החל מהשעה השנייה לבחינה בהתאם לאשור המשגיחים.

3. פתרון הבחינה

- א. יש לקרוא בעיון את ההוראות לנבחן המופיעות בכריכת מחברת הבחינה ולפעול על פיהן בקפידה.
- ב. יש לכתוב את התשובות בצורה בהירה ומסודרת.

- ג. בבחינה המעשית, יש להקפיד על מתן מענה מדויק וענייני לשתי השאלות הפתוחות.
- ד. גיליונות השרטוט יערכו בצורה בהירה וקריאה, ימוספרו, ויקופלו בקפידה טרם הכנסתם למעטפת הבחינה.

4. שאלות נבחנים בעת הבחינה

- א. כותבי הבחינה יהיו נוכחים במקום קיום הבחינה.
- ב. שאלות הנבחנים תכתבנה במחברת שאלות שתמצא בידי הבוחנים.
- ג. המחברת תועבר לכותבי הבחינה להתייחסות ומתן תשובה ותוחזר לשואלים.

ט"ז. הקלות לבעלי זכאות להתאמות למידה

מי שבידיו אישור בתוקף (עד 5 שנים מיום הוצאתו) מגורם מוסמך בדבר זכאות להתאמות למידה, המגדיר הקלות מומלצות בזמנים לבחינות, יכול לשולחו למשרדי רשם המהנדסים והאדריכלים לא יאוחר מ- 30 יום ממועד הבחינה.

י"ז. בדיקת הבחינה

1. הבחינה העיונית הכוללת שאלות סגורות בלבד תיבדק ע"י בודק יחיד.
2. הבחינה המעשית תיבדק ע"י שני בודקים בלתי תלויים ללא העברת מידע בניהם.
3. הבחינה תיבדק בהתאם לטופס בדיקה אחיד (מחווין).
4. במידה ונתגלה פער בתוצאות הבחינה בין שני הבודקים, שמשמעותו אי קביעה ברורה של מצב "עבר" או "נכשל", תיבדק הבחינה ע"י בודק שלישי וקביעתו תהווה את הציון בבחינה.
5. כדי שנבחן יוכל להגיש בקשה לרישיון עליו לקבל ציון "עובר" בכול אחד משני חלקי הבחינה גם אם הוא נבחן בשני מועדים שונים.

י"ח. פרסום תוצאות הבחינה

תוצאות הבחינה יצוינו ב"עבר" או "נכשל". על חלקים או פרקים בבחינה יינתן ציון חלקי באחוזים.

לשם הבהרה "הבחינה" בסעיף זה הינה כל אחת מהבחינות, העיונית או המעשית, בנפרד.

י"ט. השגות על תוצאות הבחינה

תקנה 8 (ב) לתקנות ההתמחות קובעת כי:

- 8" (ב) (1) נבחן רשאי בדרך שהורה הרשם, להגיש השגה לרשם על תוצאות הבחינה לא יאוחר מ-10 ימי עבודה מיום פרסום תוצאות הבחינה; נבחן המבקש להגיש השגה כאמור, זכאי לקבל צילום מחברת הבחינה שבעניינה הגיש את ההשגה.
- (2) הרשם ימסור לנבחן החלטה לעניין השגתו בתוך 45 ימים מהיום האחרון להגשת ההשגה.
- (3) החלטה בדושה תהיה סופית.
- (4) בודק ההשגה לא יהיה מי שבדק את הבחינה."

השגה על תוצאת הבחינה תהיה השגה אישית בלבד. על ההשגה להיות ממוקדת – מתייחסת לשאלה או שאלות מסוימות – ומנומקת – מפרטת את העילה להשגה.

ההשגה תיבדק ע"י בודק שלא מבין בודקי הבחינה בסבב הראשון. ההחלטה בהשגה תהיה במושגי "עובר" או "נכשל" בלבד ללא הנמקות.

לכל בחינה ימונה בודק ראשון שחובה עליו למלא בדף הבדיקה את כלל הנימוקים לציון עובר ואז נכשל ובמקרה של ערעור יועברו הנימוקים של הבודק הראשון (או השלישי במקרים אחרים) לידי המערער.

כ. כישלון בבחינה ובחינה חוזרת

תקנה 9 לתקנות ההתמחות קובעות כי:

- 9" נבחן שנכשל או נפסל בבחינה, רשאי לשוב ולהיבחן במועד הבחינה הבא אחריה;
- נכשל או נפסל נבחן שלוש פעמים בבחינה, לא יהא זכאי עוד לשוב ולהיבחן, אלא
- לאחר שחלפו עשרים וארבעה חודשים ממועד הבחינה האחרונה שהשתתף בה."

למען הסר ספק, במידה והנבחן ניגש לבחינה חוזרת, עליו לשלם שוב אגרת בחינה ולהירשם לבחינה הבאה.

נספחים

אין בהצגת חומרים אלה כדי לצמצם מלוא הידע הנדרש לתכנון ראוי ומלא ו/או להחליף הוראה חקוקה.

מטרת הנספחים הבאים היא לתמצת ולמקד את נושאי התכן הנדרשים לתכנון אדריכלי תוך חלוקת נושאי ההתמחות לרמות ידע שונות להם נדרש המתכנן בתהליך התכנון והביצוע.

לפיכך, מצוינים הנושאים ותת-הנושאים העיקריים הנדרשים כידע, וכהיכרות בסיסית לכל מתכנן והנדרשים, כפועל יוצא מכך, לבחינת הרישוי. אין בהצגת חומרים אלה כדי לצמצם מלוא הידע הנדרש לתכנון ראוי ומלא. חלוקה זו נערכה לאור ההבנה כי ההגדרה המסורתית, על-פיה האדריכל שולט, מכיר ואחראי על כל המבנה, נישחקה והפכה ללא רלוונטית לאור התרחבות, היקפם ומורכבותם של החומרים הנדרשים לצורך תכנון מיטבי.

גישת התכנון הקיימת מציעה את האדריכל כמתכנן ראשי מתאם ומנהל התכנון בעזרת צוות יועצים מומחים מתחומים שונים בהתאם לסוג ואופי הפרוייקט. מכאן, שלכמות ואיכות הידע של האדריכל ולרמתו במקצועות המעורבים בשלבים השונים של התכנון והביצוע, השפעה מכרעת על התכנון האיכותי.

נספח 3 – חוק התכנון והבניה

חוק התכנון והבניה תשכ"ה-1965 כולל תיקון 101 תשע"ד-2014

חוק התכנון והבניה תשכ"ה-1965 כולל תיקון 101 תשע"ד-2014

הכרה	ידע מלא
------	---------

פרק א': פרשנות

סעיף 1	הגדרות	V
סעיף 1א'	פרסום בעיתון	V
סעיף 1ב'	חובת פרסום באינטרנט	V
סעיף 1ג'	אתר אינטרנט	V

פרק ב': מוסדות תכנון

סימן א'	המועצה הארצית	
	מועצה ארצית	
	סעיפים 2, 3, 4, 5, 6	V

סימן א' 1	ועדה לתכנון ובניה של תשתיות לאומיות	
	נוהלים, מינויים והליכים	
	סעיפים 6א', 6ב', 6ג', 6ד', 6ה', 6ו'	V

סימן ב'	ועדה מחוזית	
	נוהלים, מינויים והליכים	
	סעיפים 7, 8, 9, 10, 11, 11א', 11ב', 11ג', 11ד', 11ה', 12	V

סימן ב' 1	ועדת ערר
V	נוהלים, מינויים והליכים סעיפים 12א', 12ב', 12ג', 12ד', 12ה'

סימן ב' 2	ועדת ערר לפיצויים והיטלי השבחה
V	נוהלים, מינויים והליכים סעיפים 12ו', 12ז', 12ח'

סימן ג'	ועדה מקומית
V	נוהלים, תפקוד, הליכים ומינויים סעיפים 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 20א', 20ב', 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 28א', 28ב', 29א', 30, 31, 31א', 31ב', 31ג', 31ד'

סימן ד'	ועדה מיוחדת
V	נוהלים, תפקוד, הליכים ומינויים סעיפים 32, 33, 33א', 34, 35, 36

הכרה	ידע מלא
------	---------

סימן ה'	ועדה משותפת
V	נוהלים, תפקוד, הליכים ומינויים סעיפים 37, 38, 39, 40

סימן ו'	הוראות כלליות
V	נוהלים, מינויים והליכים סעיפים 41, 41א', 42, 43, 44, 44א', 44ב', 44ג', 44ד', 45, 46, 47, 47א', 48, 48א', 48ב', 48ג', 48ד', 48ה', 48ו'

פרק ג':	תכניות
---------	--------

סימן א'	תכנית מתאר ארצית
סעיף 49	הוראות תכנית מתאר ארצית
סעיף 50	תכנית חלקית
סעיף 51	עריכת התכנית
סעיף 52	מסירת העתק לוועדות המחוזית
סעיף 53	אישור התכנית
סעיף 54	פרסום

סימן ב'	תכנית מתאר מחוזית
סעיף 55	מטרות התכנית
סעיף 56	עריכת התכנית
סעיף 57	הוראות התכנית
סעיף 58	הוראות המועצה הארצית
סעיף 59	סמכויות של ממונה לביצוע

סימן ג'	תכנית מתאר מקומית	
סעיף 61	מטרות התכנית	V
סעיף 61א'	תכנית בסמכות מקומית או מחוזית	V
סעיף 61ב'	הודעה על הגשת תכנית בסמכות ועדה מקומית והגשת חו"ד	V
סעיף 62	תכנית בסמכות ועדה מחוזית	V
סעיף 62א'	תכנית בסמכות ועדה מקומית	V
סעיף 62א' 1	תכנית כוללנית	V
סעיף 62ב'	בדיקה תכנונית מוקדמת	V
סעיף 63	הוראות בתכנית מתאר מקומית	V
סעיף 63א'	מעונות לחוסים	V
סעיף 63ב'	הכללת דירות קטנות בתכנית למגורים	V
סעיף 64	חיוב להכין תכנית ולבצע תכניות שאושרו	V

הכרה	ידע מלא	
------	---------	--

סימן ד'	תכנית מפורטת	
סעיף 69	הוראות תכנית מפורטת	V
סעיף 70	התאמת מגרשים	V

סימן ה'	תכנית מיוחדת	
סעיף 71	תכנית מיוחדת	V
סעיף 72	אישור תכנית מתאר מיוחדת	V

סעיף 73	התנגדות לתכנית של ועדה מיוחדת	V
סעיף 74	ערר על החלטות אחרות	V
סעיף 75	דין תכנית מיוחדת	V
סעיף 76	תקנות	V

סימן ה' 1	תכנית לשימור אתרים	
סעיף 76א'	הפניה לתוספת הרביעית	V

סימן ה' 2	תכנית לתשתית לאומית	
סעיף 76ב'	תכנית לתשתית לאומית	V
סעיף 76ג'	הוראות מיוחדות לתכנית לתשתית לאומית	V

סימן ה' 3	תכנית למתקן טעון היתר פליטה	
סעיף 76ד'	הוראות מיוחדות למתן טעון היתר פליטה	V

סימן ו'	הוראות כלליות לתכניות	
סעיף 77	הודעה על הכנת תכניות	V
סעיף 78	היתרים וחלוקת קרקע בתקופת ביניים	V
סעיף 79	פטור מתשלומי חובה	V
סעיף 80	תפקידים מיוחדים בקשר לבטיחות טיסה	V
סעיף 81	יזום תכנית לבטיחות הטיסה	V
סעיף 82	ערר על דחיית תכנית בדבר בטיחות הטיסה	V

	V	תשריט	סעיף 83
	V	מסמכי לוואי לתכנית	סעיף 83א'
	V	מועד הגשת תכנית	סעיף 83א' 1
V		עריכת תסקיר השפעה על הסביבה	סעיף 83ב'
	V	שמירה על עצים בוגרים	סעיף 83ג'
	V	שלבי ביצוע	סעיף 84
	V	הפקדה	סעיף 85
	V	שינויים לפני הפקדה	סעיף 86
	V	הפקדת תכנית מצומצמת	סעיף 86א'
	V	מקום ההפקדה	סעיף 88
	V	הודעה על הפקדת תכנית	סעיף 89
	V	פרסום ומסירה של הודעות הפקדה	סעיף 89א'
	V	הודעה על הפקדת תכנית מתאר מחוזית	סעיף 90

הכרה	ידע מלא		
------	---------	--	--

	V	הודעה למוסדות תכנון ומשרדי ממשלה	סעיף 91
	V	תוכן הודעת ההפקדה	סעיף 92
	V	הודעה על הפקדה מיוחדת	סעיף 93
V		הודעה על תכניות הנוגעות לטיסה	סעיף 94
V		מניעת טענות	סעיף 95
	V	עיון בתכניות	סעיף 96
	V	זכויות עיון במסמכי מוסד תכנון וחובת פרסום באינטרנט	סעיף 96א'
	V	הודעה לגבי מתן היתר שלא עפ"י תכנית מופקדת	סעיף 97
	V	היתר עפ"י תכנית שהופקדה	סעיף 97א'
	V	הגבלת פעולה אחרי הפקדת תכנית	סעיף 98
	V	מקומות קדושים והיסטוריים ובתי קברות	סעיף 99
	V	התנגדות	סעיף 100
V		התנגדות מטעם בטיחות טיסה	סעיף 101
	V	המועד להגשת התנגדות	סעיף 102
	V	מקום הגשת התנגדות	סעיף 103
		הנמקת התנגדות	סעיף 103א'
	V	עיון בהתנגדות	סעיף 104
	V	המחליטים בהתנגדות	סעיף 105
	V	דיון והכרעה בהתנגדות	סעיף 106
	V	שמיעת התנגדות בפומבי	סעיף 107
	V	מינוי חוקר	סעיף 107א'
	V	הכרעה בהתנגדות ואישור תכנית בהעדר התנגדות	סעיף 108
	V	סמכויות השר	סעיף 109
	V	מועדים לסיום הטיפול בהתנגדות	סעיף 109א'
	V	ערר בפני המועצה הארצית	סעיף 110
	V	ערר על החלטת ועדת ערר בפני הוועדה המחוזית	סעיף 111
	V	ערר בפני ועדת הערר	סעיף 112
	V	סמכות מוסד תכנון בערר	סעיף 116

סעיף 117	פרסום אישור תכנית ודחייתה	V
סעיף 118	שמירת תכנית ופירסומה שאושרה	V
סעיף 119	תחילתה של תכנית	V
סעיף 119א'	חובת מסירת מידע	V

סימן ו' 1	תכנון דרכים ומסילות	
סעיף 119ב'	הוראות מיוחדות לדרכים	V
סעיף 119ג'	תסקיר השפעה על הסביבה	V
סעיף 119ד'	פיצויים	V

סימן ו' 2	מתקני גז טבעי	
סעיף 119ה'	מיתקן גז בלחץ נמוך מאוד	V
סעיף 119ו'	רישוי מתקני גז	V

הכרה	ידע מלא	
------	---------	--

סימן ז'	חלוקה חדשה	
סעיף 120	הגדרה	V
סעיף 121	איחוד וחלוקה בהסכמה ושלא בהסכמה	V
סעיף 122	חלוקה שלא בהסכמה	V
סעיף 123	רישום הערה בפנקסי המקרקעין	V
סעיף 124	תחולה	V

סעיף 125	רישום חלוקה בפנקסי המקרקעין	V
סעיף 126	השפעת חלוקה חדשה על שעבודים	V
סעיף 127	איחוד מגרשים שלא בהסכמת הבעלים	V
סעיף 128	הבטחת זכויות של בעל משכנתא	V

סימן ח'	סולם העדיפות של תכניות	
סעיף 129	תכנית מתאר מקומית	V
סעיף 130	תכנית מתאר מחוזית	V
סעיף 131	תכנית המתאר הארצית	V
סעיף 132	תקנות לפי החוק	V

סימן ט'	ביטול תכניות שינויים והתלייתן	
סעיף 133	סמכות מוסד תכנון	V
סעיף 134	סמכות הוועדה המחוזית	V

פרק ד'	איחוד וחלוקה של קרקעות	
--------	------------------------	--

137+144	תשריט לחלוקת ואיחוד קרקעות	V
138	פרטי תשריט	V

פרק ה'	רישוי	
--------	-------	--

